

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

VIKTORIJA JACKEVIČIŪTĖ
II kurso studentė

**Bažnyčios vaidmuo valstybės sprendime neratifikuoti Europos Tarybos
konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir
kovos su juo**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: prof. dr. D. Jakniūnaitė

Vilnius, 2021

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Jackevičiūtė V. Bažnyčios vaidmuo valstybės sprendime neratifikuoti Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybė, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė D. Jakniūnaitė. – V., 2021. – 86 p.

Reikšminiai žodžiai: Stambulo konvencija, ratifikacija, Bažnyčios poveikis politikai, oficiali erdvė, neoficiali erdvė, virtuali erdvė, moralės politika, institucinės galimybių struktūros, tradicinės vertybės.

Šiame darbe nagrinėjama, kokį poveikį Lietuvos valstybės sprendimui neratifikuoti Stambulo konvencijos turi Lietuvos Katalikų Bažnyčia. Kadangi Lietuvos Respublikos Konstitucija nurodo valstybės ir Bažnyčios atskirumo principą, pastarosios poveikis gali būti tik viena dedamųjų sprendimo neratifikuoti dalių, o ne lemiamas faktorius. Darbu siekiama įvertinti, kokie veiksniai leidžia Bažnyčiai veikti politinius procesus jai palankia kryptimi. Konvencijos ratifikavimo klausimas iškilo du kartus: 2018 m., kuomet prezidentė Dalia Grybauskaitė pateikė Seimui ratifikacijos projektą, ir 2020 m., pasikeitus Seimo sudėčiai. Pastarasis kartas žymi ypač aktyvias diskusijas politikų ir visuomenės tarpe.

Siekiant suprasti, kas leidžia dvasininkijai veikti politinį procesą, išskiriamos 3 erdvės, kuriose pastebimas jos įsitraukimas: oficiali, neoficiali ir virtuali.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (*Bažnyčios vaidmuo valstybės sprendime neratifikuoti Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo*) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Viktorija Jackevičiūtė

(parašas)

SANTRUMPOS

ES – Europos Sąjunga

ET – Europos Taryba

LKB – Lietuvos Katalikų Bažnyčia

LR – Lietuvos Respublika

LVI – Laisvos visuomenės institutas

LVK – Lietuvos Vyskupų Konferencija

LVŽS – Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga

NŠTA – Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija

NVO – nevyriausybinės organizacijos

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

TS-LKD – Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionys demokratai

URM – Užsienio reikalų ministerija

Turinys

Įvadas	7
1. Bažnyčios vieta visuomenėje	23
1.1. Kovoje dėl lietuviškos tapatybės išsaugojimo	23
1.2. Atskira, bet ne atskirta	26
1.3. Dievo tautos ir „pasiklydusių“ avelių ganymas	30
2. Oficialios erdvės pjūvis	34
2.1. Dėmesys problemai	34
2.2. Konflikto dalyviai ir interesų grupės	38
2.3. Problemos apibrėžimas	44
2.4. Konflikto vieta	46
3. Neoficialios erdvės pjūvis	47
3.1. Moralės klausimų jautrumas	48
3.2. Bažnyčios pareiga sergėti dorovę	49
3.3. Nevyriausybinių organizacijų	54
4. Virtualios erdvės pjūvis	59
4.1. Romos Katalikų Bažnyčia šiuolaikiniame medijų pasaulyje	60
4.2. Tarpininkavimas tarp Dievo ir tikinčiųjų Facebook platformoje	62
4.3. Katalikų bendruomenės nariai ir kiti pasauliečiai Facebook platformoje	65
4.4. Krikščioniškų vertybių sklaida Youtube platformoje	67
Išvados	71
Literatūros ir šaltinių sąrašas	73
Summary	85

Įvadas

2011 m. gegužės 11 d. Turkijoje buvo priimta Europos Tarybos Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo, dar žinoma, kaip Stambulo konvencija. Ją patvirtinus dešimtai Europos Tarybos (toliau – ET) valstybei narei, 2014 m. rugpjūčio 1 d. Stambulo konvencija įsigaliojo. 2016 m. vasario 1 d. Konvenciją jau buvo ratifikavusios dvylika Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių, o pasirašiusių – dvidešimt penkios, tarp jų ir Lietuva. Konvencija grindžiama supratimu, jog smurtas prieš moteris yra smurto dėl lyties forma, nukreipta prieš moteris, nes jos yra moterys. Valstybės pareiga yra visapusiškai kovoti su visomis prievartos formomis ir imtis priemonių siekiant užkirsti kelią smurtui prieš moteris, apsaugoti jo aukas ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn kaltininkus. Kaip teigiama aiškinamajame Konvencijos memorandume, ji yra reikalinga, kadangi smurtas, nepaisant dedamų pastangų, ES yra vis dar didelė problema. Iškalbingi ir statistiniai duomenys – net viena iš trijų moterų, sulaukusių 15 m., yra patyrusi fizinį ir (arba) seksualinį smurtą. Kaip teigiama, smurtas dėl lyties daro poveikį ne tik visų gerovei ir sveikatai, moterų dalyvavimui darbo rinkoje, bet ir visai ekonomikai, o kartu ir bendram valstybės saugumui¹.

Netinkamo elgesio artimoje aplinkoje pasekmės yra labai skaudžios. Jos siejamos ne tik su sveikata, individualia laime, bet ir su visos visuomenės gerove ir saugumu. Gyvenimas su smurtaujančiu partneriu veikia kenčiančiojo saviraišką ir jo gebėjimus kokybiškai gyventi visuomenėje. Tyrimais nustatyta, jog smurtą patyrusių moterų veiksmai riboti, kadangi jos neturi informacijos apie galimą pagalbą, dažnai atsiskiria nuo artimųjų ir nedalyvauja visuomenės gyvenime. Dėl šių priežasčių smurto aukos nesugeba tinkamai pasirūpinti savimi ir savo vaikais, susirasti darbą, siekti karjeros tikslų ir pasilieka kenksmingoje aplinkoje².

Skaudesnė smurto artimoje aplinkoje pasekmė – mirtis. Nėra sistemingų apžvalgų ar tikslių šalių vertinimų, kuriuose būtų pateikti moterų nužudymo dėl jų lyties rodikliai, tačiau esama statistinių duomenų, rodančių intymių partnerių nužudymo skaičius. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis pasaulyje net 38 procentus moterų nužudymų įvykdo jų partneris³. Vien tik 27 Europos valstybėse (be Kroatijos) kasmet su smurtu dėl partnerio kaltės siejama apie 3 500 mirčių⁴. 9 iš 10 smurto artimoje aplinkoje aukų Europoje yra moterys⁵.

---

¹ Europos Komisija, Tarybos sprendimas, „Dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo sudarymo Europos Sąjungos vardu“, (COM(2016) 109 final 2016/0062(NLE)) Briuselis: Europos Komisija, 2016. <<https://bit.ly/3ygVGSb>> [Žiūrėta 2020-10-13].

² Higienos institutas, „Smurto paplitimas ir jo prevencija Lietuvoje“. Vilnius: Higienos institutas, 2011, p. 35.

³ WHO, „Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence“, (WHO/RHR/HRP/13.06). Geneva: WHO, 2013.

⁴ DAPHNE, „Estimated mortality related to domestic violence in Europe“, (2007-865-W). Paris: DAPHNE, 2007.

⁵ European Institute of Gender Equality, „Women victims of violence receive insufficient support in the EU“, Vilnius, 2012. <<https://bit.ly/3htLeks>> [Žiūrėta 2020-10-13].

Smurtas prieš moterį ir smurtas artimoje aplinkoje turi kur kas platesnį poveikį nei tik tiesioginiams šios veikos dalyviams. Valstybė, nesugebanti pasirūpinti visais savo gyventojais – lėtina arba užkerta kelią savo vystymuisi, kuris neįmanomas be pamatinių žmogaus teisių ir nediskriminavimo principų. Šiuose principuose įtvirtintas individo saugumas yra susijęs su nacionaliniu ir tarptautiniu saugumu. Ryšys nustatomas paprastai – individualus saugumas turi būti nacionalinio saugumo pagrindas, o šis, pagrįstas asmens saugumu, turi būti tarptautinio saugumo pagrindas. Nacionalinis saugumas ir tarptautinis saugumas negali būti pasiekti be pagarbos kiekvieno asmens saugumui kaip pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms⁶. Šiandieniniame pasaulyje yra daug pavyzdžių, kai dėl pažeidžiamų žmogaus teisių kyla neramumų vietos bendruomenėse, konfliktų, pabėgėlių krizių. Tad valstybės interesas yra visomis galimybėmis rūpintis savo gyventojais ir užtikrinti jų teises ir laisves, o šį interesą atstovaujantiems valdžios atstovams prieinama visa informacija, jie geriausiai žino vidines valstybės problemas ir turi priemones joms spręsti.

Stambulo konvencijos reikšmė šiame darbe perteikiama gana aptakiai (dėl kitokio šio darbo tikslo) ir neprilygsta jos šalininkų vardijamų priežasčių išsamumui ir tikslumui. Tačiau iš to jau galima spręsti, jog ET, kuri inicijavo Konvenciją, valstybėse narėse (ir kituose pasaulio regionuose), kurių dauguma – ir ES narės, esama teisinė bazė nėra pakankama užtikrinti saugią aplinką moterims ir užkirsti artimoje aplinkoje esantį smurtą. Nors įvairūs tyrimai, apklausos⁷ ir vidinė valstybių situacija smurto prieš moteris atžvilgiu, atrodo, sustiprina poreikį užtikrinti visų esamų priemonių, skirtų nusikaltimų aukoms, įgyvendinimą, įskaitant ir Stambulo konvencijos ratifikavimą, dažnu atveju šis procesas stringa. Daugelis valstybių parlamentarų pripažįsta problemas su kuriomis susiduria nusikalstamos smurtinės veikos aukos, tačiau Konvencijos ratifikavimas metai iš metų arba lieka tik diskusijų lygyje, arba yra greitai sustabdomas įtakingų konservatyvių politinių jėgų. Pasirašiusių ET Konvenciją, bet jos neratifikavusių ES valstybių narių yra 6. Viena jų, pavyzdžiui, Slovakija yra pasirašiusi, bet ne ratifikavusi sutarties dar nuo 2011 m.⁸

Delsimą ratifikuoti Konvenciją galima aiškinti įvairiai, tačiau daugeliu atvejų pateikiami panašūs argumentai. 2019 m. ET Lygybės ir nediskriminavimo komiteto pranešime⁹ teigiama, jog 9-

---

⁶ Bertrand Ramcharan, „Human rights and human security“, *Strengthening Disarmament And Security*, Geneva: United Nations, 2004, p. 40.

⁷ Išskirtina ES Pagrindinių žmogaus teisių agentūros 2014 m. publikuota ataskaita skirta apžvelgti smurto prieš moteris padėtį 28 ES narėse per Pagrindinių teisių chartijoje minimų teisių ir laisvių prizmę (teisė į orumą, nediskriminavimą, atsižvelgiant ir į lytį, teisė į moterų ir vyrų lygybę, teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą). Žr., FRA, „Violence against women: an EU-wide survey. Main results report“. Vienna: FRA, 2014.

⁸ Chart of signatures and ratifications of Treaty 210, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, (CETS No.210). France: Council of Europe. <<https://bit.ly/2QnHhTn>> [Žiūrėta 2020-10-14].

⁹ Zita Gurmai, „The Istanbul Convention on violence against women: achievements and challenges“, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, (Doc. 14908). Hungary: SOC, 2019. <<https://bit.ly/2QsDILK>> [Žiūrėta 2021-01-09].

ose ET narėse, tarp kurių ir Lietuva, pastaraisiais metais stebima aktyvi opozicija Konvencijos atžvilgiu. Anot pranešėjos, kai kurie politikai, politinės partijos, nevyriausybinės organizacijos ir religinės institucijos netgi vykdė ideologinį karą, remdamiesi tuo, jog Stambulo konvencija tariamai prieštarauja tradicinėms ar šeimos vertybėms, kad bandoma įvesti trečią lytį arba įteisinti tos pačios lyties asmenų santuokas. Pažymima ir tai, jog yra patikimų pranešimų, kad kunigai bei kiti Katalikų bažnyčios atstovai atlieka aktyvų vaidmenį šioje prieš Konvenciją nukreiptoje kampanijoje, kartais, tiesiogine prasme, net pamokslaudami prieš Stambulo konvenciją. Antai Bulgarijos Ortodoksų Bažnyčios sinodas tiesiogiai kreipėsi į šalies įstatymų leidėjus ir ragino neratifikuoti sutarties, sakydamas, kad tai atveria duris „moraliniam sunykimui“ ir kelia pavojų krikščioniškos Europos civilizacijos ateičiai¹⁰. O štai prie ES norinčios prisijungti ir pažangiausia Rytų partnerystės programos šalimi laikomos Ukrainos sprendimo neratifikuoti Stambulo konvencijos priežastimi jau ir tiesiogiai yra įvardijama Bažnyčia. Ukrainos Bažnyčių taryba aktyviai priešinasi įvairioms lyčių lygybės iniciatyvos ir minėtai Konvencijai, kuri „gali tapti naujų lyčių vaidmenų ir tos pačios lyties santykių skatinimo priemone bei kelti grėsmę tradiciniam šeimos institutui“ tad šalis, pasirašiusi sutartį dar 2011 m., iki šiandien negali jos ratifikuoti (nors iniciatyvų būta)¹¹.

Kaip jau minėta, Lietuva taip pat yra viena valstybių, kurios Stambulo konvencijos nėra ratifikavusios. 2018 m. prezidentės Dalios Grybauskaitės ET Konvencijos teikimas Seimo ratifikacijai pademonstravo parlamentarų susiskaldymą, kuris tarsis *déjà vu* vis atsikartojo šiam klausimui atsidūrus Seimo darbotvarkėje. Tąkart ratifikavimui buvo karštai priešintasi iš valdančiosios koalicijos, daugiausia iš Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (toliau – LVŽS) narių, pusės. Konservatyvūs parlamento nariai atkakliai laikosi Lietuvos Vyskupų konferencijos (toliau – LVK) atstovų išreikštos pozicijos, jog Konvencija privers Lietuvą pakeisti lyties sampratą ir įvesti nepriimtinas sampratas apie homoseksualumą, sukels painiavą teisinėje sistemoje bei pakenks šeimos politikos įgyvendinimui¹².

Galima kelti klausimą, ar Lietuvos Katalikų bažnyčios (toliau – LKB) išreikšta pozicija yra reikšminga, turint omenyje, kad šalies konstitucijoje yra atskirtos Bažnyčios ir valstybės veiklos sferos. Bažnyčia ne kartą pademonstravo savo susirūpinimą besikreipdama į Seimą ir jo komitetus moralės politikos klausimais, pvz., įsitraukdama į lytinio švietimo organizavimo procesus. Kad tai nėra tik bevaisis ir vienpusis Bažnyčios veiksmas rodo tai, jog valdžios atstovai jaučia pareigą atsakyti ir net prieštarauti dvasininkų pozicijoms tam tikrais klausimais. To pavyzdys – 2020 m. europarlamentarės Aušros Maldeikienės pasidalintas laiškas LVK ir Apaštališkajam nuncijui

¹⁰ Angel Krasimirov, Treaty opposing violence against women will lead to 'moral decay', Bulgarian church says. Sofia: Reuters, 2018. <<https://reut.rs/3eSu1zG>> [Žiūrėta 2021-01-09].

¹¹ Women's Perspectives, „Ukraine's Compliance with the International Covenant on Civil and Political Rights. Suggested List of Issues Relating to Domestic Violence“. Lviv: The Advocates for Human Rights, 2019, p. 4.

¹² Lietuvos Vyskupų konferencija, „Bažnyčia – už moterų prigimtines teises“, Lietuvos vyskupų konferencijos kreipimasis dėl Stambulo konvencijos, 2018 m. birželio 13 d. <<https://bit.ly/2SUKr6J>> [Žiūrėta 2021-01-12].

Lietuvoje, kuriame rašoma, kad oficiali Bažnyčios pozicija yra svarbi Lietuvos katalikams, tačiau ji supriešina katalikus tarpusavyje. Be to, teigiama, jog kai kurie Seimo nariai, taip pat nevyriausybinės organizacijos, kritikuoja ir atmeta Konvenciją būtent prieštaravimo katalikų tikėjimui bei mokymui atžvilgiu, neretai pateikdami savo poziciją kaip vienintelę teisingą krikščionims, tačiau net Vatikanas, svarbiausia Romos Katalikų bažnyčios struktūra, nėra išreiškęs prieštaravimo Konvencijai¹³. Šis argumentų ir kontrargumentų disputas dėl ratifikacijos vis dar aktyvus tiek tarp sprendimų priėmėjų, tiek visuomenėje, o tarp jų, ir LKB, kurios pozicijos atgarsių esama daugelio prieštaraujančių Stambulo konvencijai nuomonėse. Iš to kyla prielaida, jog apolitiška turinti būti struktūra nėra atsiribojusi nuo politinio valstybės gyvenimo.

Šiame magistro darbe yra keliama problema, jog LKB turi poveikį šalyje priimant tam tikrus politinius sprendimus. Pagrindinis šio tyrimo objektas – 2013 m. pasirašyta ir iki šiol neratifikuojama ET Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo. Darbo tikslas – išsiaiškinti, koks Bažnyčios poveikis valstybės sprendimui neratifikuoti minimo dokumento. Tyrime nesiekama dekonstruoti priežastinio ryšio ir įvardinti jo (priežasties ir pasekmės) tipo. Bet reikia nubrėžti ribą: Lietuvos Konstitucijoje yra įtvirtinti valstybės ir bažnyčios atskirumo, valstybės neutralumo ir pasaulietiško principai¹⁴, tad LKB poveikis gali būti tik viena dedamųjų neratifikavimo sprendimo dalių, o ne lemiamas faktorius.

Užsibrėžtam tikslui pasiekti išsikelti uždaviniai:

- Išsiaiškinti, kaip susiformavo dabartinis LKB statusas visuomenėje;
- Atskleisti, kokiomis priemonėmis LKB gali sąlygoti Konvencijos neratifikavimą;
- Įvertinti, kaip išskirti veiksniai, sąlygos ir kontekstai prisidėjo prie dabartinio teisinio dokumento statuso;
- Išsiaiškinti ar keliama prielaida apie Bažnyčios poveikį objektui yra teisinga ir aktuali.

Literatūros apžvalga

Akademinėje literatūroje nestinga darbų, kurie analizuoja religijos sekuliarizacijos, post-sekuliarizacijos, privatizavimo procesus, jų pasekmes socialiniam, kultūriniam, filosofiniam ir politiniam Vakarų valstybių gyvenimui. Tačiau daugelyje darbų vis dar vyrauja prielaida, jog dėl visuomenės modernizacijos, religijos poveikis politiniams sprendimams, vertinant politikos skirtumus įvairiose šalyse, neturės didelės reikšmės. Be to, galima manyti, kad dėl visuomenės

---

¹³ Tadas Valentinas Alčiauskas, Edita Janulevičiūtė, Aušra Maldeikienė, „Atviras laiškas dėl Stambulo konvencijos svarstymo Lietuvoje. Lietuvos vyskupų konferencijai, Apaštaliniam Nuncijui Lietuvoje“. Aušra Maldeikienė, 2020 m. vasario 24 d. <<https://bit.ly/3eTkb0q>> [Žiūrėta 2021-01-12].

¹⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, „Nutarimas. Byla Nr. 23/98“. Vilnius: 2000 m. birželio 13 d. <<https://bit.ly/3bvcw65>> [Žiūrėta 2020-01-15].

modernėjimo ir globalėjimo, religijos įtaka politikai vakarų Europoje turėtų mažėti, tačiau buvo pastebėta, jog tam tikrais atvejais, Bažnyčios poveikis yra net didesnis nei anksčiau¹⁵. Tad pastaraisiais dešimtmečiais galima pastebėti augantį kiekį mokslinės literatūros, kuri analizuoja Bažnyčios poveikį politinių sprendimų priėmimui. Tačiau šie tyrimai dažniausiai atspindi Vakarų Europos, bet ne Lietuvos situaciją, kurioje egzistuojančius Bažnyčios ir valstybės santykius analizuojami tik pavieniuose darbuose.

Lietuvos kontekstui artimas Konrad Szocik ir Aneta Szyja¹⁶ atliktas darbas apie Lenkijos Katalikų bažnyčios vykdomą kultūrinę politiką. Šioje valstybėje Bažnyčia užima ypatingą vietą, kurią palaiko ne tik didelė tikinčiais save laikančių gyventojų dalis, bet ir patys valdžios atstovai. Tai leidžia dvasininkams dažnai tiesiogiai ir netiesiogiai formuoti bei kontroliuoti tikinčiųjų sąmonę, dėl ko K. Szocik ir A. Szyja tokį šios Lenkijos religinės struktūros pobūdį apibūdino, kaip politinį autoritarizmą. Viena iš priežasčių, kodėl Bažnyčia turi galios paveikti tam tikrus politinius procesus, anot autorių, yra bendrų tapatybės elementų trūkumas ir „kultūrinio pilietiškumo“ idėjos nebuvimas. Savo įtaką politikoje Lenkijos Katalikų bažnyčia bando išlaikyti sėkmingai įamžindama kultūros politikos priemonėmis. Išskirtinas „strateginis kanonizavimas“, kurį Bažnyčia naudojo kaip vieną iš pagrindinių savo kultūros politikos įrankių pasaulietiškam pasauliui formuoti ir kurį Lietuvoje dekonstruoti bando A. Maldeikienė minėtame laiške.

Filosofas Jan Woleński¹⁷ taip pat pastebi Bažnyčios įsitraukimą į Lenkijos politinius procesus bei viešąjį gyvenimą per kultūrinę politiką, švietimo (religinis švietimas valstybinėse mokyklose), finansų (valstybės finansinė parama Bažnyčiai) ir etikos klausimų (smurtas artimoje aplinkoje, santykių pobūdis) sferas, kas leidžia daryti prielaidas, jog ir LKB poveikis turėtų būti pastebimas šiose srityse, kadangi abi valstybes vienija tos pačios katalikiškos vertybės ir religinių struktūrų interesai. J. Woleński pažymi, jog Bažnyčia ne tik viešojoje sferoje, bet ir politinėje erdvėje į diskusijas įtraukia religinę pasaulėžiūrą, todėl kiti svarbūs socialiniai ir ekonominiai klausimai yra marginalizuoti. Kai kuriais atvejais didžiulė Bažnyčios galia atsiliepia valdžios organų priimamiems sprendimams socialinių reikalų srityje ir dažnai sukelia rimtų pasekmių, kaip tai galima pastebėti sprendžiant smurto artimoje aplinkoje, abortų draudimo ar embrionų saugojimo klausimus.

Lietuvos oficialioje erdvėje taip pat pastebimas ir identifikuojamas Bažnyčios įsitraukimas į politinius procesus. Ramintos Jančaitytės¹⁸ darbe dar 2011 m. analizuotas LKB dalyvavimas šeimos politikos formavime. Analizė atskleidė, jog naujai priimtoje Šeimos politikos koncepcijoje remiamasi Katalikų Bažnyčios dogmomis, kadangi bandoma išlaikyti santuokinę šeimą įtvirtinant siekį saugoti

---

¹⁵ Christoph Knill, Caroline Preidel, Kerstin Nebel, „Brake rather than Barrier: The Impact of the Catholic Church on Morality Policies in Western Europe“. *Western European Politics*, 37(5), 2014, p. 845.

¹⁶ Konrad Szocik, Aneta Szyja, „Poland: A Dark Side of Church Cultural Policy“. *Studia Humana*, 4(4), 2015, p. 13-22.

¹⁷ Jan Woleński, Discussion, *Leszczyński, Wiara, wiedza, uzasadnienie*, T. 2, 2008.

¹⁸ Raminta Jančaitytė, „Šeimos politikos formavimas Lietuvoje“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio Universitetas, 2011.

tradicinės šeimos bruožus, pripažįstant, jog tik santuokos pagrindu sukurta šeima yra svarbiausia visuomenės vertybė ir gėris. Tokiu būdu mėginama prievarta išsaugoti santuokinę šeimą, kas diskriminuoja vaikus dėl jų tėvų pasirinkto santykių modelio.

Augustė Nalivaikė¹⁹ pastebi tam tikrą LKB poveikį mokinių švietimo sistemai formuojant seksualinio švietimo politiką. 2015-2016 m. Lietuvos Respublikos Švietimo ministerijos sudaromos sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai programos kūrimo procese susidūrė ne tik pasaulietiškos ir mokslu grįstu lytinio švietimo aktyvistų ir katalikiškos pilietinės organizacijos bet ir LKB atstovai, kuriems pasinaudojus neformalia įtaka bei institucinėmis galimybėmis įvairiose politikos formavimo stadijose buvo priimta katalikiškoms vertybėms palanki lytiškumo ugdymo programa. Atvejį analizavusi A. Nalivaikė LKB įtaką formuojant seksualinio švietimo politiką aiškina jos poveikį išskirdama į 3 sritis. Pirma, Bažnyčia pasinaudojo institucinėmis galimybėmis struktūromis, kai buvo pakviesta dalyvauti ir prisidėti prie darbo grupės, sudarytos specialiai lytiškumo ugdymo problemoms spręsti Lietuvoje. Antra, Bažnyčios poziciją politikoje ir būtent seksualumo politikos formavimo atveju sustiprino religinės visuomenės organizacijos, kurios taip pat atstovavo katalikiškoms vertybėms, ir tai darydamos sukūrė įspūdį, kad jų siūlymus palaiko ir visuomenė. Trečia, aukšto lygio politikai susitiko ir konsultavosi su Bažnyčios atstovais, o tai galima interpretuoti kaip neformalios politinės kultūros ir institucijų simptomą. Šis autorės „įtakos sferų“ išskyrimas padeda atrasti kanalus ir veiksnius, kuriais dvasininkai gali daryti poveikį sprendimų priėmimui.

Dažnai Vakarų akademikų tyrimuose, aiškinant Bažnyčios įtaką politikai, apžvelgiamas ir istorinis dėmuo, kadangi tam tikros aplinkybės gali religijos vaidmenį sustiprinti arba, priešingai, susilpninti (kas primena sekuliarizmo teorijos teiginius). Anna Grzymała-Busse²⁰ darbe teigiama, jog iki-komunistiniame laikotarpyje egzistavę istoriniai Bažnyčios ir valstybės santykiai bei vykdytos komunistinės politikos sąveika dabar pasireiškia kaip religinis nacionalizmas. Ir nors religinė bei tautinė tapatybės išlieka konceptualiai skirtingos, praktikoje tokie skirtumai dažnai prarandami, pvz., daugeliui lenkų katalikybė yra nekvestionuojamas jų tapatybės aspektas. Tai aiškinama tuo, jog nacionalinės bendruomenės patyrė svetimą ir priešišką valdžios brukamą tapatybę, o bažnyčios per neformalų švietimą, opozicijos prigludimą, dvasinės ir fizinės erdvės oponentams burtis suteikimą, nacionalinių prasmių religiniams simboliams perėmimą ir pan., pasiūlė alternatyvią tapatybę istoriniame bendruomenės tikėjime. A. Grzymała-Busse pažymi, jog ryškiausia religinė įtaka matoma postkomunistinei politikai ir yra siejama su ankstesniu tautos bei religijos, jos sukurto moralinio autoriteto susiliejimui, paverčiant bažnyčias ne tik moralės, bet ir viešosios etikos bei nacionalinių

¹⁹ Augustė Nalivaikė, „Religious Influence in Policy-Making: a Case of Sexual Education in Lithuania“. *Viešojo politika ir administravimas*, Vol. 19, Nr. 1, 2020, p. 126-138.

²⁰ Anna Grzymała-Busse, „Thy Will Be Done? Religious Nationalism and Its Effects in East Central Europe“. *East European Politics & Societies*, 29:2, 2015, p. 338-351.

normų arbitrais, kurie ir šiandien turi galios per įvairius kanalus formuoti Bažnyčiai rūpimus klausimus.

Panašiai, analizuodami Kroatijos atvejį, tyrimą konstruoja ir Amir Hodžic *et al.*²¹. Autoriai pastebi, jog Katalikų bažnyčios vaidmuo ima augti nuo 10-o dešimtmečio vidurio, kuomet šalis buvo persmelkta nesaugumo, nelygybės ir kitų neigiamų socialinių pasekmių pradėdant kurti savarankišką valstybę. Visuomenėje vyko de-sekuliarizacija ir dažnai ne tik dėl dvasinių, bet ir dėl politinių priežasčių, tad ir savęs identifikavimas kataliku dažnai signalizavo turint „tikrą“ kroato tapatybę ir įkvėpė priešintis iš Vakarų sklindančioms žalingoms vertybėms. Bet koks kritiškas tradicinės santuokos ir šeimos vertinimas buvo traktuojamas, kaip grėsmė nacionalinei tapatybei ir kultūrinėms tradicijoms. Kristian Bankov²² piešia kone identišką situaciją ir Bulgarijoje, tik čia be stipraus Ortodoksų Bažnyčios priešinosi ratifikacijai prisideda ir populistų pasinaudojimas semiotiniu, pripildytų emocijų ginču dėl naujos sąvokos, kas nėra taip ryšku kitose posovietinėse valstybėse. Diskusijoms viešoje ir virtualioje erdvėse įsisiūbavus, politikai, baimindamiesi dėl galimo vyriausybės subyrėjimo, sprendimo dėl ratifikacijos priėmimą perdavė Konstituciniam teismui, kuris įvertinęs Konvenciją paskelbė ją prieštaraujančia šalies Konstitucijai ir nutraukė nemalonią socialinę ir politinę dramą, kur visos proeuropietiškos, pažangios ir intelektualios jėgos buvo nugalėtos.

Mildos Ališauskienės²³ publikacijoje pastebima, jog ir Lietuvoje dominuojančios LKB atstovai yra linkę palaikyti ir turėti artimus ryšius su valdančiaisiais, kurie katalikybę identifikuoja, kaip „valstybinę“ ar „tradicinę“ religiją. Visos kitos kultūrinės ar institucinės alternatyvos tradicinei religijai suvokiamos kaip grėsmės *status quo* ir yra marginalizuojamos. Lietuvoje vyraujanti LKB dėl istorinių aplinkybių prisiima sau nacionalinio identiteto saugotojos vaidmenį, ką patvirtina ir dalis politinio elito. Tam nebūtinai didelis visuomenės religingumas (tik trečdalis teigia dalyvaujantys mišiose bent kartą per mėnesį). Dėl to retai yra prieštaraujama minčiai, jog Lietuva yra katalikiška, kas suteikia Bažnyčiai „svorio“ vykstant vertybinėms diskusijoms, kuriose neretai atsiduria ir įvairios liberalios reformos, žmogaus teisių klausimams priskirtinos temos.

Kaip kūrėsi šis „lietuviškos tapatybės sergėtojos“ vaidmuo, kuris dabar suteikia LKB simbolinę vertę ir autoritetą visuomenėje, suprasti nėra sudėtinga, kadangi tai vyko sąlyginai netolimoje praeityje – sovietinės okupacijos laikotarpiu, kuris pasižymi gana gausiu istoriografijos kiekiu. Iš šio laikmečio religijos tyrėjų išskirtinas Arūno Streikaus²⁴ darbas Jame pastebima, kad nors Baltijos

---

²¹ Amir Hodžić, Joan Budes, Aleksandar Štulhofer, Janice Irvine, „The politics of youth sexuality: Civil society and school-based sex education in Croatia“. *Sexualities*, Vol. 15, 3/4, 2012, p. 494-514.

²² Kristian Bankov, „Cyberbullying and hate speech in the debate around the ratification of the Istanbul convention in Bulgaria: a semiotic analysis of the communication dynamics“. *Social Semiotics*, 30:3, 2020, p. 344-364.

²³ Milda Ališauskienė, „The New Age Milieu in Lithuania: Popular Catholicism or Religious Alternative?“. *Religious Diversity in Post-Soviet Society*, 2012, p. 151-167.

²⁴ Arūnas Streikus, „Bažnyčios ir sovietų valdžios santykiai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje 1940-1990 m. Panašumai ir skirtumai“. *Genocidas ir rezistencija*. 2002, Nr. 2(12), p. 45-60; Arūnas Streikus, „Katalikų Bažnyčia Lietuvoje 1940–1990 metais: tarp pasipriešinimo ir prisitaikymo“, *Lietuvos istorijos studijos*, T. 23, 2009, p. 111-126.

šalims ir buvo taikomi tokie patys sovietizacijos scenarijai ir agresyvi antireliginė veikla, tačiau skirtinga šalių specifika lėmė nevienodą gyventojų atsaką ir religinių organizacijų padėtį vėlesniais okupacijos dešimtmečiais. Kaip rodo tyrimai, prievartinis ateizavimas, visuomenės ryšių su Bažnyčia nukirtimas (religinis auklėjimas, literatūra, pasauliečių dalyvavimas religinėse veiklose ir t.t.) svetimam režimui neatnešė siektų rezultatų, o Bažnyčia daugumai lietuvių reprezentavo ne tik religines vertybes ir senąsias tradicijas, bet ir nacionalinius idealus, tautinę tapatybę.

Įvairiapusiškas sovietinės praeities pažinimas yra svarbi sąlyga suprantant LKB padėčiai iš komunistinės praeities pančių besivaduojančiai valstybei. Vienas pirmųjų ėmęs analizuoti okupacinio režimo patirties poveikį Bažnyčios reikšmei ir autoritetui demokratiniuose procesuose buvo Kęstutis Girnius²⁵. Autorius LKB vaidmenį vertina santūriau nei kiti to laikotarpio tyrėjai ir aiškina, kad sovietų sukurtas Bažnyčios izoliavimas vis dar (K. Girniaus rašomuoju laikotarpiu) nebuvo įveiktas ir pasireiškė būdais, kurie trukdė religinei struktūrai aktyviai dalyvauti svarbiausiuose valstybės procesuose: būta mažai katalikų inteligentų, katalikai – izoliuoti politiškai (K. Girnius pabrėžia, jog Krikščionių demokratų partija nėra Bažnyčia, o ir jų ryšiai yra sudėtingi) ir kartu vienas nuo kito, jie įtartinais žvelgia į žiniasklaidą bei nežino kaip ja pasinaudoti, o ir pačios Bažnyčios veikla pirmiausia nukreipta į vidų – rūpinimasis tikinčiųjų poreikiais. Visuomenė, atsidūrusi moralinėje krizėje, taip pat nebuvo solidari ir imli Bažnyčios misijai. Destruktyvi praeitis užkrovė sunkią ir slegiančią našą LKB ir sukūrė daug kliūčių, vertė būti įsitikinusiai savo moraliniu dorumu ir užsidaryti nuo greitai besikeičiančio pasaulio, kas, anot autoriaus, lėmė praleistą progą paveikti Vyriausybę.

Mildos Ališauskienės ir Jolantos Kuznecovienės²⁶ atliktos spaudos tekstų analizės duomenys leidžia daryti kiek kitokias išvadas. Jų darbas rodo gan aktyvų LKB dalyvavimą viešajame Lietuvos gyvenime ir net bandymą persikirstyti galią ar perbraižyti religijos ir sekuliarių visuomenės sferų ribas, kas prieštarautų XX a. pabaigoje populiarioms idėjoms apie moderniose valstybėse įvykusią sekuliarizaciją ir religijos privatizaciją. LKB įsitraukimas į viešąją ir pilietinę sferas (judėjimas už krikščioniškas vertybes, tradicinę šeimą) atitinka Jose Casanova siūlomą religijos deprivatizacijos moderniam pasaulyje tezę²⁷, kas pastebima autorėms nagrinėjant pirmus dvejus nepriklausomos Lietuvos dešimtmečius. Pirmajame jų LKB veikimas laikytinas labiau politinis ir atsiskleidžia politinių partijų lygmeniu: Bažnyčia siekė užimti aukštas pozicijas politiniame šalies gyvenime, dalytis galia su politinėmis institucijomis ir plėsti savo įtaką viešajame gyvenime. Antrasis nepriklausomybės dešimtmetis rodo panašias tendencijas, tačiau analizė atskleidžia aktyvesnį pilietinį veikimą ir dalyvavimą pilietinės visuomenės veiklose: komentuojami svarbiausi visuomenės

---

²⁵ Kęstutis Girnius, „Katalikų Bažnyčia Lietuvoje pokomunistinių permainų procesuose pasauliečio žvilgsniu“, *LKMA Metraštinis*, T. XVIII, 2001, p. 291–305.

²⁶ Milda Ališauskienė, Jolanta Kuznecovienė, „Katalikų bažnyčios vaidmuo viešajame Lietuvos gyvenime: dalyvavimo formų kaita (1990–2010)“, *Filosofija. Sociologija*, 2012. T. 23. Nr. 2, p. 102–110.

²⁷ Jose Casanova, *Public Religions in the Modern World*. Chicago: University of Chicago Press, 1994, p. 6.

gyvenimo įvykiai, dalyvauta politiniuose įvykiuose ir atvirai bendrauta su palankiais religijai politikais, kvestionuoti kai kurie institucijų sprendimai, aktyviai viešai pasisakyta apie vertybinius ir moralinius klausimus. Šių pavyzdžių aptarimas leidžia kvestionuoti seniau susiformavusius pagrindinius sekularizacijos teorijos teiginius apie mažėjantį religijos vaidmenį visuomenėje, jos vartimą privačia praktika ir K. Griniaus išsakytą mintį apie menką bei ribotą LKB rolę viešajame valstybės gyvenime.

Atsitraukiant nuo praeityje vykusių procesų supratimo, reikėtų išskirti tarp Vakarų autorių pastaruoju metu gan dažnai, bandant paaiškinti valstybės ir bažnyčios santykius, pastarosios poveikį politiniams sprendimams, tyrimuose dominuoja religinių struktūrų vykdomos moralės politikos analizė. Christopher Z. Mooney teigimu, Bažnyčios moralės politikos naudojimas gali būti suvokiamas kaip bandymas nustatyti tam tikrą visuomenės vertybių sistemą²⁸, kadangi tam tikrų visuomenės vertybių pokyčiai gali kelti grėsmę bažnyčių skleidžiamam mokymui, jų galiai ir aktualijoms. Moralės politikos tyrimai pastaruoju dešimtmečiu išsiplėtė įtraukdami platų spektrą klausimų: abortai, reprodukcijos teisės, pornografija, eutanazija, tos pačios lyties asmenų partnerystės ir santuokos reguliavimas ir t.t. Stambulo konvencija dažnai LKB atstovų kaltinama iškreipiant šeimos ir lyties sąvokas, tarp jaunimo skleidžiant žalingą lyčių ideologiją ir negerbiant senųjų katalikiškų. Tad šio dokumento ratifikacijai priešinamasi apsupant ją vertybiniais klausimais. Be to, daugelyje šalių Konvencija yra vis dar daug diskusijų kelianti, prieštaringa tema, nes ji išryškina vadinamąsias moralines dilemas. Galiausiai, tyrimai rodo, kad religiniai veikėjai nori dalyvauti ir bandyti paveikti tokio pobūdžio politiką. Tai pastebima ir Lietuvos atveju, tad moralės politikos analizė gali padėti išspręsti magistro darbe išsikeltus uždavinius ir prisidėti prie tikslo įgyvendinimo atskleidžiant kanalus, kuriais ši politika vykdoma.

Moralės politikos studijų srityje produktyvumu išsiskiria ir naudingą požiūrį pasiūlo Christoph Knill, Michael Minkenberg, Simon Fink, Stephan Heichel ir kt. Jų analizuojamos šalys kultūriškai ir istoriniu kontekstu skiriasi nuo Lietuvos labiau nei Lenkija, tačiau autorių darbai demonstruoja moralės politikos metodo taikymą ir pasiūlo universalius, ne tik Vakarams tinkamus, konceptualių požiūrius. Pirmiausia, S. Fink²⁹ ir M. Minkenberg³⁰, tyrimuose atskleidžiama, kaip religinė įtaka viešajai politikai gali pasireikšti įvairiais kanalais, įskaitant viešąją nuomonę ir visuomenės mobilizaciją, konfesines ir religinių interesų grupes, taip pat istorinę konstitucinę bažnyčios ir

---

²⁸ Christopher Z. Mooney, „The Politics of Morality Policy: symposium’s editor’s introduction“, *Policy Studies Journal*, 27, 1999, p. 675.

²⁹ Simon Fink, „Politics as Usual or Bringing Religion Back in? The Influence of Parties, Institutions, Economic Interests, and Religion on Embryo Research Laws“, *Comparative Political Studies*, 41:12, 2009, p. 163–56.

³⁰ Michael Minkenberg, „The Policy Impact of Church-State Relations: Family Policy and Abortion in Britain, France and Germany“, *West European Politics*, 26:1, 2003, p. 195–217; Michael Minkenberg, „Religious Legacies, Churches, and the Shaping of Immigration Policies in the Age of Religious Diversity“, *Politics and Religion*, 1:03, 2008, p. 349–383.

valstybės santykių konfigūraciją. S. Heichel *et al.*³¹ taip pat naudoja makro perspektyvą ir sutinka su pirmųjų autorių teiginiu, jog religingumas bei religinė elektorato konfesija gali būti laikomi visuomenėje vyraujančių vertybių pavyzdžiais ir todėl laikomi svarbiais vertinant politinius pasirinkimus moralės klausimais. Tačiau, lyginant su anksčiau parašytu M. Minkenberg darbu, S. Heichel *et al.* koncepcija gali pasirodyti nepakankama sudarant aiškesnį konceptualų požiūrį į religijos poveikį. Tad M. Minkenberg tyrimas aktualesnis sprendžiant šio magistro darbo problemą, kadangi autorius pažymi, jog didelis visuomenės dėmesys Bažnyčios išsakytoms vertybėms gali suteikti organizuotai religijai struktūrinį pranašumą, palyginti su kitomis lobistinėmis grupėmis sprendimų priėmimo procesuose. Tai pastebima ir Lietuvos atveju, kuomet įvairios pilietinės visuomeninės organizacijos susitelkia išreiškdamos opoziciją Konvencijai renkant parašus peticijai ar kitais būdais.

C. Knill³² savo atliekamose moralės politikos analizėse Bažnyčios poveikio valstybių politikai tema kartoja panašius teiginius, kaip ir aukščiau minėti autoriai. Tačiau, anot C. Knill, kitų autorių padarytos teorinės išvados apie religinį poveikį moralės politikai negali iki galo paaiškinti kai kurių Vakarų Europos valstybių liberalių reformų modelių, kuriuos šie analizuoja. Tad autorius, aiškindamas tarpvalstybinius moralės politikos rezultatų variacijas, teigia, jog analizuojamose valstybėse yra skirtingos institucinių galimybių struktūros, kurios apibrėžia ir apriboja visuomenės ir politinių veikėjų strategines galimybes. Antai politinės lyderystės stoka, institucinis ir politinis susiskaldymas yra palankūs veiksniai Katalikų Bažnyčios vaidmens stiprėjimui ir santykinai konfrantaciniui politikos stiliui, kai tuo tarpu stipri vykdomoji valdžia turi potencialo išspręsti vertybinius disputus remiantis labiau vientisa politika bei bendru sutarimu, kartu Katalikų Bažnyčiai suteikiant ribotą politinį svorį. O tai sutampa ir su A. Nalivaikės išvada apie palankių institucinių galimybių struktūrų svarbą.

Tyrimo dizainas

Šio darbo analizės modelis susideda iš įvairių analitinių ir teorinių įrankių, kurių deriniu siekiama, turint ribotą laiką ir resursus atsakyti į vieno atvejo probleminį klausimą. Atvejo tyrimo metodas yra taikomas įvairiose disciplinose ir srityse. Kai kurių autorių nuomone, atvejų analizės metodas vis labiau populiarėja tarp įvairių politikos ir socialinių mokslų tyrėjų. Tiesa, galimybės sistemiskai patikrinti teiginius yra labiau ribotos nei kelių ar didesnio skaičiaus atvejų lyginamojoje

---

³¹ Stephan Heichel, Christoph Knill, Sophie Schmitt, "Public Policy Meets Morality: Conceptual and Theoretical Challenges in the Analysis of Morality Policy Change", *Journal of European Public Policy*, 20:3, 2013, p. 325.

³² Christoph Knill, Caroline Preidel, "Institutional opportunity structures and the Catholic Church: explaining variation in the regulation of same-sex partnerships in Ireland and Italy", *Journal of European Public Policy*, 22:3, 2015, p. 374-390.

analizėje. Visgi anot Arend Lijphart, vieno atvejo tyrimas išlieka naudingas ir gali testuoti hipotezes bei kurti teorijas³³. David Meyer papildo sakydamas, jog šis metodas yra arčiausiai istorijos *per se*, ir vis dėlto yra skirtingas dėl savo dėmesio skiriant svarbiausius bei priežastinius kintamuosius ir tai, kaip tie nepriklausomi kintamieji iš tikrųjų sukūrė priklausomą kintamąjį³⁴, šiuo atveju – Stambulo konvencijos neratifikavimą. Be to, „artumas“ istorijai teigiamai pasitarnauja analizuojant dabartinę LKB vietą visuomenėje bei tinka naudojant institucinių galimybių struktūrų žiūros tašką.

Visgi, vieno atvejo tyrimas gali pateikti klaidingą išvadų rinkinį, tad siekiant to išvengti daugybės galimų vieno atvejo tyrimo metodo trūkumų, tyrimas bus atliekamas atsižvelgiant į įvairius metodą stiprinančius aspektus. A. Lijphard statistinį daugelio atvejų tyrimą laiko stipresniu, nes tokio darbo rezultatus lengviau apibendrinti. Tačiau, atsižvelgiant į magistro darbo ribotumą laiko prasme, tikslingai pasirinktas vienas – Lietuvos – atvejis. Kalbos barjero nebuvimas ir lengvesnė prieiga prie išteklių, nei, kad būtų analizuojami keli užsienio valstybių atvejai, sumažina potencialių problemų ir klaidų sąrašą.

Kaip minėta, magistro darbo tikslas yra išsiaiškinti, koks yra Bažnyčios poveikis valstybės sprendimui neratifikuoti ET Stambulo konvencijos. Tad tyrimas bus sutelktas į oficialių pranešimų, politikos dokumentų analizę, papildytą įvairiais šaltiniais iš žiniasklaidos priemonių straipsnių, teismų bylų bei viešai paskelbtų politikos formuotojų, nevyriausybinių organizacijų, religijos atstovų nuomonėmis. Toks šaltinių naudojimas galios ir kalbant apie Konvencijai pritariančius bei jai oponuojančius politikos sprendimų priėmėjus, ir apie dvasinio pasaulio atstovus, kurie, Lietuvos atveju, išreiškia bendrą poziciją, skatinančią parlamentarus išlaikyti *status quo* ir neratifikuoti dokumento. Vienintelis skirtumas tarp šių skirtingų struktūrų veikėjų kalbant apie šaltinius, jog vienu išsakomą ir paviešintą nuomonę galime rasti dažniausiai naujienų portaluose, o kiti išlieka santūrus ir apsiriboja vienu kitu bendru pareiškimu ar pavieniais pasisakymais.

Esminė darbo prielaida ir išėtinė pozicija, jog LKB turi poveikį su moralės politikos klausimais susijusiems Lietuvos Respublikos (toliau – LR) politiniams procesams. Atsižvelgiant į dabartinę oficialią valstybės ir Bažnyčios santykių konfigūraciją, religinė struktūra negali tiesiogiai dalyvauti politikoje, o jos veikimas gali būti tik viena dedamųjų dalių rezultatui. Tačiau Stambulo konvencija apima Bažnyčiai svarbius vertybinius klausimus, tad Bažnyčios atstovai suinteresuoti įsitraukti ir paveikti tarptautinio dokumento ratifikavimą. Dėl to naudojamos palankiomis institucinėmis galimybėmis struktūromis ir dalyvaujama viešuosiuose debatuose, skleidžiamas krikščioniškas naratyvas. Siekiant įvertinti LKB poveikį dabartiniam Stambulo konvencijos statusui (dokumentas pasirašytas, bet ratifikacijos svarstymo klausimas vis nukeliamas), darbe išskiriami 3 tyrimo laukai,

---

³³ Arend Lijphart, „Comparative Politics and the Comparative Method“, *American Political Science Review*, Vol. 65, No. 3, 1971, p. 691.

³⁴ David Meyer, „How to Write a Comparative Politics Paper“, Cedarville University, 2006, p. 3.

kuriuose pastebimas Bažnyčios dalyvavimas arba juose vykstantys procesai yra palankūs interesų grupėms.

Atsižvelgiant į veikėjus, jų veiksmus bei erdvę, kurioje užfiksuotas veiksmas, tyrimo laukas dalijamas į: 1) oficialų; 2) neoficialų; ir 3) virtualios erdvės pjūvius, kuriuose galima pastebėti tam tikrą politikos ir visuomenės veikėjų, religijos atstovų ar su jais susijusių asmenų bei organizacijų veikimą. Pagal įvardytus pjūvius ir skiriamos pagrindinės darbo dalys.

Oficialią erdvę darbe sudaro visos Konvencijos (ne)ratifikavimo procese dalyvaujančios oficialios institucijos, diskusijos valstybės valdymo organuose, formali institucijų komunikacija su visuomene, tarpinstituciniai susitarimai bei sutartys. Institucijos, anot James G. March ir Johan P. Olsen yra tam tikros taisyklių ir organizuotos praktikos grupės, įtvirtintos specifinių prasmų struktūroje ir santykinai atsparios atsižvelgiant į asmenų lūkesčius ir besikeičiančias išorines aplinkybes³⁵. Douglass C. North papildoma, jog institucijos yra „žaidimo taisyklės“, formuojančios modelius ir sąveikas, kurios veikia tiek individualių asmenų santykius, tiek sąveikas politinėje plotmėje. Be to, jos padeda žmonėms suprasti ir numatyti, kaip elgsis kiti³⁶. Bažnyčia taip pat turi formalios institucijos elementų (vidinė organizacinė struktūra, įstatymai ir taisyklės, kurios apibrėžia jos veikimą, lyderiai, narystė ir pan.), tačiau pasauliečiai akademikai ją laiko organizacija arba neformalia institucija, kuri turi socialiai bendras, dažniausiai nerašytas, sukurtas, perduotas ir vykdomas už oficialiai sankcionuotų kanalų ribų, taisyklės³⁷, religinius bei ideologinius įsitikinimus, tradicijas ir įpročius³⁸. Būdamą neformalia institucija, Bažnyčia yra suvokiama, kaip tam tikras praeities palikimas, o kultūra akcentuojama kaip viena iš pagrindinių jos neformalumo paplitimo priežasčių. Politinėje erdvėje iškilus į jos interesų lauką patenkantiems klausimams, Bažnyčia, pasinaudodama instituciniais susitarimais ir oficialiais santykiais su valstybe, gali formuoti tam tikrą „galimybių struktūrą“ religiniams veikėjams veikti politinius procesus kaip politiniams dalyviams, kaip viešosioms įstaigoms arba kaip interesų grupėms³⁹, riboti ekonominį, socialinį bei politinį elgesį formalios institucijos (pvz., oficialios valstybės valdžios) atžvilgiu⁴⁰. Be to, naudotis institucinėmis galimybių struktūromis LKB leidžia ir politiniai konfliktai formaliose institucijose. Tad į oficialų lauką yra įtraukiama ir Bažnyčia bei šioje erdvėje pastebimas jos veikimas. LR Konstitucija riboja LKB dalyvavimą politiniame valstybės gyvenime įtraukus atskirumo principą, tačiau ši savo veikloje

---

³⁵ James G. March, Johan P. Olsen, „Elaborating the “New Institutionalism”, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, 2005, p. 1-28.

³⁶ Douglass C. North, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, 1990, p. 3-10.

³⁷ Gretchen Helmke, Steven Levitsky, „Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda“, *Perspectives on Politics*, Vol. 2, No. 4, 2004, p. 725-740.

³⁸ Jan Winiecki, „Determinants of catching up or falling behind: Interaction of formal and informal institutions“, *Post Communist Economies*, 16(2), 2004, p. 138.

³⁹ Minkenberg, p. 196.

⁴⁰ Julio O. De Castro, Susanna Khavul, Garry D. Bruton, „Shades of Grey: How do Informal Firms Navigate Between Macro and Meso Institutional Environments?“, *Strategic Entrepreneurship Journal*, Vol. 8, Issue 1, 2014, p. 75.

vadovaujasi Kanonu teise, kurios valstybė nereglamentuoja. Tad, visgi išlieka „pilkųjų zonų“, kurios leidžia vienokį ar kitokį, dažnai sunkiai pastebimą, LKB dalyvavimą oficialioje erdvėje bei priimant politinius sprendimus, tačiau bus panaudojama visa viešai prieinama medžiaga, kuri leistų įvardinti matomą formalų religinių interesų veikimą šiame erdvės pjūvyje.

Neoficialus erdvės laukas suteikia visiems veikėjams daugiau ir įvairesnių formų dalyvauti viešajame visuomenės gyvenime, o religinėms organizacijoms daugiau galimybių veikti moralės politikos formavimą, išlaikyti teisingą visuomenės vertybių sistemą bei išsaugoti savo galią ir įtaką. Politinio konflikto dėl moralės klausimų atveju, religiniai veikėjai gali išplėsti savo veikimą už partinės sistemos ribų⁴¹. Lietuvos atveju, Bažnyčia atlieka socialinio veto žaidėjo (angl. *societal veto player*) vaidmenį ir dalyvauja kuriant viešąjį diskursą apie tariamus Stambulo konvencijos pavojus šeimai bei lytiškumui daugiausiai per įvairius žiniasklaidos kanalus, katalikiškas pilietines organizacijas (akademinėje literatūroje įvardijamos „*Church's satellite civil society organizations*“), socialines medijas ir net politikus, kurie gali arba palaikyti ryšius su Bažnyčia, arba naudotis ja savo tikslų siekimui. Be to, Lietuvos valstybės sutartis su Šventuoju Sostu leidžia tikėtis Bažnyčios įsitraukimo į jos mokymo sritį liečiančius klausimus, kylančius politiniame ir viešajame gyvenime, o jos pasiūlyta konfesinė pozicija už partinės sistemos ribų gali būti panaudojama kitų visuomeninių organizacijų mobilizuojant opoziciją kylančiuose debatuose dėl moralės klausimų. LKB pateikiamais argumentais, jos mokymu apie šeimą bei vertybes remiasi bei naudojasi ir daugiau neoficialios erdvės veikėjų ir interesų grupių (nebūtinai laikančių save uoliais katalikais arba apskritai tikinčiais), nemažai Lietuvos parlamentarų.

Virtuali erdvė atveria papildomų ir sustiprina jau esamus kanalus pasiekti plačią auditoriją, įtvirtinti Bažnyčios naratyvą ir patraukti dar abejojančius. Ši sritis tapo ypač svarbi nuo 2020 m. kovo, kai paskelbus karantiną daugybė veiklų – persikeltos į virtualią erdvę, o kartu ir argumentų bei kontrargumentų kova dėl Stambulo konvencijos, kas 2018 m. nebuvo taip ryškiai pastebima. Į šio pjūvio analizę įtraukiami populiariausi tarp Lietuvos vartotojų socialiniai tinklai Facebook ir Youtube, kur pastaruoju metu buvo galima matyti aktyvų įvairių veikėjų (politikų, dvasininkų, NVO narių ir visų, norinčių išsakyti savo nuomonę) įsitraukimą į ginčą dėl ET Konvencijos. Virtualios erdvės teikiamas galimybes, kaip pastebi Simona Kirkilienė, puikiai išnaudoja ir itin daug dėmesio sulaukiantys žinomi LKB atstovai, kuriuos autorė vadina nuomonės formuotojais (angl. *influencers*), vienais iš potencialių Bažnyčios komunikacijos bei ryšių su plačiąja visuomene kūrėjais, galinčiais

---

⁴¹ L. T. Larsen, I. Engeli, C. Green-Pedersen taip pat mini, jog ir kitos interesų grupės, tokios kaip homoseksualių asmenų ar moterų teisių judėjimai akivaizdžiai laikysis pozicijos dominuojančiais moralės klausimais, bet vargu ar jie reikšmingai akcentuos sekuliarią poziciją, kadangi nebus svarbių oponentų, kurie formuluotų priešišką poziciją. Tad anot autorių, toks Bažnyčios veikimas pasaulietinėse valstybėse yra labiau siejamas su tam tikrais klausimais nei su bendra moraline politine darbotarke. Lars Thorup Larsen, Isabelle Engeli, Christoffer Green-Pedersen, *Morality Politics in Western Europe. Parties, Agendas and Policy Choices*. omparative Studies of Political Agendas Series. London: Palgrave Macmillan, 2012, p. 21.

panaudoti virtualią erdvę atnaujinant benutrūkstantį dialogą tarp religinės struktūros ir visuomenės⁴². Tokių dvasininkų išsakytas požiūris (identiškas oficialiai LKB pozicijai) Konvencijos atžvilgiu yra paveikus ir, kaip rodo tyrimas, galintis mobilizuoti didelę dalį žmonių nepritarti ratifikacijai. Tačiau prie Bažnyčiai palankaus naratyvo skleidimo prisideda ir daugiau įvairių, nebūtinai turinčių ryšį su religija, dalyvių, kurių išsakoma kritika dokumentui prisideda prie LKB patogaus naratyvo, formuoja viešąją nuomonę ir daro spaudimą politiniams procesams.

Taip pat, svarbu įsivardinti, kokios metodinės priemonės bus naudojamos tyrime. Reikėtų pradėti nuo dažniausiai Vakarų autorių bažnyčios įtakos politinių sprendimų priėmimui analizėse naudojamos moralės politikos bei C. Knill⁴³ siūlomos institucinių galimybių struktūrų vertinimo, kurios apibrėžia ir apriboja visuomenės, religijos ir politinių veikėjų strategines galimybes. C. Knill savo tyrimuose apie Bažnyčios veikimą vykdant liberalias reformas pastebėjo, jog religijos poveikis, lyginant valstybes, skyrėsi priklausomai nuo: religingumo visuomenėje (matuojamas bažnyčios lankymo dažniu), vyraujančios konfesijos (pvz., autoriaus išskiriami protestantizmas ir katalikybė), santykinio institucionalizuoto politinės sistemos atvirumo ir uždarumo, jos susiskaldymo, lyderystės stokos, elito sąjungininkų buvimo arba nebuvimo bei valstybės pajėgumo. Antai, C. Knill pastebi, jog valstybės piliečių religingumas atspindi Bažnyčios mobilizacinius pajėgumus jos politiniams interesams. O štai glaudus Bažnyčios ir valstybės bendradarbiavimas koreliuoja su labiau į kompromisus orientuotu Katalikų Bažnyčios požiūriu priimant liberalias reformas. Tad palankių institucinių galimybių struktūrų įvertinimas galėtų atsakyti, kodėl ir kaip LKB gali veikti su moralės klausimais susijusius politinius sprendimus.

Atsižvelgiant į tai, jog religinės organizacijos laikosi moralės politikos formavimo, nes tokio pobūdžio politika yra susijusi su doktriniais įsitikinimais bei vertybiniais konfliktais įvairiose visuomenėse, o tam tikrų vertybių pokyčiai gali kelti grėsmę bažnyčių galiai ir aktualijoms, analizuojant moralės politiką galima paaiškinti Bažnyčios išitraukimą į viešąją visuomeninio gyvenimo sferą. Kartu tai leidžia išskirti, kokiais įrankiais ar klausimais pasinaudodama Bažnyčia veikia jai aktualių politinių procesų vyksmą, ar stengiasi perbraižyti įtakos sferas bei didinti savo galią. Tad šio magistrinio darbo autoriaus nuomone, Stambulo konvencija apima ir LKB rūpimus moralės politikos klausimus, kuriais, kaip pastebima, dvasininkai linkę pasisakyti ne tik įvairiose žiniasklaidos priemonėse, bet ir per oficialius kanalus (LVK pranešimai), bus analizuojamas Bažnyčios dalyvavimas moralės politikos formavimo procese per tai, kaip ji veikia kiekviename iš pjūvių.

---

⁴² Simona Kirkilienė, „Katalikų Bažnyčios socialinių medijų naudojimo ypatumai“. Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2019, p. 25.

⁴³ Knill, Preidel, *ibid.*

LKB naudojimas jai palankiomis galimybių struktūromis dera su dar 7 dešimtmetyje susiklosčiusia politikos darbotvarkės nustatymo teorija (angl. *policy agenda-setting theory*), kuri analizuoja, kaip politinis elitas konstruoja ir apibrėžia politinius konfliktus dėl svarbių klausimų. Kadangi aiškinamasi, koks Bažnyčios poveikis valstybės sprendime neratifikuoti Stambulo konvencijos, galime tai galime interpretuoti ir kaip tam tikrą politinėje erdvėje vykstantį bažnyčios bei valstybės konfliktą dėl su morale ir vertybėmis susijusių temų. Ji apibūdina gebėjimą daryti poveikį politinėje darbotvarkėje įtrauktų ir visuomenei aktualių klausimų priėmimui ar jų sureikšminimui/sumenkinimui. Vienas iš reikšmingiausių šios teorijos atstovų Elmer Eric Schattschneider⁴⁴ tiria, kaip politinis elitas konstruoja ir apibrėžia politinius konfliktus dėl svarbių temų, kurių tarpe dažnai būna ir moralės politikos klausimai, kadangi visuomenei jie kelia itin didelį susirūpinimą, o jų eskalavimas gali pasitarnauti suinteresuotų jėgų tikslams.

Autoriaus pasiūlytas požiūris į sprendimų priėmėjų konstruojamus ir apibrėžiamus konfliktus tapo šios tradicijos atspirties tašku. Frank Baumgartner *et al.*⁴⁵ išplėtė Schattschneider „konfliktų konflikto“ (*the conflict of conflicts*) konceptą, taip leidžiant į konflikto apibrėžimą įtraukti ir moralės politikai priskiriamus klausimus. Konflikto apibrėžimas naudingas tuo, jog jo kilmės, dedamųjų ir to, kaip jis „kurstomas“ supratimas leidžia įvertinti konflikto poveikį politikai. Tad čia itin svarbiu tampa susidūrimo politinėje plotmėje turinys. Politinis konfliktas visada susijęs su kažkuo ir tai dažniausiai reiškia kovą dėl politikos pokyčių arba *status quo*. Sekuliariose valstybėse, sprendimų priėmėjai taip pat gali išplėsti kilusios problemos sprendimą už esamos politinės monopolijos ribų bei įtraukti daugiau veikėjų, ypač, kai tai liečia moralės politikos klausimus.

Tad atlikti magistro darbo tyrimą yra tinkama atnaujinta politinės darbotvarkės nustatymo teorija, siūlanti politinius konfliktus dėl moralės klausimų analizuoti per F. Baumgartner *et al.* pasiūlytą tyrimo modelį, kuris padėtų apžvelgti disputą dėl ET Konvencijos ratifikavimo tarp išrinktųjų tautos atstovų, kurie, remiantis Konstitucijos jiems suteiktais įgaliojimais, gali priimti sprendimą dėl šio, nesibaigiančius ginčus keliančio, tarptautinio įsipareigojimo. Teoriją pristatantys autoriai žiūri į konfliktą per šiuos faktorius: 1. dėmesys į konfliktą, jo politizavimas arba dėmesio problemai didinimas; 2. dalyviai, interesų grupės; 3. problemos, politikos rėminimas; 4. vieta⁴⁶.

Lars Thorup Larsen *et al.*⁴⁷ į šią teoriją įtraukia „Dviejų pasaulių“ (angl. *Two worlds*) modelį – sekuliaraus ir religinio pasaulių susidūrimą ties moralės politikos klausimais, kas parodo tinkamumą ir Lietuvos bei jai kontekstualiai artimos Lenkijos atvejams: nėra aštraus skylimo tarp Bažnyčios ir valstybės, partijos neturi konfesinių oponentų, pastarosios nesimobilizuoja ties stipriai sekuliariomis

---

⁴⁴ Elmer Eric Schattschneider, *The Semi-Sovereign People: A Realist's View of Democracy in America*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960.

⁴⁵ Frank Baumgartner, Christoffer Green-Pedersen, Bryan D. Jones, „Comparative studies of policy agendas“, *Journal of European Public Policy*, Vol. 13, 2006, Issue 7, p. 959-974.

⁴⁶ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 9.

⁴⁷ *Ibid.*

strategijomis, jos neturi stiprių interesų politizuoti moralės klausimų, kadangi konfliktas dažniausiai būna tarp „kairės ir dešinės“. Partijos nesiryžta griežtai pasisakyti dėl moralės politikos klausimų. Nėra vieningo rėminimo, skirto skirtingiems moralės klausimams, pvz., rėmui, kurio centre yra žmogaus apsisprendimas, lyginant su tuo, ką nusprendžia Dievas. Dėl partinių konfliktų nebuvimo, pagrindinė konfliktų dėl moralės problemų vieta greičiausiai bus „parlamentinė politika“, į kurią įsitraukia religinis pasaulis. Kadangi moralės klausimai susiję su vertybėmis, religija ir religiniais argumentais, tad tai tampa svarbu ir politiniams veikėjams, turintiems religinę ar konfesinę rinkėjų bazę. Pati Bažnyčia neprieštaruoja prieš kažką konkrečiai (pvz., bandymą apsaugoti moteris nuo smurto, ko siekia Stambulo konvencija), bet priešinasi *status quo* keitimui ir taip pat naudoja rėminimą bei įtraukia daugiau dalyvių į konfliktą.

Darbo struktūra

Dėstomoji darbo dalis dalijama į 4 pagrindinius skyrius, iš kurių pirmasis skirtas įvertinti dabartinį LKB statusą ir autoritetą visuomenėje. Apžvelgiama kaip jis formavosi iš istorinės, teisinės perspektyvos ir kaip pati struktūra aukščiausiu ir vietiniu lygmeniu žvelgia į visos Bažnyčios bei atskirų dvasininkų dalyvavimą politikoje. Sekantys 3 skyriai yra skirti analizuoti įvairiems erdvės laukams. Kartu kiekvienas skyrius (išskyrus skyrių, skirtą oficialiajai erdvei) yra dalijamas pagal tyrimui ir problemai aktualius tos erdvės dalyvių grupes. Antras skyrius analizuos oficialioje erdvėje esantį politinį konfliktą Konvencijos atžvilgiu per kelis jo sluoksnius, ir kaip šis nesutarimas leidžia netiesiogiai procese dalyvauti kitiems suinteresuotiems veikėjams. Kadangi oficialioje erdvėje svarbiausi žaidėjai yra formalios institucijos, trečias skyrius didesnę dėmesį skirs joje laisviau galintiems dalyvauti neformaliems veikėjams. Skyrius leis suprasti, kaip formuojamas ir kiek paveikus yra LKB naratyvas bei šios religinės organizacijos pozicija. Ketvirtajame skyriuje atskirai išskiriama virtuali erdvė, kadangi ji suteikė dar daugiau galimybių veikti viešąją nuomonę ir tapo ypatingai reikšminga nuo 2020 m. kovo. Atsižvelgiant į identifikuojamą Bažnyčios ir su ja susijusių veikėjų dalyvavimo virtualioje erdvėje platformas, atskirai analizuojami Facebook ir Youtube socialiniai tinklai.

1. Bažnyčios vieta visuomenėje

1.1. Kovoje dėl lietuviškos tapatybės išsaugojimo

Veiksniai, kurie parodytų, koks yra LKB poveikis sprendimui neratifikuoti Stambulo konvencijos, bus randami analizuojant istorinę konstitucinę Bažnyčios ir valstybės santykių konfigūraciją bei jos vietą šiuolaikinėje visuomenėje, Bažnyčios ir valstybės konfliktą dėl moralės klausimų tiek viešojoje sferoje, tiek nustatant politinę darbotvarkę. Tačiau, pirmiausia, bandant suprasti kokia yra dabartinė LKB rolė visuomeniniame ir politiniame valstybės gyvenime, reikėtų atsigręžti į paskutinės sovietinės okupacijos laikotarpį.

Neabejojama, jog ir esant Rusijos imperijos sudėtyje Katalikų bažnyčia turėjo reikšmės tautinio identiteto formavimuisi, kadangi, priešingai nei kitose Baltijos valstybėse – Latvijoje ir Estijoje, Lietuvoje buvusios palankesnės sąlygos Katalikų bažnyčios įtakos augimui. Antai Lietuvoje socialiniai pokyčiai prasidėjo vėliau, lėtesni ir mažesnio masto urbanizacijos procesai, didesnis religinis homogeniškumas, įtakingi dvasininkai (pvz., Motiejus Valančius). Taip pat, XX a. pirmoje pusėje vėlyva urbanizacija Lietuvoje lėtino sekuliarizacijos procesus, kurie jau buvo įsibėgėję kaimyninėse Latvijoje ir Estijoje, ką išduoda ir aukštas krikštijamų vaikų procentas Lietuvoje – per 90 proc., kuomet Estijoje tokiu metu rodikliai siekė 77 proc.

Taip pat, 4 dešimtmečio pabaigoje Lietuva Latviją ir Estiją lenkė tankiu konfesinių parapijų tinklu ir dideliu dvasininkų bei vienuolių skaičiumi, ko nebuvo kaimyniniuose protestantiškuose kraštuose. Katalikų bažnyčia buvo sudarytos palankios sąlygos savo tiesioginei misijai atlikti. Jos padėtis buvo įtvirtinta teisiškai, dvasininkai rengiami universitetų teologijos fakultetuose, valstybinėse mokyklose buvo dėstytos tikybos pamokos, Bažnyčia disponavo gana didele nuosavybe. Taip pat veikė populiarios katalikiškos organizacijos, kaip, pvz., ateitininkai ir pavasarininkai.

Šiam darbui, autoriaus nuomone, ypač reikšmingas komunistinis laikotarpis, kuomet, anot Arūno Streikaus, agresyvi antireliginė veikla ir prievartinis ateizavimas užuot eliminavęs religinių organizacijų įtaką ir nutraukęs ar bent susilpninęs ryšį su tradicine religija, ne tik nepanaikino senojo tautinio-kultūrinio identiteto, o tik jį sustiprino bei suteikė svarbų socialinį ir moralinį autoritetą LKB⁴⁸. Sovietinės okupacijos pradžioje, vykdant agresyvią politiką buvo žaibiškai sugriautas teisinis religinių organizacijų apsaugos mechanizmas, nacionalizuotas visas jų turtas, Bažnyčia visiškai išstumta iš viešojo gyvenimo, radikalčiai apribota sielovadinio darbo erdvė. Likę laisvėje Bažnyčių vadovai stengėsi prisitaikyti prie primestų religinio gyvenimo sąlygų ir jausdami spaudimą viešai reiškę paramą sovietų valdžios vidaus ir užsienio politikai. 6-7 dešimtmečiuose antibažnytinė politika sušvelnėjo, o nereikšmingos nuolaidos buvo išnaudojamos režimo naudai. Prieš dvasininkiją vykdytų

---

⁴⁸ Arūnas Streikus, „Bažnyčios ir sovietų valdžios santykiai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje 1940-1990 m. Panašumai ir skirtumai“, *Genocidas ir rezistencija*, 2002, Nr. 2, p. 45-60.

represijų nutraukimas ir kontrolės susilpnėjimas turėjo sustiprinti jos klusnumą. Suteikta galimybė leisti religinę literatūrą bei periodinius leidinius režimo taip pat buvo naudojama propagandos tikslais, o ryšių su išorės pasauliu atkūrimas – siekiant kontroliuoti informacinius kanalus. Tačiau septintasis dešimtmetis aiškiai demonstravo priešingą vykdomos sekuliarizacijos politikos efektą – didėjant religinio gyvenimo ir dvasininkų pastoracinės veiklos suvaržymams, suaktyvėjo katalikų pasipriešinimas (autoriai Lietuvos disidentiniame judėjime net atskirai išskiria katalikiškąjį judėjimą⁴⁹), mezgėsi kova prieš tikinčiųjų laisvių pažeidinėjimus, kuri ypač suaktyvėjo nuo II-ojo Vatikano Susirinkimo, kuris Egidijaus Jaseliūno teigimu, patvirtino nuostatą, kad krikščionių bendruomenė turi būti suaugusi su tauta⁵⁰, ką galima išvelgti ir akcentuojant tautinės tapatybės ir krikščionybės neatsiejamumą katalikiškos savilaidos leidiniuose, pvz., 1972 m. pradėti leisti ir svarbiausiu laikomam katalikiško judėjimo savilaidos leidiniui „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikai“ skirtoje jubiliejinei knygai rašoma, kad esant svetimam ir priešiškam režimui, tautinio išsilaikymo uždavinys yra LKB išsaugojimas⁵¹. Galiausiai, 1988-1989 m. įvykiai pademonstravo, kad LKB ne tik išsaugojo savo socialinį autoritetą, bet ir jį sustiprino aktyviai įsitraukdama į tautos išsivadavimo procesus.

Dar iki Sąjūdžio atsiradimo ir trumpai po jo LKB buvo suvokiama kaip labai svarbi opozicija sovietiniam režimui ir kaip reikšminga, vienijanti visuomenės jėga. Valdas Pruskus pažymi, jog ir patį Sąjūdį laimino Bažnyčios vadovybė, o į Sąjūdžio tarybą ir jos grupes rajonuose įėjo dvasininkijos atstovai, kurių didelė dalis buvo tie, kurie dar aštuntame dešimtmetyje buvo įsitraukę į antikomunistinę veiklą, tad jau turėję autoritetą visuomenės akyse. Be to, po 1988 m. jie greičiau ėmėsi darbo politikos, o ne bažnytinių iniciatyvų srityje, kai kurie buvo išrinkti į Seimą. Susiklosčiusi padėtis lėmė, jog kai kurie žmonės pervertino Bažnyčios reikšmę šiandienėje visuomenėje bei ragino gaivinti Bažnyčios politinę galią, kurstytos ir kai kurių jos narių politinės ambicijos. Tad vystantis demokratinėms institucijoms, kūrėsi ir naujos politinės organizacijos, kurių nariais tapo daug žymių katalikų veikėjų, Bažnyčia rėmė politines partijas rinkimų į Seimą metu (pvz., Lietuvos krikščionių demokratų partiją palaikė tiek tarpukariu, tiek 1992, 1996, 2000 m. vykusiuose rinkimuose)⁵².

Autoriai sutaria, kad LKB padėjo išsaugoti tautinę tapatybę ilgais okupacijos metais. Štai Steve Bruce taikliai apibūdina Lietuvos situaciją per savo plėtojama „kultūrinės gynybos“ idėją, kuri nurodo tapatybės kūrimo ribas apibrėžiančius procesus nacionaliniu lygmeniu. Katalikų bažnyčia Lietuvoje, anot autoriaus, sovietmečiu buvo gyvybiškai svarbi palaikant tautinio tapatumo jausmą, ypač

⁴⁹ Egidijus Jaseliūnas, „Periodinės savilaidos formavimasis: sovietinio disidentizmo reiškinys ir Lietuvos katalikiškasis judėjimas“, *Genocidas ir rezistencija*, 2002, Nr. 1(11), p. 7–43.

⁵⁰ Egidijus Jaseliūnas, *Vatikano II Susirinkimo nutarimų įtaka katalikiškojo pasipriešinimo formavimuisi Lietuvoje, rankraštis*, iš A. Streikaus asmeninio archyvo, I. 9.

⁵¹ Mindaugas Bloznelis, „Lietuvos Katalikų bažnyčios kronika šiandien“, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Jubiliejinės konferencijos medžiaga*. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 1998, p. 7.

⁵² Valdas Pruskus, „Katalikų bažnyčios kaita Lietuvoje transformacijų laikotarpiu“, *Problemos*, Vol. 63, 2003, p. 51-52.

išsaugant kalbą⁵³. Bažnyčia komunizmo sąlygomis vis labiau tarnavo kaip nacionalistinės mobilizacijos vieta, propaguojanti nacionalizmą⁵⁴ ir demokratiją režimo klausimais. A. Grzymała-Busse antrina, sakydama, jog režimo vykdoma politika netyčia perdavė religinį nacionalizmą⁵⁵, kurį, pvz., parodo pagrindinė nelegalių jaunimo organizacijų veikla (atsišaukimų leidimas, sovietinės Lietuvos vėliavų niekinimas, Trispalvės iškabinimas, antisovietiniai užrašai ant pastatų ir t.t.). Tačiau tokia opozicinė veikla labiau buvusi marginalinis reiškinys, dauguma vengė įsitraukti į draudžiamas veiklas. Dėl to, anot A. Streikaus, svarbiu tautinių idealų gyvybės kurstytoju tapo Katalikų bažnyčia, kuri buvo neatsiejamas dėmuo daugelyje priešinimosi okupacijai veiklų. Bažnyčios socialinis ir moralinis autoritetas, dėl sovietų režimo vykdytos diskriminavimo politikos, smarkiai išaugo. Bažnyčia taip pat buvo suinteresuota gaivinti bei stiprinti tautinę savimonę, kurios neatskiriama dalis buvo ir krikščioniškoji tradicija. Be to, aktyvūs dvasininkai ir katalikai sujungdavę tautinę ir religinę tapatybes, propagavo „lietuvio kataliko“ teoriją, suteikusią alternatyvą primetamai svetimai sovietinei („naujojo žmogaus“) tapatybei⁵⁶. Kaip pažymi ir A. Grzymała-Busse, posovietinėse valstybėse sėkmingas nacionalinio bei religinio identiteto suliejimas suteikia Bažnyčiai moralinį autoritetą, tam tikrą viršenybę virš kitų veikėjų, o kartu ir prieigą prie politinių procesų formavimo⁵⁷.

Didingas ir kartu dramatiškas valstybės istorijos pasakojimas neatsiejamas nuo Bažnyčios dalyvavimo šalies gyvenime. Tad, anot M. Ališauskienės, vargu ar įmanoma visiškai atskirti politiką ir religiją, kadangi pastaroji yra sudedamoji kultūros dalis, o visi politikai yra žmonės užaugę tam tikroje kultūroje ir nesvarbu kokių pažiūrų jie bebūtų, politikai turi ir savo požiūrį į religiją. Tai yra, religija jų gyvenime užima vienokią ar kitokią vietą⁵⁸. Tik kitas klausimas ar save tikinčiu laikantis politikas priima sprendimus atsiribodamas nuo savo tikėjimo ar žvelgia į viską per „doro kataliko“ prizmę. Visgi, istorinis dėmuo, kuris neabejotinai veikia ir visus supančią kultūrinę erdvę, kloja tvirtus pamatus LKB, kaip svarbiam, reikšmingą nuomonę turinčiam visuomenės veikėjui, galinčiam (ir, kai kurių nuomone, netgi privalančiam) pasinaudojus galimybių struktūromis veikti politinius procesus teisinga, krikščionišką mokymą atitinkančia, kryptimi.

---

⁵³ Steve Bruce, „The Supply-Side Model of Religion: The Nordic and Baltic States“, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 39, No. 1, 2000, p. 41.

⁵⁴ Nacionalizmo terminas vartojamas taip, kaip jį naudoja cituojami autoriai. Be to, jam paaiškinti puikiai tinka ir A. Streikaus naudojamas apibūdinimas, jog terminas šiame kontekste nusako ideologiją, pagal kurią tautinis identitetas ir jį apibrėžiantys elementai (pvz., tautinė kultūra, kalba, istorija ir valstybingumas) socialinių vertybių skalėje yra aukščiausiai. Streikus, 2002, p. 257.

⁵⁵ Grzymała-Busse, p. 338.

⁵⁶ Streikus, *ibid.*

⁵⁷ Grzymała-Busse, *ibid.*

⁵⁸ Milda Ališauskienė, „Milda Ališauskienė: Ar Dievas dalyvauja Lietuvos politikoje?“. *15min*, 2016 gegužės 5d. <<https://bit.ly/3hvCieC>> [Žiūrėta 2021-04-21].

1.2. Atskira, bet ne atskirta

Istorinio dėmens aptarimas demonstruoja, jog valstybės ir LKB santykiai niekada nebuvo paprasti ir kodėl pastaroji šiandien turi stiprų moralinį autoritetą visuomenėje. Visgi, nors po daugelį metų trukusio sąlyginai darnaus koegzistavimo, kurį Donatas Murauskas apibūdina, kaip sutapties būvį⁵⁹, Vakarų teisės tradicija besiremiančiose valstybėse, poreikis laisvai pasirinkti tikėjimą ilgainiui lėmė bažnyčios ir valstybės atskyrimo principo susiformavimą. Tačiau tai savaime neišsprendė minimų subjektų tarpusavio santykių problemų, kurios leidžia išvelgti tam tikrų susiformavusių valstybės ir bažnyčios santykių modelius, jų pranašumus, trūkumus ir kylančias rizikas. Atsirandančios problemos rodo, jog nors ir egzistuoja tam tikros, modernizacijos procesų nubrėžtos, ribos tarp religijos ir sekuliarių Lietuvos visuomenės sferų, visgi galima pastebėti, jog kartais jos yra peržengiamos, perbraižomos, o galia – perskirstoma. Tad kyla jau įvade paminėtas klausimas, kaip susiformavo dabartinė valstybės ir LKB santykių konfigūracija, kuri leidžia daryti Bažnyčiai vienokį ar kitokį poveikį priimant jai svarbius politinius sprendimus? Lietuva yra sekuliari valstybė, neturinti valstybinės religijos, tad bažnyčia neturėtų daryti įtakos politikai, tačiau pastebima, kad ji gali tiesiogiai arba netiesiogiai nulemti svarbų sprendimą. Tad šis dviejų erdvių – valstybės ir religijos – atskyrimas visgi yra formalus ar realus?

Moderniose valstybėse įprasta, jog pamatiniai valstybės ir bažnyčios⁶⁰ santykiai ir jų ypatumai dėl ypatingos reikšmės visuomenei yra apibrėžiami konstituciniu lygmeniu. Lietuva nėra išimtis. Šalies Konstitucijoje yra ne viena nuostata, kuri identifikuoja ir apibrėžia vieną ar kitą bažnyčios santykio su Lietuvos valstybe aspektą. D. Murauskas pastebi, jog Lietuvos konstitucinė jurisprudencija valstybės ir bažnyčios santykių atžvilgiu nėra gausi, o šiame amžiuje išskiriami tik trys LR Konstitucinio Teismo aktai, kurie skirti atsakyti į tuometinius valstybės ir bažnyčios santykių iššūkius⁶¹. Tačiau tai nenumalšino vis dažniau kylančių diskusijų dėl bažnyčios įtakos teisėkūros procesui, jau aptarto poveikio valstybinių mokyklų mokymo turiniui ar, pvz., dominuojančios LKB padėties įtvirtinimo viešajame valstybės diskurse. Reikšminga ir tai, jog daugėja religinį aspektą apimančių naujų bylų prieš Lietuvą Europos Žmogaus Teisių Teisme⁶².

⁵⁹ Donatas Murauskas, „Valstybės ir bažnyčios santykiai konstitucinėje jurisprudencijoje: tarp atskyrimo ir atskirumo“, *Teisė*, Vol. 106, 2018, p. 46.

⁶⁰ Šiuo ir kitais atvejais, kuomet terminas „bažnyčia“ rašomas iš mažosios raidės, jis vartojamas plačiaja prasme ir apima visų formų bažnyčias ir religines organizacijas.

⁶¹ Autorius įvardija 2000 m. priimtą nutarimą dėl kai kurių Švietimo įstatymo nuostatų, 2007 m. sprendimą dėl 2000 m. nutarimo išaiškinimo, 2011 m. nutarimą dėl Mokslo ir studijų įstatymo bei naują 2017 m. nutarimą, kuriame patikslinamas 1996 m. Karo prievolės įstatymo straipsnis „Atleidimas nuo karo prievolės“, įtraukiant į atleidžiamųjų nuo karinės tarnybos gretas Jehovos liudytojų bendruomenės dvasininkus. Žr., D. Murauskas, p. 47.

⁶² Pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo Vyriausybei perduota byla *Neringa Mockutė against Lithuania*, No. 66490/09, 2015. <<https://bit.ly/3bvkWec>> [Žiūrėta 2021-03-25].

Ši religijos dalyvavimą viešojoje sferoje formuojant su morale susijusius politinius sprendimus galima aiškinti Jose Casanova suformuluota religijos deprivatizacijos moderniam pasaulyje teze, kuri nurodo sustiprėjusią religinių organizacijų nuostatą atsisakyti privatizuotos ir marginalizuotos institucijos vaidmens. Pastebima, jog religinės bendruomenės visame pasaulyje vis aktyviau įsitraukia į viešąją erdvę bei politinius debatus, taip siekdamas perbraižyti ribas tarp privataus ir viešo bei tarp įstatymiškumo ir moralumo. Tad nors vienos religijos, priklausomai nuo dogmatinio turinio, tradicijų ir istorinių aplinkybių tampa privačiomis individualaus išsigelbėjimo religijomis, kitos irgi priklausomai nuo tokių pat veiksmų, bet skirtingo turinio, siekia veiklos viešojoje sferoje, kas prieštarauja nusistovėjusiems sekuliarizacijos teorijos teiginiams⁶³. Anot M. Ališauskienės ir J. Kuznecovienės, LKB aktyvumas viešame šalies gyvenime patvirtina J. Casanova išanalizuotą religijos deprivatizacijos reiškinį ir reikalauja kritiško sekuliarizacijos teorijos, kuri priskiria religijai privačios institucijos vaidmenį, vertinimą bei pergalvojimą⁶⁴.

LKB, pagal J. Casanova siūlomą skirstymą, laikytina dalyvaujančia pilietinės visuomenės sferoje, ką gali iliustruoti judėjimas prieš abortus ar už tradicinės šeimos vertybes. Visgi, net ir tais atvejais, kuomet religijos dalyvavimas prieštarauja valstybės skatinamiems ir palaikomiems globalizacijos procesams, religijos deprivatizacija gali atlikti svarbų viešą vaidmenį paskatinant diskusijas visuomenei aktualiais klausimais, pvz., šeimos vertybių klausimai ar net rinkos ekonomikos veikimo principai⁶⁵. Tačiau svarbu tai, jog religinių organizacijų, dažnai veikiančių pilietinės visuomenės viešojoje sferoje, veiksmai yra suderinami su modernių valstybių diferencijuotų struktūrų funkcionavimu ir demokratijos principais, Konstitucijoje įtvirtintomis nuostatomis. Pvz., Kauno arkivyskupas Kęstutis Kėvalas, pabrėžia, jog dvasininkai, komentuodami politinėje darbotvarkėje atsidūrusius sprendimus, turi teisę naudotis savo piliečio teisėmis (tikėjimo, sąžinės ar nuomonės reiškimo laisvėmis), o ir Bažnyčia palaiko laisvę pasisakyti socialiniuose tinkluose, žiniasklaidoje, viešose diskusijose ar net renkant parašus⁶⁶.

Žvelgiant retrospektyviai, iki labiau apibrėžtų santykių XXI a., LKB pirmajame nepriklausomybės dešimtmetyje aktyviai ieškojo dalyvavimo viešajame gyvenime formų. M. Ališauskienė ir J. Kuznecovienė pastebi, kad šiame laikotarpyje Bažnyčia siekė užimti įtakingas pozicijas politinėje plotmėje, dalintis galia su politinėmis institucijomis ir brėžti savo įtakos ribas viešojoje sferoje. Antai buvo siekiama kontroliuoti transliuojamų televizijos ir radijo laidų turinį. 1991 m. LKB hierarchai kreipėsi į Vyriausybę ir siūlė sukurti visuomeninių stebėtojų kontrolės

---

⁶³ Casanova, p. 6.

⁶⁴ Milda Ališauskienė, Jolanta Kuznecovienė, „Katalikų bažnyčios vaidmuo viešajame Lietuvos gyvenime: dalyvavimo formų kaita (1990–2010)“, *Filosofija. Sociologija*, 2012. T. 23. Nr. 2, p. 102–110.

⁶⁵ Casanova, p. 225.

⁶⁶ „K. Kėvalas apie LGBT pyktį sukėlusį žinomą kunigą: visi turi lygias teises ir žodžio laisvę“. *Klaipėda*, 2021 m. sausio 28 d. <<https://bit.ly/3huD0J1>> [Žiūrėta 2021-03-30].

komisiją, kurios sudėtyje būtų ir dvasininkijos atstovai⁶⁷. Tais pačiais metais Šilalėje vykusiuose rinkimuose į LR Aukščiausiąją Tarybą kandidatavo ir 2 metus buvo jos deputatu kunigas Alfonsas Svarinskas⁶⁸. Ir nors vėliau, po kilusių diskusijų apie dvasininkų dalyvavimą politikoje, buvo atsisakyta minties tiesiogiai dalyvauti politiniame gyvenime, Bažnyčia ir toliau buvo aktyviai įsitraukusi į politinių partijų veiklas bei tapo svarbiu simbolinės galios subjektu, kuris dažnai pasitelkiamas rinkiminių kampanijų metu ir šiandien⁶⁹. Be to, 1995 m., išryškėjus trinčiai tarp LKB ir pasaulietinės valdžios, imtas formuluoti Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, kurio rengimo grupei vadovavo kunigas Vaclovas Aliulis. Bažnyčia tais metais dalyvavo ir kito svarbaus dokumento – Šeimos politikos koncepcijos ir veiksmų kryptių projekto svarstyme. Lietuvos katalikių moterų sąjunga Seimui ir Vyriausybei išsiuntė pareiškimą, kuriame raginama į koncepcijos rengimo grupę įtraukti LVK įgaliotus asmenis, o šeimos politiką peržiūrėti atsižvelgiant į Šventojo Sosto Šeimos teisių chartiją ir kitus pagrindinius šeimos sampratą liečiančius Katalikų bažnyčios dokumentus⁷⁰.

M. Ališauskienė ir J. Kuznecovienė pastebi, jog ir pirmajame XXI a. dešimtmetyje LKB buvo aktyvi politinių ir socialinių procesų dalyvė, nevengė komentuoti prezidento Rolando Pakso apkaltos, Seimo rinkimų, politinių partijų ir net už kai kurias agituoti. 2004 m. dėl to įvyko susirėmimas tarp Darbo partijos lyderio Viktoro Uspaskicho, Kauno arkivyskupo S. Tamkevičiaus ir kapucinų ordino vienuolio tėvo Stanislovo dėl pastarojo dalyvavimo rinkimų kampanijos agitacijoje. Autorės taikliai pažymi, kad šis konfliktas atspindi Bažnyčios vidinį požiūrį į politinį gyvenimą – kunigams draudžiama dalyvauti politiniame gyvenime, bet jo atspindėjimas spaudoje bei hierarchų pasisakymai rodo svarbią LKB rolę viešajame visuomenės gyvenime, kadangi jų mintys eiliniams piliečiams – rinkėjams gali daryti įtaką pasirinkimams politikos srityje. Be to, Bažnyčios siekis būti svarbiu visuomenės moralės autoritetu, atstovauti visuomenei ir vertinti politikos veikėjus bei jų veiksmus atsiskleidžia ir S. Tamkevičiaus kalboje 2005 m. Seime, kuomet arkivyskupas teigė, jog „Bažnyčia negali likti abejinga, matydama, jog politikai aiškiai nesilaiko moralės reikalavimų, egzistuoja atviras nesąžiningumas“. Ši nuostata atspindi ir diskusijose dėl požiūrio į homoseksualumą bei šeimos klausimų. 2008 m. išryškėjo LKB veikimas pilietinėje sferoje, kuomet Seimui pritarus kai kurių jo narių kvestionuotai Valstybinei šeimos politikos koncepcijai, buvo įkurta visuomeninė organizacija „Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija“, kuri aktyviai pasisakydavo šeimos ir moralės klausimais bei užsiėmė lobistine veikla. Tai rodė, jog dvasininkija lieka svarbia viešojo gyvenimo stebėtoja, jo

⁶⁷ M. Ališauskienė, J. Kuznecovienė, p. 104.

⁶⁸ Kauno arkivyskupijos kurija, „A†A Monsinjoras Alfonsas Svarinskas (1925–1954–2014)“. *Lietuvos kariuomenės ordinariatas*. <<https://bit.ly/3tWdyhP>> [Žiūrėta 2021-03-28].

⁶⁹ Pvz., 2020 m. Rimanto Dagio įkurtos „Krikščionių sąjungos“ partijos steigiamajame suvažiavime kunigas Robertas Grigas, kardinolo Sigito Tamkevičiaus prašymu, vedė bendrą maldą. Žr., Dalia Plikūnė, „Dagys steigia krikščioniškų pažiūrų partiją: ryškėja jos sudėtis“. *Delfi*, 2020 m. vasario 8 d. <<https://bit.ly/3w1UzUK>> [Žiūrėta 2021-03-28].

⁷⁰ M. Ališauskienė, J. Kuznecovienė, p. 106.

vertintoja ir dalyve, kas nuolatos vertė kelti klausimus apie visos religijos ir konkrečiai šalyje dominuojančios LKB ir valstybės santykių ribas.

Šiuos ypatingus ryšius, kurie dažnam kelia abejonių dėl dominuojančios religinės struktūros dalyvavimo politiniuose ir visuomeniniuose procesuose, Tomas Blinstrubis apibūdina, kaip Lietuvos Konstitucijoje įtvirtintą valstybės ir bažnyčios kooperacinio santykio modelį, kuris pagrįstas nelaicistine, tai yra, švelnia valstybės pasaulietiško interpretacija⁷¹. 2000 m. LR Konstitucinis Teismas nutarime įtvirtino konstitucinį valstybės ir bažnyčios atskirumo principą, pabrėžė valstybės pasaulėžiūrinį ir religinį neutralumą⁷², kuris dėl savo neaiškių ribų yra nuolat kritikuojamas. Tačiau, kaip teigia D. Murauskas, šis neutralumas neturi būti suprantamas tik kaip griežtas valstybės ir bažnyčios atskyrimas, kadangi nuosaikus neutralumas suteikia galimybę valstybei remti tikėjimo institucijas, tačiau neleidžia valstybės ir jos pareigūnų veiksmy pateisinti asmenine vertybine pozicija, o ne visuotinai pripažįstamomis vertybėmis. Be to, kooperacinio modelio buvimą patvirtina ir Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos, jog valstybė pripažįsta bažnytinę santuokos registraciją, jog pasaulietinėse valstybinėse ir savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigose tėvų pageidavimu mokoma tikybos, taip pat bažnyčios bei kitos religinės organizacijos gali laisvai skelbti savo mokymą, laisvai tvarkytis pagal savo kanonus bei statutus, o bažnyčių bei kitų religinių organizacijų būklė valstybėje nustatoma susitarimu ar įstatymu⁷³. Tiesa, Konstitucijoje yra įtvirtintas valstybės ir bažnyčios atskirumo principas, kaip ir valstybės religinis neutralumas, D. Murausko teigimu, neturėtų būti suvokiamas kaip valstybės ir bažnyčios bendradarbiavimas⁷⁴, nes, nesant šiuo požiūriu aiškiai išplėtos jurisprudencijos, tai suteikia šioms kategorijoms tokias reikšmes, kurios galimai prieštarauja jų konceptualioms ir visuotinai priimtinioms prasmėms. Tačiau, kaip autorius pastebi, konstitucinėje jurisprudencijoje vis dar trūksta aiškaus valstybės ir bažnyčios bendradarbiavimo principo nustatymo, kadangi to nesant, vis iškyla tam tikra įtampa su valstybės pasaulietiško⁷⁵ ir neutralumo principais, o tradicinės bažnyčios ir kitos religinės organizacijos gali naudotis joms palankiomis Konstitucijos nuostatomis⁷⁶.

---

⁷¹ Tomas Blinstrubis, „Valstybės ir bažnyčios konstitucinių santykių probleminiai aspektai“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio Universitetas, 2012, p. 20.

⁷² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių Švietimo įstatymo nuostatų“, Nr. 23/98.

⁷³ Lietuvos Respublikos Konstitucija. 38, 40, 43 straipsniai.

⁷⁴ T. Blinstrubis, remdamasis Lietuvių kalbos žodynu ir konstitucine jurisprudencija teigia, jog *atskyrimo* ir *atskirumo* sąvokos nėra tapačios, o „atskirumas“ šiuo atveju reiškia valstybės ir bažnyčios – bendradarbiavimą, sugyvenimą. Gediminas Mesonis taip pat patvirtina ypatingą atskirumo reikšmę, pažymėdamas, jog atskirumas yra „švelnesnė“ atskyrimo forma. Žr., Blinstrubis, p. 148; Gediminas Mesonis, „Kai kurie konstituciniai valstybės ir bažnyčios santykių aspektai“, *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis „Konstitucinė jurisprudencija“*, 2008, Nr. 2 (10), p. 115.

⁷⁵ T. Blinstrubis pastebi, jog LR Konstitucinis Teismas savo baigiamuosiuose aktuose nėra aiškiai atskleidęs sąvokos „valstybės pasaulietiško“ turinio. Bandydamas sistemiškai aiškinti Konstitucinio Teismo poziciją, autorius daro išvadą, jog valstybės pasaulietiško apibrėžiamas per valstybės ir bažnyčios atskirumo principą, kuris, anot T. Blinstrubio aiškinimo, reiškia paritetinį šių teisės subjektų sugyvenimą. Žr. Blinstrubis, p. 208.

⁷⁶ Murauskas, p. 56-57.

1.3. Dievo tautos ir „pasiklydusių“ avelių ganymas

Galiausiai, yra naudinga atsakyti ir į klausimą, kaipgi pati Bažnyčia aiškina savo dalyvavimą politiniuose šalies procesuose. Skyriaus pavadinime minimas ganymas paprastai yra suprantamas kaip rūpestis kaimene, vedant ją ten, kur yra daugiau vandens bei maisto, jos saugojimas nuo plėšrūnų, sužeistųjų gydymas ir kitokia pagalba ar globa. Ganytojo įvaizdis yra labai ryškus Šventajame Rašte ir jis suprantamas net ir visai nereligingiems žmonėms. Jėzus Kristus buvo pirmasis „didysis avių Ganytojas“⁷⁷, kuris anot pranašo Izaijo „gans savo bandą kaip piemuo, surankios avinėlius, juos neš prie krūtinės, o avis su jaunikliais vedžios švelniai“⁷⁸. Šventasis Raštas pasakoja ir apie kitus, Jėzaus Kristaus darbą perėmusius, ganytojus. Apaštalas Petras buvo pašauktas žmones „žvejoti“⁷⁹, o kiti Jėzaus Kristaus mokiniai, paklausti ar jį mylintys, buvo pakviesti ganyti jo aveles⁸⁰.

Šiandien visa Bažnyčia yra „didžiojo Ganytojo“ pasiuntinys, Dievo išganymo tinklas, kuris turi į malonės krantą traukti sielas, atrinkti jas nuo šiukšlių, tinklą sulopyti ir surišti mazgus. Visų Dievo tarnų pareiga prisiimti tarnystės ir rūpesčio už žmonių sielas našta⁸¹. Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadove⁸² rašoma, jog per sakramentinį iššventinimą kunigas „gauna dvasinės galios dovaną, leidžiančią jam dalyvauti valdžioje, su kuria Jėzus Kristus per savo Dvasią vadovauja savo Bažnyčiai“. Jis tampa žmonių broliu, ganytoju, tėvu ir mokytoju. Kunigo–ganytojo dimensija ragina jį vadovauti savo bendruomenei tarnaujant visiems jos nariams, apšviečiant jų sąžinę tiesos šviesa ir taisant klaidas, atleidžiant, gydant žaizdas ir autoritetingai remiant evangelinį krikščioniško gyvenimo autentiškumą. Ir nors vadove nurodoma, jog Bažnyčios Ganytojams nedera tiesiogiai dalyvauti ar kištis į politines konstrukcijas bei socialinio gyvenimo organizavimą, tačiau jie turi stengtis „teisingai formuoti [piliečių] sąžines“. Tokios pat nuostatos išdėstytos ir Kanonų teisės kodekse⁸³.

Tame pačiame vadove apie dvasininko dalyvavimą viešajame valstybės gyvenime sakoma ir daugiau. Antai kunigas, kaip Bažnyčios, negalinčios jungtis su jokia istorine konjunkūra dėl savo katalikiškumo ir visuotinum, tarnas, turi laikytis aukščiau visų politinių partijų. Jis negali būti aktyviu politinės partijos nariu arba vadovauti kokiam nors profesinei sąjungai, nebent jam būtų leista Bažnytinės Vyresnybės prireikus ginti Bažnyčios teises arba kelti bendrą gerovę (kaip jau žinome, Lietuvai tik ką atgavus nepriklausomybę, yra buvę, kad dvasininkas nusprendžia rinktis politiko

⁷⁷ Laiškas hebrajams (žydams), Hbr 13, 20.

⁷⁸ Izaijo knyga. Išganymo pažadas, Iz 40, 10–11.

⁷⁹ Evangelija pagal Luką. Pirmieji mokiniai, Lk 5, 8–10.

⁸⁰ Evangelija pagal Joną. Pasirodymas prie Tiberiados ežero, Jn 21, 15–17.

⁸¹ Darius Širvys, „Viešpats yra mano Ganytojas“. *Evangelija*, 2015 m. lapkričio 2 d. <<https://bit.ly/2RpOW43>> [Žiūrėta 2021-04-05].

⁸² Dvasininkijos Kongregacija, „Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas“. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1995. <<https://bit.ly/3bsJww4>> [Žiūrėta 2021-04-05].

⁸³ *Codex Iuris Canonici*, Liber Ii, De Populo Dei, Can. 287. 2.

kelią). Tiesa, pridėdama, jog nors šios funkcijos savaime ir geros, bet kunigų luomui yra svetimos, kadangi kelia pavojų bažnytinės bendruomenės skylimui. Tad bet kokio aktyvaus užsiangažavimo politikoje formų, kurios neišvengiamai yra šališkos, turi būti atsisakoma. O ir kiekvienas tikintysis neturėtų bijoti dėl kokios nors priežasties būti atstumtas kunigo, kas gali atsitikti, šiam įsitraukus į politiką.

Į kunigų dalyvavimą politikos arenoje aukščiausi hierarchai, kaip rodo šaltinio analizė, žvelgia nepalankiai. O štai paprastų tikinčiųjų įsitraukimas į pilietinį ir politinį gyvenimą – skatinamas. Doktrininėje notoje dėl katalikų veiklos ir elgesio politiniame gyvenime kai kurių klausimų sakoma, kad „katalikų moralinis mokymas pasaulietiškumą supranta kaip pilietinės ir politinės srities autonomiją religinės ir bažnytinės, bet ne moralinės plotmės atžvilgiu; tai Bažnyčios priimta bei pripažinta vertybė, kuri yra tapusi šiuolaikinės civilizacijos paveldo dalimi”⁸⁴. Tai kelia gan pagrįstą prielaidą, jog krikščioniškos organizacijos, kurios pastaruoju metu yra gan aktyvios darbo objekto – Stambulo konvencijos atžvilgiu, gali jausti stiprų Bažnyčios palaikymą bei savo veiklos pateisinimą, kadangi ir katekizme kalbama apie teisę ir iš krikščioniškosios ideologijos kylančią pareigą dalyvauti politiniame gyvenime vardan bendrojo gėrio ir atsakomybės⁸⁵; politinis dalyvavimas – vienas svarbiausių būdų liudyti savo tikėjimą⁸⁶. Na ir žinoma, aktyvūs katalikai „kovoja“ už tokias pat tradicijas bei vertybes, kurias gina ir pati Bažnyčia. Visgi, reikia pastebėti, jog sunku įvertinti, kiek tokių pilietinį atskirų tikinčiųjų ir katalikiškų organizacijų veikimą tiesiogiai ir netiesiogiai veikia pati LKB ar pavieniai jos atstovai (o to darbe ir nesiekama). Tad telieka daryti prielaidą, kad, vienaip ar kitaip, ryšys turėtų būti.

Jeigu pavienių kunigų įsitraukimui į viešąjį valstybės gyvenimą nėra pritariama, tai visai Bažnyčiai, kaip institucijai, anot Vatikano vadovo (lot. *Enchiridion Vaticanum*), dalyvauti politiniame gyvenime (o ne veikti vien netiesiogiai per savo narius), nesitapatinant su jokia politine jėga, yra labai svarbu, kadangi tik tokiu būdu galima politikai suteikti moralinę plotmę ir atgaivinti moralinio autoriteto sampratą. Bažnyčia turi turėti aiškiai apibrėžtą poziciją, kartais rizikuojant pasirodyti šališka, nes nuo visuomenės būklės, viešojo diskurso ir jame vyraujančių pasaulėžiūrinių ir moralinių vertybių priklauso daugelio sielų likimai. Tad ganytojų–dvasininkų požiūris į politinius klausimus (ar susitikimuose su pasauliečiais asmenimis, jų grupėmis ar su krikščionių bendruomenėmis) yra labai reikšmingas ir Bažnyčia, atstovaujama popiežiaus, vyskupų bei kunigų, neturi tylėti, kuomet leidžiami įstatymai, trypiantys žmogaus orumą, ji turi ginti krikščioniškąsias vertybes bei ugdyti ne tik Bažnyčios, bet ir politinės bendruomenės narių sąžines⁸⁷.

⁸⁴ The Holy See, „Tikėjimo mokslo kongregacija. Doktrininė nota dėl katalikų veiklos ir elgesio politiniame gyvenime kai kurių klausimų“. Vatican: The Holy See, 2002. <<https://bit.ly/3ojUt8e>> [Žiūrėta 2021-04-05].

⁸⁵ *Katalikų bažnyčios katekizmas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2015, 1913-1917.

⁸⁶ Aušra Eidukaitytė, „Katalikų dalyvavimo politikoje nuostatos“, *Soter*, Nr. 13 (41), 2004, p. 57-78.

⁸⁷ Autorė analizuoja *Enchiridion Vaticanum 10. Instrumentum laboris*, No. 1720. Žr., Eidukaitytė, *ibid*.

Nesiekiant dekonstruoti šios Vatikano nuostatos ir remiantis praktiniais pavyzdžiais, galima tik teigti, jog ji, kaip ir Konstitucija, aiškiai ir niekam nebekeliant klausimų neapibrėžia LKB narių–dvasininkų dalyvavimo viešojoje visuomenės sferoje. Ir nors egzistuoja griežta hierarchija šioje religinėje struktūroje, tai atveria duris „darbo vardan bendrojo gėrio“ interpretacijoms arba suteikia galimybę prisitaikyti prie vietos aplinkybių ir joje kylančių iššūkių. Sutinkama, jog dvasininkai, kaip piliečiai, turi teisę pasisakyti politinėmis temomis, rinkimuose palaikyti vieną ar kitą asmenį, tačiau, kaip pažymi arkivyskupas K. Kėvalas, kunigas atstovauja ne tik sau ir dėl to jis turi būti itin atsargus⁸⁸. Kuomet dvasinis autoritetas užima labai konkrečią politinę poziciją, kuri gali būti priešinga nei dalies visuomenės, gali kilti ir tikėjimo krizė (pvz., profesorius Vytautas Ališauskas mini atvejus, kuomet Tėvas Stanislovas skatino rinkimuose palaikyti Algirdą M. Brazauską ir jo vedamą Lietuvos socialdemokratų partiją, po to Viktorą Uspaskichą ir Darbo partiją⁸⁹).

Verta pastebėti, jog dvasininkai iš ties nevensgia pasinaudoti savo demokratine teise reikšti nuomonę įvairiose žiniasklaidos ar socialinių tinklų platformose, pamokslų metu. Neretai, kai kurių žmonių ar ekspertų nuomone, tai primena ir LKB hierarchų vengiamą „politikavimu“ vadinamą veikimą. Pasirodžius kritikai ar pasipiktinimui, tokie dvasininkų pasisakymai jų pačių ar hierarchų įvardijami, kaip kvietimai diskutuoti ar naudojimas jiems priklausančiomis piliečių teisėmis, arba ginamasi, jog juos siekiama nutildyti. Antai po stipraus visuomenės pasipiktinimo, kuomet kunigas Algirdas Toliatas paragino visuomenę išreikšti nepritarimą Konvencijai ir pasirašyti peticiją (plačiau atvejis bus aptariamas vėliau), atsakydamas į naujai kilusias diskusijas dėl dvasininkų dalyvavimo viešajame diskurse dėl moralės politikos klausimų, K. Kėvalas jau drąsiau pasisako už dvasininkų įsitraukimą į diskusijas ir jų laisvę reikšti nuomones⁹⁰, kas šiuo atveju, anot kito kunigo, Juliaus Sasnausko, yra Bažnyčios mėginimas kalbėti iš galios pozicijos, galvojant, kad Bažnyčiai vis dar galima nurodinėti žmonėms kaip gyventi ar elgtis valstybėje, nors tokios įtakos ar galios ši jau nebeturinti⁹¹. Tad atrodo, kad vienos nuomonės dėl dvasininkų įsitraukimo į viešus debatus (į kokius klausimus ir kiek giliai) nėra ne tik tarp pasauliečių, bet ir tarp žinomesnių šios struktūros atstovų.

Aukščiausiu instituciniu lygmeniu Bažnyčia, remiantis jau minėtu Vatikano vadovu, gali pasisakyti ir politiniais klausimais, kuomet jie susiję ir su krikščionišku mokymu, vertybėmis bei visuomenės morale. Tokiais atvejais LVK kreipiasi į visuomenę ar politikus per laiškus ir pareiškimus. Taip du kartus – 2018 ir 2021 m. buvo išreikšta ir nepritaranti Bažnyčios pozicija dėl Stambulo konvencijos. Be to, Lietuva su Šventuoju Sostu yra pasirašiusi keturias dvišales sutartis,

⁸⁸ Toma Bružaitė, „Metai, atskleidę mūsų trapumą bei naujas galimybes. Pokalbis su arkivyskupu Kęstučiu Kėvalu“. *Bernardinai.lt*, 2021 m. sausio 5 d. <<https://bit.ly/3bNF2jR>> [Žiūrėta 2021-04-06].

⁸⁹ Rosita Garškaitė, „Kokio dvasininkų „politikavimo“ stinga Lietuvoje?“. *Bernardinai.lt*, 2019 m. vasario 8 d. <<https://bit.ly/33N8bah>> [Žiūrėta 2021-04-06].

⁹⁰ „K. Kėvalas apie LGBT pyktį sukėlusį žinomą kunigą: visi turi lygias teises ir žodžio laisvę“. *Kauno diena*, 2021 m. vasario 28 d. <<https://bit.ly/3huD0J1>> [Žiūrėta 2021-04-06].

⁹¹ „Navicką nustebino kolegų požiūris į homoseksualus: panašiai sakėme žydams, uždarydami juos į getus“. *Delfi*, 2021 m. kovo 2 d. <<https://bit.ly/3eR85oj>> [Žiūrėta 2021-04-06].

kuriose įtvirtintas bendradarbiavimo principas⁹². Tai reiškia, kad valstybė ir Bažnyčia kartu dirba priimant tam tikrus politinius sprendimus Bažnyčiai aktualiose ir su jos mokymu susijusiose srityse, tai lemia, jog LKB atstovai dažnai dalyvauja įvairiose etikos komisijose, darbo ir kitose grupėse. Šiuo būdu Bažnyčia gali išreikšti savo nuomonę socialiniais, kultūros, švietimo, šeimos, dorovės bei žmogaus orumo apsaugos klausimais⁹³. Tik, anot buvusio Lietuvos ambasadoriaus prie Šventojo Sosto V. Ališausko, čia taip pat galima išvelgti pavojų, jog dvasininkijos atstovai gali pasinaudodami pasaulietiniais įrankiais, bandyti tiesiogiai arba netiesiogiai paveikti komisijos ar darbo grupės sprendimus⁹⁴. Tai patvirtina ir minėtas A. Nalivaikės tyrimas apie Bažnyčios poveikį formuojant lytinio švietimo programą.

---

⁹² Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija, Dvišalės sutartys, Šventasis Sostas. <<https://bit.ly/2R1ZAc1>> [Žiūrėta 2021-04-06].

⁹³ Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų, 2000-05-05.

⁹⁴ Rosita Garškaitė, „Kokio dvasininkų „politikavimo“ stinga Lietuvoje?“. *Bernardinai.lt*, 2019 m. vasario 8 d. <<https://bit.ly/33N8bah>> [Žiūrėta 2021-04-06].

2. Oficialios erdvės pjūvis

2018 m. birželio 12 d. užregistruotas Seimui pateiktas prezidentės Dalios Grybauskaitės ET Konvencijos ratifikavimo įstatymo projektas⁹⁵. Seimo posėdžių stenogramų analizė rodo, jog dokumento ratifikavimo klausimas buvo keliamas retai, o diskusijose dalyvaudavę ir pasisakydavę dažniausiai tie patys asmenys. Iki darbo rašymo laikotarpio kartojasi ta pati situacija, jog sprendimų priėmimas dėl Stambulo konvencijos vis perkeliamas į sekančią Seimo sesijos darbų programą dėl sutarimo stokos. Politikų ginčams bei kritikai dokumento atžvilgiu, kuri daugiausiai sukosi apie „gender“ sąvoką, persikėlus už Seimo ribų, Lietuvos visuomenėje taip pat nuvilnijo garsios diskusijos, kurios padalijo visus į pritariančius ir oponuojančius „naujoms lytims“, pamirštant koks iš tiesų yra pagrindinis Konvencijos tikslas. Švietimo ir mokslo komiteto pirmininkas ir Seimo Laisvės frakcijos narys Artūras Žukauskas pastebi, jog klaidingas Stambulo konvencijoje esančios sąvokos „gender“ vertimas, kaip „lytis“ arba „lytis socialiniu aspektu“ priešina visuomenę⁹⁶. Tad matome, jog konfliktas apima visą visuomenę, tačiau pirmiausia jis kilo ir buvo vis akcentuojamas tarp tautos rinktų ir jai atstovaujančių parlamentarų, kurie vieninteliai gali vadovaujantis LR Konstitucijos 67 straipsnio 16 punktu, 138 straipsnio pirmosios dalies 6 punktu ir atsižvelgiant į LR Prezidento 2018 m. birželio 12 d. dekretą Nr. 1K-1315, priimti sprendimą ratifikuoti ET Konvenciją⁹⁷. Dėl to šiame skyriuje, pasinaudojant *F. Baumgartner et al.* siūlomą konflikto tyrimo modeliu, politinio nesutarimo analizė parodys, kaip ir kur vystėsi problemos naratyvas, kokie buvo jo dalyviai ir kokie veikėjai, pasinaudodami susidūrimo dėl moralės politikos klausimo, suteikiamomis galimybėmis, gali norima kryptimi formuoti problemos sprendimo procesą.

2.1. Dėmesys problemai

Remiantis *F. Baumgartner et al.* modeliu, konfliktą dėl moralės klausimų reikia pradėti analizuoti nuo dėmesio telkimo į konfliktą, jo politizavimo arba dėmesio problemai didinimo. Šis faktorius nurodo ar politiniai konfliktai vyksta su didele auditorija, ar su ribota apimtimi, kai tai pastebi tik tiesiogiai konflikte dalyvaujantys veikėjai. Konfliktų plėtimasis susijęs su politizavimu arba didėjančio dėmesio klausimais. Tad politinio dėmesio lygis ir jo raida laikui bėgant yra pagrindinis veiksnys, norint suprasti konflikto apibrėžimą⁹⁸.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymo „Dėl Europos tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“ projektas, 2018-06-12, Reg. Nr.: XIIIIP-2315.

⁹⁶ Leonardas Marcinkevičius, „Laisvės frakcijos narys dėl Stambulo konvencijos vertimo kreipėsi į Seimo pirmininkę: siūlo patobulinti žodžio „gender“ vertimą“. *Lrt*, 2021 m. kovo 8 d. <<https://bit.ly/3ojV8qp>> [Žiūrėta 2021-04-11].

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymo „Dėl Europos tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“ projektas, Reg. Nr. XIIIIP-2315, 2018-06-12.

⁹⁸ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 9.

LR Seime ET Konvencijos ratifikavimo klausimo įtraukimas į sesijų darbotvarkę vis atidedamas, tad ir dėmesio šioje institucijoje dokumentas itin daug nesulaukia. Nuo 2013 m. birželio 7 d., kuomet Užsienio reikalų ministras L. Linkevičius pasirašė Konvenciją iki 2018 m. birželio 12 d., kai prezidentė D. Grybauskaitė pateikė Seimui ratifikacijos projektą, apie tai spaudoje kalbėta minimaliai. Pvz., LRT – nacionalinio radijo bei televizijos programų transliuotojo ir internetinės naujienų tarnybos naujienų sraute, minėtu laikotarpiu, Stambulo konvencijos ratifikavimo Lietuvoje klausimas minimas 15-oje straipsnių. Tiesa, 7 jų iš pirmojo 2018 m. pusmečio⁹⁹, kas leidžia daryti prielaidą apie augantį dėmesį problemai. Seimo stenogramos taip pat nerodo tautos atstovų aktyvumo sprendžiant klausimą. Per šį laikotarpį tik 14-oje posėdžių stenogramų randame minimą dokumentą¹⁰⁰. Iki šios darbo dalies rašomojo laikotarpio (2021-04-11) Stambulo konvencija taip pat minima epizodiškai. Dauguma minėjimu apima pasiteiravimus apie įtraukimą į sesijų darbotvarkę¹⁰¹ arba kritika, susijusi su „gender“ sąvoka¹⁰².

Vienas ryškiausių žiniasklaidos nušviestas ginčo dėl dokumento oficialioje institucijoje momentas buvo 2018 m. kovą LVŽS išplatinta deklaracija su 76 parašais iš skirtingų frakcijų narių. Svarbiausias jos argumentas prieš Stambulo konvenciją – socialinės lyties sąvoka, kurios įteisinimas esą vestų prie netradicinės seksualinės orientacijos asmenų santuokų įteisinimo bei leidimo šiems įsivaikinti vaikus. Tokią savo poziciją valdančiosios partijos atstovai taip pat argumentuoja, kaip Konvencijos neatitikimą su LVŽS programa¹⁰³. Pažymėtina, jog dar prieš 2016 m. rinkimus partijos lyderis Ramūnas Karbauskis paskelbė, jog partija prieštarauja dokumento ratifikacijai ir remsis į krikščioniškas vertybes orientuota šeimos politika¹⁰⁴, ką rodo ir kadencijos metu išsakyti pareiškimai, partijos narių pasisakymai žiniasklaidai, iniciatyvos Seime ir t.t. Be to, nenukrypti nuo pirminės linijos ir nekeisti tokios pozicijos, su kuria buvo partija sėkmingai atėjo į Seimą, turėjo skatinti ir tai, jog iš 54 „valstiečių“ net 35 pateko laimėję rinkimus vienmandatėse apygardose¹⁰⁵, kuriose yra didžioji partijos rinkėjų bazė – konservatyvesnių pažiūrų, mažiau urbanizuotų teritorijų gyventojai¹⁰⁶. Galima kelti ir tokią prielaidą, jog dėl nusisekusio scenarijaus 2016 m. ir vėl siekiant palankių rezultatų, tokios pat strategijos – tradicinių vertybių akcentavimo – buvo laikomasi ir visos kadencijos

⁹⁹ Ieškota 2013-06-07 – 2018-06-12 laikotarpiu pagal raktažodžius „Stambulo konvencija“ *Lrt* paieškoje. Viso rasti 34 paieškos rezultatai, kurie įtraukia ir 2 video įrašus, naujienas iš užsienio.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo posėdžių stenogramos: Nr. 78, 169, 213, 279, 363, 34, 58, 68, 141, 144, 169, 170, 174.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo posėdžių stenogramos: Nr. 246, 321, 359, 379, 409, 34.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo posėdžių stenogramos: Nr. 359, 413, 445, 34.

¹⁰³ „76 Seimo nariai pasirašė deklaraciją raginančią nepritari Stambulo konvencijos ratifikavimui“. *Alkas.lt*, 2018 m. kovo 21 d. <<https://bit.ly/3tSkdcX>> [Žiūrėta 2021-04-11].

¹⁰⁴ „R. Karbauskis: Valstiečių ir žaliųjų sąjunga neišduoda savo vertybių“. *Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga*. <<https://bit.ly/3yesvPU>> [Žiūrėta 2021-04-12].

¹⁰⁵ 2016 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai. *Vikipedija*, 2020. <<https://bit.ly/3tMQkL3>> [Žiūrėta 2021-04-12].

¹⁰⁶ Rolandas Tučas, *Rinkimų geografija*. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2016, p. 139.

metu, prieš artėjančius 2020 m. rinkimus, kadangi tokia pozicija puikiai tinka, kaip „kairės“^{107,108} atsvara „dešinei“.

Tad atrodo, jog oficialiame lygmenyje, tarp politikų dėmesys Stambulo konvencijai nėra labai didelis, į jį įsitraukia nedidelė dalis parlamentarų. Iki 2020 m. rinkimų, pagrindinė jėga, kuri oponavo Konvencijai buvo LVŽS (nors koalicijos partneriai keitėsi, LVŽS šiuo klausimu buvo nuosekliai palaikoma Lietuvos lenkų rinkimų akcijos – Krikščioniškų šeimų sąjungos, kuri ne kartą išnaudojo bažnyčias, kaip rinkiminės agitacijos tribūnas¹⁰⁹). Seimo valdančiosios Socialdemokratų darbo partijos frakcijos atstovas Gediminas Kirkilas, opozicinės Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų (toliau – TS-LKD) frakcijos seniūnas Gabrielius Landsbergis, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio frakcijos seniūno pavaduotoja Aušrinė Armonaitė išreiškė pritarimą prezidentės teikiamai ratifikuoti konvencijai, bet jie pažymėjo, kad visose frakcijose yra įvairių nuomonių^{110,111}, ką patvirtina ir Socialinės apsaugos ir darbo ministro Linas Kukuraičio pareiškimas, jog ministerija siūlo atidėti Konvencijos ratifikavimą¹¹². Tad populiariai sakyta, jog valdantieji „valstiečiai“ yra įšaldę Konvencijos ratifikavimą. Po spalį vykusių Seimo rinkimų, LVŽS balsas šiuo klausimu parlamente tapo tylesnis, kaip ir visos diskusijos Stambulo konvencijos ratifikavimo klausimu ir, galima teigti, debatai iš esmės persikėlė į neoficialią bei virtualią erdvę, kur tiek LVŽS partija, tiek kitos oponuojančios jėgos gali pasiekti platesnę auditoriją ir susieti save su autoritetą visuomenėje turinčios LKB pozicija.

Žvelgiant iš teorinės perspektyvos, sekuliariame pasaulyje¹¹³ nėra reikšmingo konflikto tarp valstybės ir bažnyčios, arba konfliktas išspręstas taip seniai, kad nebeturi galimybės apibrėžti ir

---

¹⁰⁷ Ainė Ramonaitė teigia, jog LVŽS yra labai marga. Partijos lyderių veiksmai rodo, jog jie nori vertybine prasme užimti labiau konservatyvią nišą, bet ekonomine srityje „valstiečiai“ labiau – kairieji. Tiesa, pagal požiūrį į šeimą ir vertybes, LVŽS linksta į „dešinę“. Žr., Gytis Pankūnas, „Kaip susigaudyti Lietuvos politikoje: tarp politinių principų ir „asfaltinės lyderystės“. *Lrt*, 2019 m. balandžio 4 d. <<https://bit.ly/3uWIMbo>> [Žiūrėta 2021-04-13].

¹⁰⁸ Prieš 2020 m. spalio rinkimus, LVŽS lyderis R. Karbauskis jau kalba apie norimą burti centro kairės koaliciją su Darbo partija bei partija „Tvarka ir teisingumas“, Lenkų rinkimų akcija. Anot jo, „dešinėje“ atsidurtų tie, su kuriais jis nenorėtų bendradarbiauti – Laisvės partija, Liberalų sąjūdis, Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (tad, iš esmės, kita konflikto dėl Stambulo konvencijos pusė). Žr., Gytis Pankūnas, „Karbauskis apie LVŽS pasirodymą rinkimuose: po pirmojo turo būsimė antri“. *Lrt*, 2020 m. spalio 11 d. <<https://bit.ly/3bwafb0>> [Žiūrėta 2021-04-13].

¹⁰⁹ Agnė Černiauskaitė, „Dėl sėkmės rinkimuose šaukiasi Dievo: petį atsukę kunigai keičia pamokslus ir šviečia lankstinukuose“. *Lrytas.lt*, 2020 m. rugsėjo 30 d. <<https://bit.ly/3onIUNy>> [Žiūrėta 2021-05-01].

¹¹⁰ Milena Andrukaitytė, „Stambulo konvencijos ratifikavimas Seime: kova bus aštri“. *15min*, 2018 m. birželio 7 d. <<https://bit.ly/3wblIoo>> [Žiūrėta 2021-04-12].

¹¹¹ F. Baumgartner *et al.* teigia, jog pasaulietinėse valstybėse daugumai politinių partijų būdinga nesiryžti užimti griežtą vieningą poziciją moralės klausimais, tad partijose leidžiamas kitoks nei daugumos narių balsavimas. Tad užuot užėmus poziciją tam tikru moralės politikos klausimu, partijos bus priverstos iš naujo apibrėžti klausimą „kairės“ ir „dešinės“ skalėje. Pvz., užuot diskutavusios apie lesbiečių pagalbinių apvaisinimo moralinį priimtumą, šalys gali pageidauti aptarti, kas turėtų mokėti už bet kokią leidžiamą vaisingumo gydymą. Lietuvos atveju, didelė dalis oponuojančių Konvencijai politikų kelia klausimus, kurie nepatenka į dokumentą: tos pačios lyties santuokos, homoseksualių porų teisės į įsivaikinimą, 72 lyčių įteisinimas, genderistinės ideologijos diegimas mokyklose ir t.t. Žr., Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 20.

¹¹² „Socialinės apsaugos ministerija siūlo atidėti Stambulo konvencijos ratifikavimą“. *Lrytas.lt*, 2018 m. kvoo 2 d. <<https://bit.ly/33ND2Dz>> [Žiūrėti 2021-04-12].

¹¹³ Terminas „sekuliarus pasaulis“ nereiškia, kad šalis yra labiau sekuliarizuota nei religingomis laikomis pasaulio šalys arba, kad visuomenėje apskritai nėra religijos. Terminas susijęs su religijos, religinių veikėjų ir argumentų vaidmeniu

formuoti politinių konfliktų dėl moralės klausimų. Teoriškai nėra ir religinių bei pasaulietinių pozicijų partinėje sistemoje, nė viena iš pagrindinių politinių partijų neturi religinių ryšių, taip pat religiniai klausimai nėra svarbūs partijų politikai, tad pasaulietinės partijos nėra labai suinteresuotos politizuoti moralės klausimus, kadangi jie reikšmingai nenurodo partijų konflikto linijos. Dažniausiai ši linija būna konfliktas tarp „kairės“ ir „dešinės“. Todėl moralės klausimai partijų retorikoje neturės vieningo rėminimo (antai ir tarp pačių „valstiečių“ yra pritariančių ratifikacijai, tačiau R. Karbauskis sako, jog tai traktuotina tik kaip palaikymas siekiant stiprinti kovą prieš smurtą artimoje aplinkoje¹¹⁴, o štai partietis ir premjeras Saulius Skvernelis išskyrė vienu iš prioritetinių Vyriausybės darbotvarkės klausimų – Stambulo konvencijos ratifikavimas¹¹⁵) ir greičiausiai nepateks į įprastą jų konkurenciją, nebus gerai suformuota politinės darbotvarkės dalimi arba jie bus vis nukeliami, vengiant įtraukti į parlamento sesijų darbotvarkę¹¹⁶.

Tą matome ir LR Seime. Iki 2020 m. spalio rinkimų, LVŽS, atsižvelgiant į partijos pagrindinį elektoratą, buvo palanku išlaikyti savo kaip krikščioniškų vertybių ir tradicijų saugotojos vaidmenį ir taip prieštarauti liberaliau nusiteikusioms politinėms jėgoms, Stambulo konvencijos palaikytojams, kurie iš esmės buvo konkurencinės, opozicinės partijos. Po rinkimų, pakitusios sudėties Liberalų sąjūdis ir politikos naujokė Laisvės partija (pastaroji rinkiminėje kampanijoje nuolat akcentavo sieksianti spręsti tam tikrus moralės politikos klausimus, kurių tarpe ir Stambulo konvencija, kas gali būti laikytina šios partijos sėkmės rinkimuose priežastimi¹¹⁷) išreiškė norą įtraukti Konvencijos klausimą į 2021 m. pavasario sesijos darbotvarkę, kam pritarė TS-LKD. Dokumentas buvo šių partijų sudarytos koalicinės sutarties dalis¹¹⁸, o Seimo pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen net pabrėžė, jog „Stambulo konvencijos ratifikavimas yra vienas svarbiausių žmogaus teisių srities darbų, užsibrėžtų šiai kadencijai“¹¹⁹. Tačiau ir vėl kartojosi tie patys, tų pačių parlamentarų argumentai (pvz., abiejose Seimo kadencijose dažniausiai girdime Petro Gražulio, Dainiaus Kepenio, Agnės Širinskienės, Mindaugo Puidoko nepritariančius pasisakymus), viešojoje erdvėje kilusios aršios diskusijos dėl vertybių, krikščioniško mokymo, gausybės naujų lyčių ir žalos visuomenei (kuriose labai aktyviai

---

politinėje sistemoje. Lietuvos atveju, Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos nurodo, jog valstybė yra sekuliari, t.y., įtvirtintas atskirumo principas.

¹¹⁴ „R. Karbauskis: Valstiečių ir žaliųjų sąjunga neišduoda savo vertybių“. *Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga*. <<https://bit.ly/3yesvPU>> [Žiūrėta 2021-04-12].

¹¹⁵ „LVI: „stumiami“ Stambulo konvencija“. *Bernardinai.lt*, 2017 m. balandžio 3 d. <<https://bit.ly/3tSkiUn>> [Žiūrėta 2021-04-12].

¹¹⁶ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 19.

¹¹⁷ Čia norisi pastebėti, jog kas vieniems džiaugsmas – kitam skausmas. Krikščioniškas internetinis laikraštis bernardinai.lt Laisvės partijos patekime į Seimą išvelgia grėsmę. Linas Ikanavičius išreiškia nerimą, jog tikinčiųjų interesams ne tik bus prasčiau atstovaujama, bet ir valstybės politika nuo šiol gali tapti pražūtinga daugeliui sielų. Žr., Linas Ikanavičius, „Kodėl Laisvės partija sulaukė pasisiekimo ir ką tai reiškia tikintiesiems?“. *Bernardinai.lt*, 2020 m. spalio 21 d. <<https://bit.ly/3hrs5ja>> [Žiūrėta 2021-04-19].

¹¹⁸ Beatričė Bankauskaitė, „V. Čmilytė-Nielsen sieks Stambulo konvencijos ratifikavimo: šis klausimas nebus nustumtas į šalį“. *15min*, 2021 m. vasario 12. <<https://bit.ly/3wffifoN>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹¹⁹ Indrė Kiršaitė, „Stambulo konvencija: labiau nei smurto išsigąstame sąvokų“. *NARA*, 2021 m. sausio 31 d. <<https://bit.ly/3yfF1P6>> [Žiūrėta 2021-04-16].

dalyvavo ir parlamentariai), nuolatos cituojami dvasininkai, nepalankūs balsavimo Seimo posėdžiuose rezultatai¹²⁰, privertė valdančiąją daugumą atidėti Stambulo konvenciją iki kol galimai šurmulys nurims – iki rudens sesijos darbotvarkės svarstymo¹²¹.

Kaip pažymima F. Baumgartner *et al.*, su moralės politika susiję klausimai dažniausiai nepatenka į įprastą partijų konkurenciją, moralės problemos susiejamos specifinėmis savybėmis, o ne gerai suformuotos darbotvarkės įvairiais klausimais dalimi¹²². Politiniuose debatuose dėl dokumento, bent jau tiesiogiai, negalime matyti ištraukus religinių veikėjų (išskyrus tuos atvejus, kuomet politikai savo teiginius sustiprina dvasininkų pasisakymais, LVK pareiškimais), o Konvencija nenaudojama partijų konkurencinėse kovose, nepritariančias partijas dažniausiai tiek rinkiminėse kampanijose, tiek po jų, vienija vienintelis bendras moralės klausimų bruožas – suvokimas, kad tai kažkaip nesuderinama su įprasta partijos politikos žaisme. Tad retrospektyviai žvelgiant, konfliktas nebuvo politizuojamas ir parlamente kėlė veikiau nesutarimą, ne visų susiskaldymą. Dėmesys buvo banguojantis – didėjo, kuomet buvo imama diskutuoti apie įtraukimą į Seimo sesijų darbotvarkę, tačiau ir vėl nuslūgdavo, kuomet sprendimas būdavęs nepalankus.

2.2. Konflikto dalyviai ir interesų grupės

Antrasis konflikto apibrėžimo faktorius yra jo dalyviai, interesų grupės. Probleminius klausimus gali apibūdinti ribota veikėjų grupė, kuri specializuojasi šiame klausime. Politinių partijų atveju, tai būtų tos partijos, kurios įvardija tam tikrus klausimus, kaip svarbiausius jų politinei programai, deklaruojamoms vertybėms, tikslams ir siekia skirti dėmesį jiems, kad pateisintų savo išrinkimą į Seimą. Klausimus gali apibūdinti ir tokie pavieniai veikėjai, kaip prezidentai, ministrai pirmininkai ir partijų lyderiai, kurių ribotas dėmesys gali būti skiriamas tiems klausimams, kurie yra stipriai politizuoti ir atsiduria visų dėmesio centre. Esminis aspektas čia yra politinė pozicija, kurią užima dalyviai¹²³.

Kaip jau aptarta anksčiau, Lietuvoje nėra konflikto tarp valstybės ir bažnyčios, tad teoriškai religija nebeturi galimybės apibrėžti ir formuoti politinių konfliktų dėl moralės klausimų. Taip pat ir politinės partijos neturėtų turėti religinių ryšių, jos nėra labai suinteresuotos politizuoti moralės klausimus ir dažniausiai konfliktas tarp partijų būna apibūdinamas, kaip nesutarimas tarp „kairės“ ir „dešinės“.

¹²⁰ Naujausias siūlymas įtraukti ET Konvenciją į 2021 m. pavasario sesiją buvo pateiktas mišrios grupės atstovo Remigijaus Žemaitaičio. 2021 m. kovo 18 d. posėdyje balsuoti užsiregistravo 114 Seimo narių, už pasiūlymą balsavo – 11, prieš – 62, susilaikė 32. Tad pasiūlymui nebuvo pritarta. Žr., Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo rytinio posėdžio Nr.34 stenograma.

¹²¹ Gailė Jaruševičiūtė, „Pakarklytė paaiškino, kodėl neskubama su Stambulo konvencija: yra daug sąmokslų teorijų ir svarbesnių įstatymų“. *Lrt*, 2021 m. kovo 4 d. <<https://bit.ly/3htO7BO>> [Žiūrėta 2021-04-12].

¹²² Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 19.

¹²³ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 9.

Ankstesnė dalis parodė, jog partijos turi išreiškusios pozicijas, kurios gali būti ir nevieningos jų pačių viduje, ką dažniausiai liudija narių pasisakymai viešojoje erdvėje, o oficialioje – balsavimų dėl pasiūlymų rezultatai. Galima sakyti, jog konfliktas dėl problemos abejose Seimo kadencijose vyko tarp valdančiosios daugumos ir jai oponuojančios mažumos (pagal R. Karbauskio pasisakymus, darytina prielaida, jog tai galima įvardinti ir konfliktine linija tarp „kairės“ ir „dešinės“), tačiau tiek vienoje, tiek kitoje Seimo narių dalyje būta įvairių nuomonių, ką pripažįsta ir frakcijų lyderiai. Bet svarbus faktas tas, jog 2020 m., tariantis dėl naujos valdančiosios „dešinės“ koalicijos, pagrindinės susitarimo sąlygos buvo moralės politikos klausimai, kurie buvo minimi partijų rinkiminėse kampanijose¹²⁴. Tad galima kelti prielaidą, jog net ir esant vidiniams nesutarimams, bus bandoma siekti vieningo apsisprendimo. Be to, nėra galimybės išmatuoti, kiek tai turi įtakos, tačiau analizuojant priešininkų biografijas ar jų pasisakymus, rinkiminę kampaniją, minėtina, jog dažnas pabrėžia esantis tikintis ir sieks ginti tradicines šeimos vertybes¹²⁵.

Debatuose dėl ratifikavimo savo pritariančias pozicijas yra išreiškę ir kai kurių ministerijų atstovai ar patys ministrai. Pirmiausia, dar 2013 m. ET Konvenciją pasirašęs Užsienio reikalų ministerijos (toliau – URM) vadovas L. Linkevičius iki nūdienos nuosekliai laikosi nuomonės dėl dokumento ratifikavimo būtinybės, tarptautinių Lietuvos įsipareigojimų ir simbolinės reikšmės, kam antrina ir naujasis diplomatijos vadovas G. Landsbergis¹²⁶. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM), 2016–2020 m. Linui Kukuraičiui esant ministro pareigose, taip pat oficialiai pritarė ratifikacijai, tačiau siūlydavo atidėti svarstymus, kadangi „gender“ sąvoka sukelia įtampą ir vertybinio pobūdžio diskusijas dėl ko vis nerandama sutarimo tarp politikų (ta pati išvada buvo pateikiama ir SADM viceministrės Vilmos Augienės rašte skirtame URM)¹²⁷. O štai naujoji ministrė Monika Navickienė yra išreiškusi asmeninį palaikymą Konvencijai¹²⁸, taip pat ir pati SADM nurodė jog dokumento klausimą yra iškėlusį kaip vieną iš prioritetinių, kuriuos teiks Seimo svarstymui įtraukti darbotvarkę kartu su atnaujintu Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo projektu¹²⁹.

---

¹²⁴ Simona Voveriūnaitė, „Skelbiamas visas naujos koalicijos sutarties projektas“. *Delfi*, 2020 m. lapkričio 5 d. <<https://bit.ly/33R1fsN>> [Žiūrėta 2021-04-19].

¹²⁵ Vienas iš daugelio pavyzdžių gali būti 2016–2020 m. Seimo pirmininku buvęs Viktoras Pranckietis, teigęs esantis tikintis. 2016 m. rugpjūtį jis su netrukus premjeru tapsiančiu Sauliumi Skverneliu bei parlamentare Dovile Šakaliene lankėsi organizacijoje „FRIDA“ ir esą neprašytas nusifotografavo laikydami užrašą „Aš ir FRIDA už žmogaus teises! Ratifikuokime ET Stambulo konvenciją“. 2018 m. V. Pranckietis jau teigė, jog Konvencija nesuderinama su „valstiečių“ programa. Žr., Mindaugas Jackevičius, „Nuotrauka, dėl kurios šiandien Pranckiečiui gėda“. *Delfi*, 2018 m. kovo 13 d. <<https://bit.ly/3eSz0jE>> [Žiūrėta 2021-04-19].

¹²⁶ „Gabrieliaus Landsbergio susitikime su ambasadoriais – ypatingas dėmesys Stambulo konvencijai“. *Vakarų ekspresas*, 2021 m. kovo 8 d. <<https://bit.ly/3uU5I9N>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹²⁷ „Socialinės apsaugos ministerija siūlo atidėti Stambulo konvencijos ratifikavimą“. *Lrytas.lt*, 2018 m. kovo 2 d. <<https://bit.ly/33ND2Dz>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹²⁸ Domantė Platūkytė, „Ministrė Navickienė – apie galimus pokyčius vaikus auginantiems tėvams ir šeimadienių idėją“. *Lrt*, 2021 m. sausio 28 d. <<https://bit.ly/3yhRIcj>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹²⁹ Milena Andrukaitytė, „SADM siūlo dėl Stambulo konvencijos spręsti pavasario sesijoje“. *15min*, 2021 m. sausio 24 d. <<https://bit.ly/3tPxAdR>> [Žiūrėta 2021-04-14].

Prezidentūros vaidmuo ir problemos aktualizavimas skiriasi priklausomai nuo prezidento. Dalia Grybauskaitė buvo skatinama pilietinių organizacijų, tačiau 2018 m. pademonstravo politinę lyderystę ir pateikė Seimui ET Konvencijos ratifikavimo projektą Vilniuje vykstant pasaulio moterų politikos lyderių konferencijai. Buvo tikimasi, jog prezidentės autoritetas neapsisprendusiems parlamento nariams padės apsispręsti nors ir buvo suprantama, jog bus susiduriama su populizmu bei nepagrįstais mitais. Tad Konvencija buvo teikiama Seimui be svarstymo Vyriausybėje. 2019 m. prezidentu išrinktas Gitanas Nausėda tokios lyderystės nedemonstruoja neužimdamas jokios aiškios pozicijos. Ryškesnį jo dalyvavimą konflikte galima įžvelgti tik kilus šurmuliui dėl viešojoje erdvėje pasirodžiusio kunigo A. Toliato raginimo pasirašyti peticiją prieš Stambulo konvenciją. Prezidentas išreiškė palaikymą dvasininkui ir kritiką jam pavadino „vieša inkvizicija“. Anot jo, „prieš smurtą nukreipta konvencija neturėtų būti diegiama psichologiniu smurtu ar kurstant neapykantą“ ir pasiūlė suburti piliečių asamblėją bendrai diskusijai¹³⁰.

Be abejonės dalyviais laikytinos ir tos oficialios institucijos, kurių tikslas ginti visų žmonių teises, užtikrinti jų lygybę ir apsaugą, skaidrumą. 2021 m. sausį Seimo kontrolierius Augustinas Normantas kreipėsi į parlamentarus su atlikto tyrimo dėl pagalbos užtikrinimo smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims išvadomis, kurios parodo dabartinės įstatyminės bazės spragas, kadangi dažnai pagalba smurto aukoms tebėra neprieinama, o policiją kvietę asmenys vis dar paliekami vieni su smurtautoju. Tad kontrolierius ragino Konvenciją ratifikuoti^{131,132}. Dokumentą palankiai vertina ir Birutė Sabatauskaitė 2021 m. kovą tapusi Lygių galimybių kontroliere¹³³ (minėtina, jog B. Sabatauskaitė ne vienerius metus dirba su žmogaus teisių organizacijomis, kalba apie Stambulo konvencijos svarbą, bando išsklaidyti mitus, apipynusius šį dokumentą).

Tačiau, žvelgiant į visus esamus ir galimus dalyvius, jų komunikaciją viešojoje erdvėje, galima įžvelgti ir daugiau konflikte dalyvaujančių veikėjų ar interesų grupių. Pirmiausia, nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO), kurios dirba su srityse, susijusiose su žmogaus teisėmis ar su nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiais asmenimis, nuolatos aktualizuoja Konvencijos ratifikavimo būtinybę. Pvz., 2017 m. birželio 29 d. beveik 70 NVO kreipėsi į Seimą ragindamos stiprinti smurto aukų apsaugą, ką įpareigotų ET Konvencijos ratifikavimas¹³⁴. 2019 m. kovo 25 d. įvyko trijų moterų teises ginančių organizacijų spaudos konferencija, vėliau surengta pilietinė akcija šalia parlamento

---

¹³⁰ Milena Andrukaitytė, „Prezidento patarėjas: svarstyti Stambulo konvencijai galėtų būti sudaryta piliečių asamblėja“. *15min*, 2021 m. kovo 9 d. <<https://bit.ly/2RZmHct>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹³¹ Jūratė Skėrytė, „Prezidentas apie ginčus dėl Stambulo konvencijos: susiformavo viešoji inkvizicija“. *BNS*, 2021 m. kovo 1 d. <<https://bit.ly/33KVDQG>> [Žiūrėta 2021-05-11].

¹³² *Lietuvos Respublikos Seimo Kontrolierių nacionalinės žmogaus teisių institucijos 2020 metų veiklos ataskaita*, 2021-03-15 Nr. LS-44. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga, 2021, p. 34, 53.

¹³³ Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo vakarinio posėdžio Nr.35 stenograma.

¹³⁴ *Kreipimasis dėl Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo (CETS Nr. 210) ratifikavimo*, 2017 m. birželio 29 d., Vilnius.

rūmų¹³⁵. 2021 m. kovo 8 d. Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija (vienijanti 16 specializuotos kompleksinės pagalbos centrų ir 44 nevyriausybinės organizacijas) išsiuntė Prezidentūrai, Vyriausybei, Seimui ir Seimo žmogaus teisių komitetui kreipimąsi dėl Konvencijos ratifikavimo¹³⁶. Kovo 12 d. 19 įvairių žmogaus teisių NVO taip pat kreipėsi į Vyriausybę bei Seimą prašydamos ratifikuoti Konvenciją¹³⁷. Minėtinas ir Lietuvos žmogaus teisių centras, kuris irgi nuosekliai ragina valdžią ratifikuoti dokumentą, dalyvauja įvairiuose oficialiuose ir neoficialiuose debatuose, imasi iniciatyvų ir ryškina opias žmogaus teisių problemas, kurių tarpe ir smurtas artimoje aplinkoje. Be to, reikia paminėti, kad NVO rengia ir susitikimus su įvairiais žinomais žmonėmis, taip siekiant ne tik pritraukti finansavimą veiklai, bet ir aktualizuojant problemas, būdus joms spręsti. Stambulo konvencijos kontekste galima išskirti „FRIDA“ organizuotus susitikimus su politikais. Viename jų Viktoras Pranckietis, Dovilė Šakalienė bei S. Skvernelis patvirtino žmogaus teisių ir smurto prieš moteris problemos svarbą ir įsiamžino su plakatu, kuriame išreiškiamas palaikymas dokumento ratifikavimui (vėliau V. Pranckietis dėl to teisinosi ir paramos Konvencijai atsisakė)¹³⁸.

Tiesa, reikia paminėti, jog tarp NVO, dirbančių žmogaus teisių srityje, yra ir kitokių nuomonių. Žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas Budnikas teigia, kad dokumento idėja yra patraukli, tačiau su smurtu artimoje aplinkoje reikia kovoti ne ratifikuojant ET Konvenciją, o šalinant smurto priežastis – alkoholizmą ir skurdą¹³⁹ (dera pridurti, kad tai sutampa su LVŽS narės Agnės Širinskienės išsakytu požiūriu, kuris atitinka ir bendrą partijos poziciją¹⁴⁰).

Kitoje barikadų pusėje atsiduria religinės interesų grupės – LKB atstovai ir pilietinės organizacijos (visos, kurios išreiškia prieštaraujančią poziciją, yra vienaip ar kitaip susijusios su religija). M. Ališauskienės, J. Kuznecovienės, A. Nalivaikės publikacijos atskleidė, jog Bažnyčiai yra naudingas politikų nuomonių susiskaldymas dėl probleminių klausimų, šiuo atveju – pasidalijimo tiek į vadinamąją „kairę“ bei „dešinę“, tiek abiejų pusių viduje, kadangi tai sukuria jai naudingas galimybių struktūras, per įvairius kanalus atveriančias LKB galimas prieigas prie politinio proceso paveikimo.

Oficialios erdvės pjūvyje, pirmiausia, reikšmingiausi stiprų autoritetą visuomenėje turinčių struktūrų atstovų pareiškimai. Pvz., 2018 m. LVK kreipėsi į visuomenę ir valdžią ragindama

---

¹³⁵ Ignas Jačasuskas, „Moterų organizacijos ragina Seimą ratifikuoti Stambulo konvenciją“. *15min*, 2019 m. kovo 25 d. <<https://bit.ly/3hwERNk>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹³⁶ Specializuotos kompleksinės pagalbos centras, Lietuvos moterų lobistinė organizacija, „Kreipimasis dėl Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“, 2021-03-08, Nr. 21/03/02. Vilnius.

¹³⁷ VŠĮ Stebėk teises, „Lietuvos žmogaus teisių organizacijų kreipimasis į Lietuvos Respublikos Seimą dėl Stambulo Konvencijos ratifikavimo“. *BNS Spaudos centras*, 2021 m. kovo 12 d. <<https://bit.ly/3wdu8eC>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹³⁸ Mindaugas Jackevičius, „Nuotrauka, dėl kurios šiandien Pranckiečiui gėda“. *Delfi*, 2018 m. kovo 13 d. <<https://bit.ly/3eSz0jE>> [Žiūrėta 2021-04-19].

¹³⁹ „Linas Linkevičius: nekorektiška stabdyti Stambulo konvenciją dangstantis religiniais samprotavimais“. *Lrytas.lt*, 2017 m. birželio 16 d. <<https://bit.ly/3wdu9PI>> [Žiūrėta 2021-04-15].

¹⁴⁰ Laisvės TV, „Stambulo konvencija – grėsmė visuomenei? Mitai ir realybė | Spręskite patys“. *Youtube*, 2021 m. vasario 21 d. <<https://bit.ly/3eQetfC>> [Žiūrėta 2021-04-15].

neratifikuoti dokumento ir išreikšdama palaikymą jau esamoms teisinėms priemonėms. Savo kreipimesi vyskupai pabrėžia, jog Konvencijoje kuriamos dirbtinės strategijos, norinčios suvienodinti vyrą ir moterį, panaikinti jų skirtumus, o kilniu tikslu – apsaugoti moteris siekiama primesti visuomenei ideologines nuostatas ir dirbtinai sukonstruotas sąvokas, atsiradusias iš „gender“ teorijos, kurią, kaip pabrėžia kunigas Andrius Narbekovas, popiežius Pranciškus yra pavadinęs „ideologiniu kolonializmu“¹⁴¹. Panašaus turinio ir kitas kreipimasis. 2021 m. kovo 9 d. LVK išplatino „Lietuvos tradicinių krikščioniškųjų bendrijų kreipimasis“, raginantį neratifikuoti Konvencijos ir neįteisinti partnerystės instituto. Pareiškimą pasirašė LVK pirmininkas arkivyskupas Gintaras Grušas, Stačiatikių Bažnyčios metropolitas Inokentijus, sentikių Bažnyčios vadovas ir Aukščiausiosios tarybos pirmininkas tėvas Grigorij Bojarov, evangelikų liuteronų Bažnyčios vyskupas Mindaugas Sabutis, evangelikų reformatų generalinis superintendentas kunigas Raimondas Stankevičius bei Šv. Juozapato Bazilijonų ordino Vilniaus vienuolyno vyresnysis tėvas Mykolajus Kozelkivskis¹⁴². Svarbu tai, jog pasirašantys asmenys ir jų atstovaujamos religinės struktūros turi didelį autoritetą visuomenėje, tad tokie pareiškimai yra dažnai naudojami ne tik pasauliečių tarpe, bet ir jiems atstovaujančių politikų, kurie pasinaudoja bažnyčių hierarchų pozicija stiprinant savo argumentaciją ir kritiką Konvencijai.

Galima teigti, jog konflikte netiesiogiai dalyvauja (kadangi pagrindinis jų veikimas vyksta viešojoje bei virtualioje erdvėje) ir pilietinės, katalikiškos organizacijos, kurios skleisdamos žinią visuomenėje ne tik prisideda prie jos skaldymo, bet ir prie politikų spaudimo atsižvelgti į kilusį disputą viešojoje erdvėje. Be to, kai kurių organizacijų atstovai teigia, jog savo veikla siekiama „pastumti į teisingą pusę“ svyruojančius tautos atstovus. Išskirtina Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija (toliau – NŠTA)¹⁴³, kuri vienija įvairias nevyriausybinės organizacijas¹⁴⁴. Asociacija kviečia visus pasirašyti prieš Stambulo konvenciją nukreiptą peticiją, o kritika persidengia su dvasininkų išsakytais argumentais ir krikščionišku mokymu. Ta pačia peticija dalijasi ir daugiau įvairių organizacijų, žinomų asmenų, net dvasininkų.

---

¹⁴¹ Gediminas Jakavonis, „Stambulo konvencija – Trojos arklys prie valstybės vartų“. *Respublika*, 2021 m. vasario 16 d. <<https://bit.ly/3yhKMM4>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹⁴² „Lietuvos tradicinių krikščioniškųjų bendrijų kreipimasis“. *Lietuvos vyskupų konferencija*, 2021 m. kovo 9 d. <<https://bit.ly/3tRjfOf>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹⁴³ NŠTA sąsajos su religija argumentuojamos tuo, jog savo Facebook paskyroje (Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija. <<https://bit.ly/3uUP4XH>> [Žiūrėta 2021-05-16]) asociacija dalijasi religinio ir anti-LGBT pobūdžio turiniu, deklaruoja krikščioniškas vertybes bei pagarbą tradicijoms, o prieštaravimo Konvencijai kritika, kaip jau užsiminta, sutampa su dvasininkų išsakytais argumentais. Be to, paskyra dalinasi ir į Seimą nepatekusios ir ryšiais su dvasininkais besididžiuojančios partijos, taip pat prieštaraujančios ratifikacijai, „Nacionalinio susivienijimo“ narių pasisakymais.

¹⁴⁴ Pvz., Katalikų tėvų asociacija, Lietuvos tėvų forumas, VŠĮ LVI, „VŠĮ „Šeimos institutas“, Ateitininkų federacija, VŠĮ „Motinos Teresės šeimų namai“, Kaišiadorių vyskupijos šeimos centras ir t.t. Šios organizacijos minimos, kaip pavyzdys, jog ir pati NŠTA daugiausiai vienija katalikiškas organizacijas. Dalis jų taip pat yra ištraukusios į aktyvias diskusijas dėl galimos Konvencijos žalos visuomenės moralei, vertybėms bei šeimos institutui. Bene aktyviausiai iš jų diskurse dalyvauja „Laisvos visuomenės institutas“.

Minėtinas ir kitas įdomus pavyzdys – jaunimo sambūriu save vadinanti „Pro Patria“, į Seimą 2020 m. nepatekusios „dešinės“, konservatyvių ir pro-krikščioniškų pažiūrų partijos „Nacionalinis susivienijimas“, informacinė platforma ir jos jaunimo organizacija¹⁴⁵. Partija ir organizacija yra tarpiai susijusios, jų veiklos, vertybinės nuostatos, dažnai persidengia. Abi jos taip pat prisideda prie raginimo pasirašyti peticiją. Nors į parlamentą nepatekusio „Nacionalinio susivienijimo“ pareiškimų poveikis Seimo nariams yra abejotinas¹⁴⁶, tačiau partija jų yra išsiuntusi valstybinėms institucijoms ne vieną, su Stambulo konvencija susijusį, pareiškimą: 2021 m. kovo 9 d. pareiškimas dėl tikėjimo laisvių suvaržymo Kretingos Pranciškonų gimnazijoje ir gimnazijos kapeliono Pauliaus Vaineikio persekiojimo, kovo 2 d. pareiškimas dėl visuomenininkų inicijuotos peticijos, vasario 25 d. prisidėti prie peticijos raginantis pareiškimas, sausio 29 d. pareiškimas dėl padarinių ratifikavus Konvenciją ir t.t.¹⁴⁷ Tad, jeigu oficialioje erdvėje ir vargiai pavyksta būti išgirstiems, virtualioje partijos bei organizacijos žinia pasiekia itin plačią auditoriją („Pro Patria“ Facebook paskyra turi 17 tūkst. sekėjų, Youtube kanalas – 3,74 tūkst. prenumeratorių, „Nacionalinio susivienijimo“ Facebook paskyra – 7,8 tūkst. sekėjų, o Youtube kanalas – 239 prenumeratorius), o organizacijos lyderis Vytautas Sinica dažnai dalyvauja įvairiose viešose diskusijose moralės politikos klausimų temomis.

Tad nors konfliktas dėl politinio sprendimo iš esmės vyksta Lietuvos parlamente – Seime, tarp tautos išrinktų atstovų, visgi į jį yra įsitraukę ir daugiau dalyvių, kurių vieni yra garsesni, o kiti tylėsniai. Be į stovyklas pasidalijusių politinių partijų, Vyriausybės, Prezidentūros (Respublikos vadovo postą užimant D. Grybauskaitėi), oficialioje plotmėje bando dalyvauti ir įvairios institucijos bei NVO. Pastarosios yra aktyviausios aktualizuojant problemą ir bandant didinti jai skiriamą dėmesį. Tai pasakytina ir apie tas organizacijas, kurios ragina ratifikuoti ET Konvenciją, ir apie tas, kurios teigia ginančios šeimą ir tradicijas, tad skatinančios valdžią to nedaryti. Tačiau tos struktūros, iš kurių norisi tvirtos pozicijos ir lyderystės, nesiryžta imtis rimtų priemonių ar daryti griežtų pareiškimų, kurie gali pakenkti jų politiniam įvaizdžiui

---

¹⁴⁵ Nacionalinis susivienijimas (Lietuva). *Vikipedija*, 2020. <<https://bit.ly/3eNCcx0>> [Žiūrėta 2021-04-14].

¹⁴⁶ Dera paminėti ir daugiau į Seimą nepatekusių politinių jėgų, kurios taip pat save siejo su religija, savo strategiją grindė krikščioniškomis vertybėmis, viešai susitikdavo su Bažnyčios atstovais. Atskirai jos nebuvo išskiriamos, kadangi, priešingai nei „Nacionalinis susivienijimas“, jų veikla nėra persipynusi su aktyvia viešojoje erdvėje NVO, lyderiai nuosekliai nedalyvauja pilietinėse veiklose, akcijose, kurios rodytų partijų pasirinktos vertybinės linijos tąsą. Tokiomis partijomis laikytinos: Centro partija – tautininkai, Drąsos kelias, Kartų solidarumo sąjunga – Santalka Lietuvai, Krikščionių sąjunga, Lietuvių tautininkų ir respublikonų sąjunga, Lietuvos liaudies partija ir t.t. Iš esmės, didžioji dalis – sąlyginai nauji dariniai.

¹⁴⁷ Nacionalinis susivienijimas, „Pareiškimai“. *Nacionalinis susivienijimas*. <<https://bit.ly/3uRhSAk>> [Žiūrėta 2021-04-14].

2.3. Problemos apibrėžimas

Trečias konflikto analizės politinės darbotvarkės nustatymo teorijoje faktorius yra, autorių žodžiais, politikos įvaizdis arba problemos apibrėžimas, kuris akademinėje literatūroje dar vadinamas ir problemos rėminimu. Konfliktas gali turėti sekuliarų, religinį arba ne sekuliarų rėmą, priklausomai nuo jo apibrėžimo elementų. Klausimai visada aptariami iš tam tikros perspektyvos, o tai greičiausiai atmeta alternatyvias pažiūras šiuo klausimu, ir ši perspektyva yra svarbi konflikto apibrėžimo dalis¹⁴⁸. Pvz., užuot diskutavus apie lesbiečių pagalbinių apvaisinimo moralinį priimtinumą, sprendimo priėmėjai gali pageidauti aptarti, kas turėtų mokėti už bet kokį leidžiamą vaisingumo gydymą, nes tai sukelia atpažįstamą viešojo ir privataus finansavimo konfliktą, arba, kaip Lenkijos atveju, kas iš tikrųjų yra abortas: moterų teisės ar negimusio vaisiaus teisės¹⁴⁹?

Turbūt natūralu, jog įvairios NVO, kurios tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai dirba žmogaus teisių srityje ar su nuo smurto nukentėjusiais asmenimis, būtent smurto dėmenį ir akcentuoja, kuomet raginama ratifikuoti Stambulo konvenciją. Kreipimosi į politikus iniciatoriai pabrėžia, jog tai pirmoji teisiškai įpareigojanti regioninė priemonė, kuri į smurtą žiūrį ir siūlo kovoti su juo sistemiškai (esminės keturios Konvencijos sritys yra smurto prevencija, aukų apsauga, smurtautojų atsakomybė ir dokumento nuostatų stebėseną). Organizacijos savo argumentus stiprina pasitelkdamos statistiką ir savo veiklos patirtį. Be to, teigiama, jog dokumentas neprieštarauja LR Konstitucijos nuostatomis, kas pagrindžiama Teisingumo ministerijos išvadomis. Tačiau esminė NVO žinia, jog ET Konvencija suteikia išsamią ir patvarią smurto aukų apsaugos ir prevencijos sistemą, kuri papildytų jau Lietuvoje galiojančias teisinės priemones bei prisidėtų prie daugybės smurto aukų apsaugos¹⁵⁰.

Taip pat politinis klausimas rėminamas ir kitų dokumento palaikytojų Seime, Vyriausybėje ir Prezidentūroje. Prezidentės D. Grybauskaitės pateikto įstatymo projektas yra visapusiškas. Aiškinamajame rašte išsakyti argumentai panašūs į NVO įvardijamus. Pvz., minima užfiksuoto smurto atvejų Lietuvoje statistika (net 80 proc. smurto aukų yra moterys), naujos teisinės priemonės, kurios papildytų jau esamą teisinį mechanizmą ir užtikrintų jo veiksmingumą ir kt. Tačiau jame galima išvelgti ir platesnį požiūrį į Stambulo konvencijos poveikį ne tik kriminogeninei situacijai šalyje, bet ir verslui (sumažinus smurto prieš moteris mastą, tikėtina, jog tai teigiamai atsilies ne tik pavienių asmenų finansinei ir bendrajai gerovei, bet ir visos valstybės ekonomikai) bei teisei sistemai (nurodomi, kokie pokyčiai turėtų būti padaryti ratifikavus dokumentą)¹⁵¹. Kad prezidentė įsitraukusi į problemą demonstruoja ir jos išsakomas požiūris spaudai apie ratifikacijos būtinybę ir

¹⁴⁸ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 9.

¹⁴⁹ Michal Gierycz, „Life issues matter: Catholic Church and the dispute on the primary morality policy in Poland“, *Politics and Religion Journal*, Vol. 14, No. 2, 2020, p. 297.

¹⁵⁰ *Kreipimasis dėl Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo (CETS Nr. 210) ratifikavimo*, 2017 m. birželio 29 d., Vilnius.

¹⁵¹ Lietuvos Respublikos Seimas, AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl įstatymo „Dėl Europos tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“ projekto, Dokumento nr. XIIIIP-2315, 2018-06-12.

apgailėstavimas, kuomet svarbūs sprendimai nukeliami neradus sutarimo dėl vienos sąvokos, kuri nėra esminė Konvencijos dalis.

Vengiant kartojimosi ir turint omenyje, jog politinės jėgos bei partijų nariai, kurie ryškiausi dispute dėl Konvencijos, beveik sutampa, apie pritariančius ir prieštaraujančius įtraukti Stambulo konvenciją į sesijų darbotvarkę bus kalbama bendresnėmis sąvokomis ir teiginiais. Pirmiausia, abejose Seimo kadencijose už dokumento įtraukimą į darbotvarkę kalbėjo liberalesnių pažiūrų parlamentarai. Jų argumentacija dėl Konvencijos reikšmės Lietuvai tarptautiniu lygmeniu (reputacija) ir valstybiniu (dėl smurto Lietuvoje statistikos) sutampa. Pritariantiems dokumentas yra apie smurtą dėl lyties ir kaip prastą padėtį galima gerinti, kaip papildyti ne visada veiksnia teisinę sistemą ir kaip užtikrinti saugumą platesnei visuomenės daliai (kuomet į lytį žvelgiama plačiau – ne vien kaip į biologiją, bet ir įtraukiant „gender“ sąvoką, taip pat per švietimo sektorių skatinti lyčių lygybės vertybes ir tarpusavio pagarbą, nesmurtinius tarpasmeninius santykius, nestereotipinius lyčių vaidmenis, smurto prieš moteris dėl lyties suvokimą ir būtinybę su juo kovoti ir t.t.). Pagal L. T. Larsen, I. Engeli, C. Green-Pedersen siūlomą skirstymą, toks apibrėžimas atitinka sekuliarų konflikto rėmą, kadangi problema bei jos sprendimas apibūdinami remiantis pasaulietiniais argumentais ir vertybėmis, tarp kurių daug reikšmės teikiama žmogaus teisėms, lygybės ir nediskriminavimo principams¹⁵².

Tačiau tokį problemos rėminimą nustelbia Konvencijai Seime prieštaraujančių kuriamas problemos įvaizdis, kuris prigijo ir didesnėje visuomenės dalyje. Vieningo rėminimo opozicijoje nėra. Kol vieniems problema yra „gender“ vertimas į lietuvių kalbą, kitiems tai yra kur kas daugiau. Parlamentarų komentarai ir kritika rodo, jog jiems dokumento ratifikavimas yra grėsmė pamatinėms tradicinėms vertybėms. Konvencijos 4 straipsnio 3 dalis įpareigotų užtikrinti nediskriminavimą dėl socialinės lyties ir lyties tapatybės (angl. „gender identity“), seksualinės orientacijos, kas tikėtina, jog vestų į vienalyčių porų santuokų prilyginimą vyro ir moters santuokos statusui bei į teisę įsivaikinti. Visuomenė būtų verčiama transeksualius asmenis laikyti esant jų įsivaizduojamos lyties, kas reikštų ir faktinį lyties keitimo įteisinimą. Be to, Konvencija prieštarautų Konstitucijoje įtvirtintai prigimtiniai tėvų teisei „nevaržomai rūpintis vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus“¹⁵³, kadangi dokumentas įpareigoja mokytis švietimo sistemoje apie „nestereotipinius lyčių vaidmenis“ (angl. „non-stereotyped gender roles“), ko daugelis tėvų nenorėtų. Tad galimai kovojimu su smurtu pridengiami visai kitokie siekiai¹⁵⁴. Toks prieštaraujančiųjų dokumentui problemos apibrėžimas atitinka L. T. Larsen, I. Engeli, C. Green-Pedersen išskiriamą ne sekuliaraus

¹⁵² Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 32.

¹⁵³ Lietuvos Respublikos Konstitucija, II skirsnis. Žmogus ir valstybė, 26 str.

¹⁵⁴ Seimo nario M. Puidoko pranešimas: „L. Linkevičius ir liberalai apie Stambulo konvenciją nutyli tai, kas palies visas šeimas ir vaikus“. Lietuvos Respublikos Seimas, 2018 m. balandžio 10 d. <<https://bit.ly/2RTuMiK>> [Žiūrėta 2021-04-16].

konflikto rėmo (angl. *unsecular frame*) apibūdinimą, kuomet priešinamasi pasaulietiniams argumentams, bet tiesiogiai nesikreipiama į religines vertybes; kalbama apie „esminių vertybių“, moralinių standartų išsaugojimą¹⁵⁵.

2.4. Konflikto vieta

Paskutinis faktorius yra institucinė konflikto vieta. Anot E. E. Schattschneider, „institucijos yra šališkumo mobilizavimas“¹⁵⁶, todėl institucinė struktūra, kurioje kovojama su konfliktu, yra svarbus konflikto apibrėžimo aspektas politinės darbotvarkės nustatymo teorijoje. Pvz., kova dėl abortų teismo salėje labai skiriasi nuo kovų parlamente ar ekspertų komitete. Dalyviai gali sąmoningai bandyti perkelti problemas į kitą vietą – tai, ką L. T. Larsen *et al.* vadina „vietos apsipirkimu“ (angl. *venue shopping*), kuomet norima destabilizuoti esamą pusiausvyrą ir sukurti politikos pokyčius. Pvz., JAV politinė sistema – derinant federalizmą, valdžių atskyrimą, politiškai aktyvią teismų sistemą ir įstatymų leidybos asamblėją, kuriai būdinga ribota partinė sanglauda – iš esmės skiriasi nuo daugumos kitų parlamentinių sistemų. Platus institucinių vietų skaičius (antai JAV politiniai ginčai gali vykti Atstovų rūmuose, Senate, kongresmenų biuruose, valstijų departamentuose ir pan.) suteikia daug galimybių L. T. Larsen *et al.* minėtam vietos pasirinkimui, tai yra, daugybė skirtingų vietų, per kurias interesų grupės gali aktualizuoti politinę problemą¹⁵⁷.

Lietuvos atveju, oficialios erdvės analizės dalyje pagrindinis dėmesys skiriamas Seime vykstančioms diskusijoms, kurioms poveikį gali daryti kitos, jau anksčiau minėtos, valstybinės institucijos, įvairios žmogaus teisių ir pilietinės organizacijos. Politinis konfliktas dėl savo pobūdžio (tarptautinės teisinės sutarties ratifikavimas) ir remiantis Konstitucija, iš esmės gali vykti tik šioje institucijoje¹⁵⁸. Tačiau tai nepaneigia pagrįstos minties, jog politikai gali būti įvairiais kanalais tiesiogiai arba netiesiogiai veikiami interesų grupių bei aktyvių ginčų visuomenėje, kurie suaktyvėja iš kart politikams grįžus prie Stambulo konvencijos įtraukimo į sesijų posėdžių darbotvarkes. Tai leidžia daryti prielaidas apie oficialioje erdvėje esančio politinio konflikto išplitimą už institucijos ribų – į viešąją sferą, kurioje visuomenės diskusijos verda neoficialioje ir virtualioje erdvėje, kuriose ko ne be suvaržymų gali dalyvauti ir moralės politikos klausimais suinteresuota LKB.

---

¹⁵⁵ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 32.

¹⁵⁶ Elmer Eric Schattschneider, *The Semi-Sovereign People: A Realist's View of Democracy in America*, 1960, p. 71.

¹⁵⁷ Erik Albæk, Christoffer Green-Pedersen, Lars Beer Nielsen, „Making tobacco consumption a political issue in the United States and Denmark: The dynamics of issue expansion in comparative perspective“, *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 9:1, 2007, 1-20.

¹⁵⁸ Konstitucijos 67 straipsnio 16 punktą nurodo, jog Seimas ratifikuoja ir denonsuoja Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis, svarsto kitus užsienio politikos klausimus; 138 straipsnio pirmosios dalies 6 punktą sako, jog Seimas ratifikuoja ar denonsuoja daugiašales arba ilgalaikes ekonomines sutartis. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*.

Be to, toks konflikto apibrėžimas atitinka ir L. T. Larsen, I. Engeli, C. Green-Pedersen¹⁵⁹ išvadas, jog sekuliariame pasaulyje, kuriame nėra esminio konflikto tarp bažnyčios ir politinių partijų arba tarp religinių ir sekuliarių partijų, konfliktas dėl moralės klausimų yra apibrėžiamas ribotu politiniu dėmesiu. Lietuvos atveju, politinis dėmesys problemai Seime – labiau epizodinis ir išryškėja prasidėjus debatams dėl įtraukimo į sesijų darbotvarkę, tačiau klausimas vis nukeliamas neradus bendro sutarimo ir, tikėtina, išaugus dideliame visuomenės susipriešinimui bei įsitraukus daugiau dalyvių. Taip pat galima pastebėti, jog politikos procesuose vyrauja politinės partijos ir partiniai konfliktai, o politikos rezultatus dėl to formuoja makropolitiniai veiksniai, pvz., nesutarimai tarp „kairės“ ir „dešinės“, pasikeitusios Seimo ir Vyriausybės sudėtys.

Galiausiai, Lietuva yra sudariusi su Šventuoju Sostu kelias tarptautines sutartis (kurių tarpe ir bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje), o Konstitucija griežtai neatskiria valstybės nuo Bažnyčios, religinėms organizacijoms leidžiama laisvai tvarkytis pagal savo kanonus ir statutus, o dvasininkai yra ir piliečiai, turintys taip pat jiems demokratinės valstybės užtikrinamas laisves ir teises. Šie veiksniai ir aptarta padėtis Seime (svyruojančios nuomonės, sutarimo stoka, partijų ir atskirų parlamentarų deklaruojamos vertybės, jų iniciatyvos ir pan.) sukuria LKB palankias galimybių struktūras, kurių veiksmingumą praktikoje pademonstravo A. Nalivaikės darbas. Kitos šio darbo dalys pademonstruos, kaip Bažnyčios galimybės veikti moralės politikos formavimo procesus yra sustiprinamos neoficialioje ir virtualioje erdvėje.

3. Neoficialios erdvės pjūvis

Neoficiali erdvė nėra tokia apribota, leidžia laisviau suinteresuotoms konflikto pusėms veikti, o sutarimo stoka oficialioje erdvėje suteikia prieigą neformaliais kanalais arba skleidžiant atitinkamą naratyvą, mobilizuojant juo visuomenę veikti politinius procesus. Dvasininkai gali įsitraukti į viešąjį visuomenės gyvenimą su mažesne rizika būti apkaltintais politikavimu. Be to, reikšminga dalis visuomenės laiko LKB ir jos atstovus moraliniais autoritetais, tad jų išsakytas požiūris moralės politikos klausimais yra labai svarbus ir laukiamas. Oficialioje erdvėje kilęs konfliktas dėl moralės klausimo – Stambulo konvencijos yra glaudžiai susijęs su krikščionišku mokymu ir tradicinėmis šeimos vertybėmis, tad LKB nesirenka būti pasyviu stebėtoju, o veikia, kaip ją apibūdina S. Fink¹⁶⁰, renkasi socialinio veto žaidėjo (angl. *societal veto player*) vaidmenį, arba, Aušros Eidukaitytės žodžiais, vadovaujasi politinio nešališkumo ir moralinio šališkumo principu¹⁶¹. Net *laïcité* modelio

¹⁵⁹ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, *ibid.*

¹⁶⁰ Simon Fink, „Churches as Societal Veto Players: Religious Influence in Actor-Centred Theories of Policy-Making“, *West European Politics*, 32(1), 2009, p. 77-96.

¹⁶¹ Eidukaitytė, p. 61.

Prancūzijoje (griežtas bažnyčios ir valstybės atskyrimas) Bažnyčia gali formuoti viešąją nuomonę ir per piliečius transformuoti kai kuriuos jai aktualius sprendimus¹⁶². Natūralu, jog ir Lietuvoje, sudariusioje kelias sutartis su Šventuoju Sostu, galima tikėtis Bažnyčios ištraukimo į jos mokymo sritį liečiančius klausimus, kylančius politiniame ir viešajame gyvenime, o jos pasiūlyta konfesinė pozicija už partinės sistemos ribų gali būti panaudojama kitų visuomeninių organizacijų mobilizuojant opoziciją kylančiuose debatuose dėl moralės klausimų.

3.1. Moralės klausimų jautrumas

L. T. Larsen *et al.* siūloma dviejų moralės politikos pasaulių tipologija¹⁶³, atsisitraukus nuo „politinio žaidimo arenos“, leidžia daryti artimesnius problemos perspektyvai pastebėjimus. Tarp tautos išrinktų atstovų Seime galime įžvelgti du skirtingus konflikto dėl moralės klausimo apibūdinimus – sekuliarų ir ne sekuliarų. Vieni aktualizuoja žmogaus teisių, smurto problemą, o kiti – grėsmę tradicinėms vertybėms. Konfliktas liečia jautrias temas, kurios dažnam gali pasirodyti, kaip pagrindinių teisingų ir neteisingų vertybių susidūrimas, kuomet „teisingąsias“ dažniausiai atstovauja glaudžiai su religija susijusios bei argumentacijose naudojamos vertybės. Nenuostabu, kadangi daugelyje kultūrų, kurių tarpe ir krikščioniškoji, religinės vertybės taipogi kodifikuoja pagrindines moralines vertybes, kurios padeda atskirti tai, kas teisinga nuo to, kas neteisinga. Tad religinės vertybės yra labai svarbios ir politiniams veikėjams, turintiems konservatyvią, tikinčią rinkėjų bazę. Politikai gali cituoti Bibliją, dvasininkus ar akcentuoti religija pagrįstas moralines vertybes, kad sukurtų „sceną“ didelį visuomenės susidomėjimą sulaukusiems politiniams konfliktams, kurie gali pasiekti daug platesnę gyventojų ar interesų grupių auditoriją. Be to, iškilus grėsmei visuomenės dorovei, jos sieloms – dvasininkai negali tylėti, jie privalo išreikšti Bažnyčios poziciją ir bandyti „pakreipti“ priimamus sprendimus tinkama linkme. O ir visuomenė dažnai nori žinoti dvasinio ir moralinio autoriteto požiūrį į reikšmingiausias, su jos gyvenimo organizavimu susijusias klausimus, kadangi Bažnyčia turinti būti teisinga kelrodė ir Dievo tarpininkė. Antai ir Stambulo konvencijos atveju, LVK generalinis sekretoriaus Kęstučio Smilgevičiaus teigimu, tikintieji „kiekvieną dieną vis labiau teiraujasi“, kokia Bažnyčios pozicija dėl šiuo metu politinėje darbotvarkėje atsidūrusių ir viešai svarstomų klausimų¹⁶⁴. Taip pat nereikia pamiršti ir to, jog Bažnyčia yra ir neatsiejama tautinio identiteto, valstybingumo istorijos dalis.

¹⁶² Secularism in France. *Wikipedia*, 2021. <<https://bit.ly/3ffCyeE>> [Žiūrėta 2021-04-19].

¹⁶³ Larsen, Engeli, Green-Pedersen, p. 2.

¹⁶⁴ Edvardas Kubilius, „Laužo ietis dėl Stambulo konvencijos: vyskupai užstojo Toliatą, kritikai sako – bažnyčia neturėtų kištis“ *Lrt*, 2021 m. vasario 26 d. <<https://bit.ly/2QnCmlf>> [Žiūrėta 2021-04-20].

Nors oficiali statistika nurodo, jog Lietuvoje dominuojanti religija yra Romos katalikybė (79 proc. lietuvių priskiria save katalikams¹⁶⁵), visgi didžioji gyventojų dalis įvardija esantys nepraktikuojantys katalikai (reguliariai lankosi pamaldose apie penktadalis lietuvių – 18,9 proc.¹⁶⁶), tad tikėtina, jog jie neteikia didelės reikšmės LKB išreiškiamai pozicijai vienu ar kitu moralės klausimu. Kilusios diskusijos dėl Stambulo konvencijos rodo, jog svari dalis visuomenės mano, kad dokumentas yra reikalingas, kas leidžia daryti prielaidas ir apie liberalesni požiūrį, pritarimą sekuliariam problemos rėminimui oficialioje erdvėje. Visgi, nesutarimai tarp sprendimų priėmėjų perlipa institucijų sienas ir kaip sniego gniūžtė nusirita nuo įvairių suvaržymų pavargusioje, „įsielektrintoje“ visuomenėje¹⁶⁷. Gyventojai, kaip ir jų atstovai Seime, nesutarė dėl dokumento reikalingumo, jo pasekmių, sąvokų ir t.t. Susiskaldymas ir karšti debatai tarp dviejų pusių yra palanki terpė įsitraukti įvairiems dalyviams ar interesų grupėms, taip keltis savo socialinį kapitalą, didinti įtaką ar pakreipti diskusijas tinkama linkme.

3.2. Bažnyčios pareiga sergėti dorovę

Stambulo konvencija apima moralės politiką liečiančius klausimus, o akademinė literatūra rodo, jog religiniai interesai visada dalyvauja tokio pobūdžio sprendimų priėmimo procesuose. Lietuva nėra išimtis, ką parodo religijos atstovų dalyvavimas kuriant švietimo programą ar formuojant šeimos politiką. Padaryti išvadoms apie LKB poveikį formuojant kovos su smurtu politikai reikia didesnės apimties tyrimų, tačiau jos dalyvavimas neoficialioje erdvėje, formuojant Konvencijos diskursą – lengviau pastebimas ir įvertinamas. Be to, A. Nalivaikė papildo, jog Lietuva ypatinga tuo, kad Bažnyčios formuojamas diskursas gali paveikti politinius sprendimus taip, kad jie atitiktų LKB preferencijas ir vertybes. Tam ji turi įvairių kanalų ir žmonių¹⁶⁸. Ir nors dažnai iš pasauliečių išgirstame pasipiktinimą, jog Bažnyčia bendrauja su politinio pasaulio atstovais ar aktyviai įsitraukia į viešojoje sferoje vykstančius debatus, pasisakyti politinėmis temomis dvasininkai turi ne tik pilietinę teisę, bet ir pareigą, kaip sako svarbiausi LKB atstovai. Bažnyčia palaiko Dievo tarnų laisvę pasisakyti žiniasklaidoje, socialiniuose tinkluose, viešuose debatuose ar net renkant parašus, teigia arkivyskupas K. Kėvalas¹⁶⁹.

---

¹⁶⁵ Migracijos informacijos centras „Renkuosi Lietuvą“, Religija. Informacija atnaujinta 2018 m. spalio 5 d. <<https://bit.ly/2ReP72d>> [Žiūrėta 2021-04-20].

¹⁶⁶ Spinter research, „Lietuviai skelbiasi esą tikintys, bet nenori Bažnyčios dalyvavimo politikoje“. <<https://bit.ly/3hASco1>> [Žiūrėta 2021-04-20].

¹⁶⁷ Vyriausybė neeiliniame posėdyje nutarė 2020 m. kovo 16 d. visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbti karantiną. Žr., Lietuvos Respublikos Seimas, Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo, 2020-03-14, Nr. 2020-05466.

¹⁶⁸ Lietuvos žmogaus teisių centras, Diskusija „Žmogaus teisės: kultūriniai karai ar vertybėmis grįsta politika?“. Facebook, 2021 m. balandžio 22 d. <<https://bit.ly/2ReNm1B>> [Žiūrėta 2021-04-22].

¹⁶⁹ Kauno arkivyskupo Kęstučio Kėvalo kreipimasis į tikinčiuosius „Kapucinai“ Facebook paskyroje. Facebook, 2021 m. vasario 27 d. <<https://bit.ly/2RqLnKN>> [Žiūrėta 2021-04-21].

Dar 2018 m., prezidentei D. Grybauskaitei pateikusi Seimui ratifikuoti Konvenciją, tą pačią dieną LVK išsakė savo poziciją. Trumpai tariant, LKB prieštarauja dokumentui, kadangi prisidengiant siekiu apsaugoti moteris nuo smurto, dokumente konstruojamos dirbtinės lytis, visuomenei primetamos ideologinės nuostatos, kurios nedera su prigimtinė žmogaus teisiu samprata. Tad jau diskurso formavimo pradžioje LKB pasako, jog Bažnyčia yra prieš smurtą, tačiau ji yra už prigimtinius vyro ir moters skirtumus, tradicinius jų vaidmenis, stiprių šeimos institutą. Tad bet kokia pažanga žmogaus teisių srityje gali būti traktuojami kaip tam tikri deklaruojamų Bažnyčios tradicijų ir vertybių pažeidimai. Be to, LVK reagavo žaibiškai (tiesa, šiek tiek anksčiau iki prezidentės projekto pateikimo buvo spaudoje rašoma apie ruošiamą projektą), tad savo žinių sugebėjo plačiai paskleisti ir iškomunikuoti.

Tą kart, 2018 m., Seime klausimas ilgai neužsibuvo ir buvo atidėtas, diskusija nebuvo arši – gan diplomatiškai apsikeista pozicijomis (išimtis – R. Karbauskio inicijuota peticija). Visuomenėje taip pat nebūta aktyvių debatų, ryškesnis tik žmogaus teisių srityje veikiančių NVO dalyvavimas. Tad, turbūt natūralu, jog ir religinio pasaulio atstovai šiuo klausimu tada buvo santūrūs.

2020 m. pabaigoje Seime suformavus naują valdančiąją koaliciją su partijomis, kurios akcentavo ET Konvencijos ratifikavimo svarbą, konfliktas užvirė tiek oficialioje erdvėje, tiek neoficialioje, kurioje savo pareiga pasisakyti aktyviai naudojosi ir dvasininkai. Savo „ganomą“ bendruomenę pasiekti lengviausia iš sakyklos tribūnos. Ir nors jos pagrindinė paskirtis yra Biblijos skaitymas ar Dievo žodžio skelbimas, plačioji visuomenė iš pavienių pasipiktinusiųjų kartais išgirsta apie vieno ar kito kunigo kritiką dokumentui, raginimą pasirašyti prieš jį nukreiptą peticiją. Suskaičiuoti kokiam skaičiuje pamaldų dvasininkai pasinaudojo savo „pilietine laisve“ kritikuoti galimai Bažnyčios mokymui prieštaraujantį dokumentą – neįmanoma, tačiau viešojoje erdvėje išskyla ne vienas toks atvejis. Antai 2020 m. gruodžio 23 d. Pakutuvėnų parapijos mišiose, į kurias buvo pakviesti ir Kretingos Pranciškonų gimnazijos moksleiviai, brolis Paulius Vaineikis gana emociškai ir vaizdžiai išreiškė pasipiktinimą dėl kai kurių Konvencijos nuostatų¹⁷⁰. Kitas nemažo atgarsio sulaukęs „pamokslas“ iš Palėvenės Šventojo Domininko parapijos, kuriame, žinomas dėl savo turimų žemiškųjų gėrybių gausos, kunigas Rimantas Gudelis sekmadieninių mišių metu taip pat gana kritiškai įvertino Konvenciją ir kitus su moralės politika susijusius klausimus¹⁷¹.

---

¹⁷⁰ Minėtina, jog po šio ir ankstesnių viešų brolio P. Vaineikio pasisakymų apie Stambulo konvenciją ir seksualines mažumas, neilgai trukus jis buvo atleistas iš gimnazijos kapeliono pareigų, kadangi mokyklos direktoriaus nuomone, brolio skleidžiamos pažiūros yra nepriimtinos ir griaunančios Pranciškonų gimnazijos bendruomenę. Žr., „Dėl kontraversišku pareiškimu brolis Paulius Vaineikis atleidžiamas iš Kretingos Pranciškonų gimnazijos kapeliono pareigų“. *15min*, 2021 m. vasario 26 d. <<https://bit.ly/341sL77>> [Žiūrėta 2021-04-20].

¹⁷¹ Palėvenės Šv. Domininko „Facebook“ paskyroje pamaldos buvo transliuojamos tiesiogiai. Sulaukus visuomenės ir žinomų žmonių kritikos, įrašas buvo pašalintas. Dabar jį galima peržiūrėti Delfi portale. Žr., Viktorija Rimaitė, „Po Toliato atvejo kunigai sunerimo: kreipėsi pagalbos į vadovybę“. *Delfi*, 2021 m. kovo 1 d. <<https://bit.ly/2SP1lkJ>> [Žiūrėta 2021-04-21].

Tiesa, pamaldų metu galima išgirsti ir „santūresnį“ nepritarimą dokumentui. Kaip jau užsiminta ankstesniuose skyriuose, 2021 m. kovo 9 d. LVK išplatino „Lietuvos tradicinių krikščioniškųjų bendrijų kreipimąsi“, raginantį politikus neratifikuoti Konvencijos ir neįteisinti partnerystės instituto. Dvasininkai buvo įpareigoti šį kreipimąsi perskaityti tikintiesiems pamaldų metu. Ši LKB ir kitų religinių organizacijų pozicija gali pasiekti labai didelę dalį visuomenės, kadangi ji yra ne tik viešinama žiniasklaidos priemonėse, bet ir skaitoma mišių metu, transliuojamų tos parapijos socialinių tinklų paskyrose bei populiariausių naujienų portalų paskyrose. Kaip pavyzdys, tinkantis tiek neoficialios (nes vyksta mišių metu), tiek virtualios erdvės pjūviuose (nes transliuojama internete) minėtinos 2021 m. kovo 14 d. 15min Facebook paskyroje transliuotos Sekmadienio mišios iš Ruklos Šventosios Dvasios bažnyčios, kuriose be skatinimo reikšti savo nuomonę nepatinkančiais sprendimais, buvo perskaitytas ir LVK išplatintas pareiškimas¹⁷².

Tikintiesiems žinia skleidžiama ir kitais būdais – komentuojant Stambulo konvenciją įvairioms žiniasklaidos priemonėms. „Media4Change“ atlikta radijo, televizijos, nacionalinių bei regioninių leidinių, internetinių naujienų portalų analizė rodo, jog 2021 m. vasario mėnesį net ketvirtadalyje visų žurnalistų darbų apie Stambulo konvenciją kalbama religiniame kontekste. Taip pat publikacijose dažniau komentuojama dvasininkais, o ne ET Konvencijos tekstą galintys detaliau paaiškinti ekspertai. Analizė rodo, jog 56 žurnalistų darbuose (iš 320 pranešimų) cituojami dvasininkai: kapelionai, kunigai, arkivyskupai bei kardinolas, kai tuo tarpu teisininkai, politologai ir kiti ekspertai cituoti tik 23 publikacijose (tad mažiau nei pusėje pranešimų, kuriose cituoti dvasininkai), o žmogaus teisių aktyvistai kalba tik 15 publikacijų. Religijos atstovai prisideda prie naratyvo, jog Stambulo konvencijos tekste minima socialinės lyties, „gender“ sąvoka kelia grėsmę tradicinei šeimai ir krikščioniškoms vertybėms. Be to, dažnai pateikiama ir sava dokumento interpretacija, kartu įtraukiant tekste neminimą LGBTQ+ bendruomenę¹⁷³. Ši analizė rodo, jog dominuoja nuomonė, autoriaus pozicija, o ne faktai. Problema žiniasklaidoje dažniau rėminama, kaip konfliktas dėl tradicinių vertybių, katalikiškos pasaulio sampratos, o ne kaip smurto prieš moteris dėl jų lyties problema. Be to, akivaizdu, jog dvasininkai vis dar yra svarbus moralinis autoritetas, jų pozicija sulaukia daug dėmesio, o žodžiai sklinda plačiai ir dera su dėl kitokių priežasčių prieštaraujančių ratifikavimui kuriamu naratyvu.

Stambulo konvencijos klausimui užėmus ryškią vietą bene visuose visuomenės informavimo priemonėse, rėminant ją į Seime nubrėžtus rėmus ir apimant temas, kurios įtraukia ir moralines vertybes, taip pat LKB pareiškus oficialią nepritariančią poziciją, natūralu, jog religijos atstovai tapo ne tik aktyvesni debatų dalyviai, bet ir apskritai labiau matomi. Atidžiau pažvelgus į viešai kalbančius

---

¹⁷² Minėtina, jog transliacija turi 8,5 tūkst. peržiūrų. 15min, Sekmadienio mišios iš Ruklos Šventosios Dvasios bažnyčios. Facebook, 2021 m. kovo 14 d. <<https://bit.ly/33MUVSX>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁷³ Media4Change. „Stambulo konvencija žiniasklaidoje – nuomonės gožia smurtą patiriančių moterų realybę“. *Mato teisės*, 2021 m. kovo 8 d. <<https://bit.ly/3uUAY8C>> [Žiūrėta 2021-04-21].

religijos atstovus ir LKB pozicijos skleidėjus matyti, kad dauguma jų – didelį pasitikėjimą visuomenėje turintys ir pagarbą keliantys dvasininkai, kurie galbūt praeityje yra net kovoję už žmogaus teises. Pvz., visais žiniasklaidos kanalais (televizija, radijas, internetas) buvo galima išgirsti įtakingo religiniame ir visuomeniniame gyvenime, kardinolo, arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus nuomonę. Dvasininkas neatsiejamas nuo priešinimosi sovietinei valdžiai istorijos, tad nenuostabu, jog dažnai net nelaikančiam savęs tikinčiu S. Tamkevičiaus žodžiai yra žymiai reikšmingi ir paveikesni nei paprasto kunigo ar nežinomo eksperto. Be to, kardinolas arkivyskupas, kalbėdamas prieš dokumento ratifikavimą, teiginių poveikumą sustiprina susiedamas savo asmeninę patirtį bei skaudžias emocijas su Konvencijos padariniais. Dvasininkas argumentuoja pasitelkdamas tragišką praeitį primenančius pavyzdžius, kuomet besikeičiančios visuomenės moralės normos, naujos valdančiosios daugumos ir žmogaus teisių organizacijų tikslai sulyginami su 1940 m. prasidėjusia lietuvių tautos dvasine ir fizine okupacija¹⁷⁴.

Į diskusijas dėl dokumento reikšmės bei žalos įtraukiami ir kiti, aukštą statusą turintys LKB hierarchai. Pvz., jose dažnai galima išvysti gydytojo chirurgo išsilavinimą turintį kunigą, daktarą profesorių Andrių Narbekovą, arkivyskopus K. Kėvalą, G. Grušą, kardinolą Audrį Juozą Bačkį, kurie, be kitą ko, turi ir teologijos daktarų laipsnius, išmano Kanonų teisę, kas jų išsakomus žodžius apie Konvencijos prieštaravimą Bažnyčios mokymui turėtų dar labiau sustiprinti, kadangi argumentai įgyja ne vien dvasinį lygmenį, bet ir intelektualinį ar net teisinį. Dvasininkai gali pagrįsti savo žodžius pasitelkdami pavyzdžius ne tik iš katalikiško pasaulio supratimo, bet ir, tarkime, Konstitucija paremtos argumentacijos. Pvz., naujienu portalu tv3.lt aktualijų laidoje „Dienos pjūvis“ kalbėjo Seimo vicepirmininkas Vytautas Mitalas bei arkivyskupas K. Kėvalas, o pagrindinės diskusijos temos buvo apie Konvencijos poveikį Lietuvos teisėkūrai¹⁷⁵, kas suteikia daugiau įtikinamumo religijos atstovų pozicijai.

Tad turbūt nėra keista, jog visuomenės autoritetą turintys įtakingi dvasininkai yra kviečiami pasisakyti ir įvairiuose renginiuose bei konferencijose. Antai vien arkivyskupas K. Kėvalas skaitė pranešimus ir dalyvavo 13 Seime vykusiuose renginiuose: susitiko su parlamentinėmis darbo grupėmis, dalyvavo spaudos konferencijose, valstybiniuose minėjimuose¹⁷⁶. Jam, užimant LVK Socialinių reikalų tarybos pirmininko pareigas, net buvo pavesta moderuoti 2014 m. vasario 21 d. TS-LKD

---

¹⁷⁴ Reikia pridurti, kad šis straipsnis turėjo būti publikuojamas portale bernardinai.lt, tačiau jo redaktoriams atsisakius dėl politikos ir besikeičiančios visuomenės sulyginimo su sovietine okupacija, tekstas patalpintas kitame naujienu portale – Delfi. Žr., Audrius Globys, „Politika ir sąžinės nujautrinimas Kardinolo Sigito Tamkevičiaus komentaras“. *Delfi*, 2020 m. gruodžio 14 d. <<https://bit.ly/2QsJGw8>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁷⁵ „Kauno arkivyskupas Kėvalas: bažnyčia homoseksualų santuokai nepritaria, bet ragina juos gerbti“. *Tv3.lt*, 2021 m. kovo 5 d. <<https://bit.ly/3fljBrg>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁷⁶ Skaičiuojama pagal paminėjimų skaičių. Lietuvos Respublikos Seimas. <<https://bit.ly/33NZNay>> [Žiūrėta 2021-04-21].

Tautininkų frakcijos Seime organizuotą konferenciją „Šeima ir privati nuosavybė“¹⁷⁷. Tai leidžia kelti mintį, jog tokių susitikimų metu gali būti užmezgami ryšiai su politikos atstovais ir yra įmanoma, kad taip Bažnyčios pozicija pasiekia politinio apsisprendimo lygmenį. Be to, A. Nalivaikės analizuotas lytinio švietimo programos formavimo pavyzdys jau parodė, kad toks dvasininkų ir politikų bendravimas yra vienas iš neformalios institucijos veikimo per institucines galimybių struktūras ženklų.

Panašias glaudaus dvasinio ir politinio pasaulių atstovų bendravimo apraiškas galima įžvelgti ir su į Seimą nepatekusia Rimanto Dagio vedama „Krikščionių sąjungos“ partija. Prie jos bus sugrįžtama kitoje darbo dalyje, tačiau čia galima pridurti, jog šiuo atveju jau tiesiogiai galime matyti dvasininko dalyvavimą formuojant viešąją nuomonę Stambulo konvencijos atžvilgiu. 2020 m. vasario 8 d. steigiamajame partijos suvažiavime maldą vedė kunigas ir disidentas, S. Tamkevičiaus kolega Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos leidyboje, Robertas Grigas, teigęs, kad buvo paprašytas tai padaryti S. Tamkevičiaus¹⁷⁸. Kunigas pademonstravo ne tik partijos krikščionišką liniją ir vertybes, bet ir jos deklaruojamus tikslus, kadangi kaip ir „Krikščionių sąjunga“, taip ir R. Grigas prieštarauja Konvencijai bei ragina pasirašyti prieš ją nukreiptą peticiją¹⁷⁹, kaip tą padarė ir kiti kunigai – A. Toliatas, P. Vaineikis¹⁸⁰, Donatas Stulpinas¹⁸¹ ir kt.

Galiausiai, reikia pažvelgti ir iš kitos pusės į religijos atstovų dalyvavimą neoficialioje ir viešoje erdvėje. Natūralu, jog yra dalis žmonių, kuriems nepatinka, kuomet dvasinio pasaulio atstovai komentuoja politinius sprendimus, smurto prieš moteris problemą, kuri dalinai egzistuoja dėl Bažnyčios palaikomų tradicinių lyčių vaidmenų bei šeimos vertybių, ir ragina pasirašyti prieš pasaulietinę sutartį. Be to, dauguma gyventojų klaidingai galvoja, jog Lietuvoje Bažnyčia yra visiškai atskirta nuo pasaulietinės valstybės. Po žinomo dvasininko, rašytojo, iki tol neužėmusio jokios pozicijos A. Toliato paraginimo pasirašyti peticiją, informaciniuose kanaluose, kaip antai televizijoje ar radijuje pradėtas formuoti naujas naratyvas – pilietis ir dvasininkas, visuomenės moralės autoritetas yra visų užsipuolamas (vardinami žinomi žmonės, politikai) ir tildomas nors tik pasinaudojo savo teisėmis ir laisvėmis, kurios galioja visiems¹⁸². Tad toks problemos rėminimas, kuriant

---

¹⁷⁷ Rimas Rudaitis, „Seime – konferencija apie šeimos privačios nuosavybės svarbą“. *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2014 m. vasario 20 d. <<https://bit.ly/3uMYLrb>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁷⁸ Dalia Plikūnė, „Dagys steigia krikščioniškų pažiūrų partiją: ryškėja jos sudėtis“. *Delfi*, 2020 m. vasario 8 d. <<https://bit.ly/3w1UzUK>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁷⁹ Robertas Grigas, „Dabartinis tildymas primena sovietmetį“. *Pro Patria*, 2021 m. kovo 7d. <<https://bit.ly/3uRLhdN>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁸⁰ Justina Gafurova, „Už LGBT kritiką atleistas kapelionas P.Vaineikis mišiose: už Kristų, už šeimą, už Lietuvą!“. *Vakarų ekspresas*, 2021 m. kovo 2 d. <<https://bit.ly/3hvr3Ta>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁸¹ Agnė Liubertaitė, „Mažeikių bažnyčioje – raginimai pasirašyti prieš Stambulo konvenciją. Klebonas teigia, kad peticiją atnešė žmonės“. *Lrytas.lt*, 2021 m. kovo 15 d. <<https://bit.ly/3uRXQpj>> [Žiūrėta 2021-04-21].

¹⁸² Išskirtina LNK „info šou“ laida KK2, kuri, darbo autoriaus nuomone, situacijos atvaizdavime siužeto patrauklumo tikslais panaudojo įvairių pramoginiam turiniui būdingų ir dramos elementų. TV kanalo ir laidos reitingai leidžia daryti prielaidas, kad siužetas pasiekė didelę auditoriją (remiantis „Kantar“ 2021 m. sausio tyrimo duomenimis LNK tarp Lietuvos gyventojų – antras pagal žiūrimumą kanalas, o būtent KK2 – antra pagal populiarumą TV kanalo laida. Žr., Kantar, „TV auditorijos tyrimo rezultatai 2021 m. sausis“. *Kantar*. <<https://bit.ly/3onL933>> [Žiūrėta 2021-04-22]).

skriaudžiamą įvaizdį, gali būti palankus prieštaraujantiems Konvencijai, kadangi tvirtos nuomonės neturintys žmonės gali būti pastūmėti palaikyti Bažnyčios poziciją šiai to tikslingai ir nesiekiant.

Taigi, galime matyti, jog religinio pasaulio atstovai skleidžia LKB poziciją ir aktyviai formuoja viešąją nuomonę įvairiose radijo, televizijos, nacionalinių bei regioninių leidinių, internetinių naujienų portaluose. Jų komentaras tokiuose informacijos kanaluose yra vertinamas ir laukiamas, tad ir plačiai sklindantis. Dvasininkai taip pat kviečiami į įvairius Seime vykstančius renginius, konferencijas, tai kartu parodo ir jų privilegijuotą padėtį. Dažniausiai matomų dvasininkų pavardės leidžia galvoti, jog dėl jų moralinio autoriteto visuomenėje bei turimų žinių, jie yra naudingi ir galintys argumentuotai išsakyti krikščionišką požiūrį bei dalyvauti diskusijose dėl moralės klausimų. Be to, kaip užsimena ir M. Ališauskienė, kultūra kurioje žmonės auga ir formuojasi kaip asmenybės, yra ne neatsiejama nuo religijos, ji yra visų gyvenimo dalis (pvz., retas kuris pradinio ir pagrindinio ugdymo įstaigose neturėjo tikybos užsiėmimų, neturi gavęs bažnytinių sakramentų), nepriklausomai nuo to, kokį santykį atskiri individai su ja turi. Be kita ko, svarbus dedamasis Bažnyčios įtakai ir paveikimui – religinės ir etninės tapatybių susilieėjimas. Tad visa neoficiali erdvė yra neabejotinai palanki terpė LKB naratyvui skliti į moralės klausimus ir per neformalias sąveikas persiduoti į sprendimų priėmimo lygmenį.

3.3. Nevyriausybinių organizacijų

Akademiniėje bažnyčios, jos poveikio politikai tyrimų literatūroje dažnai aptinkamas katalikiškų nevyriausybinių organizacijų įvardijimas – pilietinės satelitinės Bažnyčios organizacijos (angl. *Church's satellite civil society organizations*)¹⁸³. Per jas Bažnyčia gali ne tik tikintiesiems, bet ir plačiau visuomenei iškomunikuoti savo žinutę įvairiomis temomis, kurios dviejų moralės politikos pasaulių susidūrimo kontekste pakliūtų į religinį rėmą (kuomet oficialiame lygmenyje prieštaraujančios pozicijos pateikiamos jas apibrėžiant per ne sekuliarų rėmą). Lietuvoje Katalikų bažnyčios dalyvavimas neoficialioje erdvėje per tokias organizacijas labai panašus į posovietinėse valstybėse pastebimą Bažnyčios aktyvumą. Katalikiškos NVO vadovaujasi krikščioniškomis vertybėmis, į savo veiklas įtraukia dvasininkijos atstovus, atlieka religines praktikas, vienijasi ir bendradarbiauja vardan bendrų siekių (pvz., kviečiant žmones pasirašyti peticijas), išsako palaikymą LKB pozicijai moralės klausimais, iš esmės atkartoja Bažnyčios hierarchų pareikštą kritiką Stambulo konvencijai. Ypatingai Bažnyčios kuriamą diskursą sustiprina įvairios šeimų organizacijos, Laisvos

---

Lnk.lt, „KK2: Stambulo konvencija“, 2021 kovo 3 d. vaizdo įrašas. *Lnk.lt*. <<https://bit.ly/3yh1TgX>> [Žiūrėta 2021-04-22)].

¹⁸³ Pavyzdžių daug, bet tematiškai artimas darbas: Roman Kuhar, „Playing with science: Sexual citizenship and the Roman Catholic Church counter-narratives in Slovenia and Croatia“, *Women's Studies International Forum*, Volume 49, 2015, p. 84-92.

visuomenės institutas. Šios NVO kuria įspūdį, tarsi jų reiškiamą opinią (identiška arba beveik identiška) atstovauja didelės visuomenės dalies nuomonę, jos vertybines nuostatas.

Tyrimė naudota viešai pateikiama informacija organizacijų interneto svetainėse, naujienų portaluose ar socialinėse medijose, kuri, kaip vėliau pamatysime, leidžia įvardinti pagrindines jų veiklos sritis Konvencijos atžvilgiu: raginimas pasirašyti peticiją, dokumento kritika, krikščioniško mokymo bei vertybių sklaida visuomenėje, įvairios pilietinės akcijos. Taip pat pastebima, jog žmogaus teisių, o kartu ir Stambulo konvencijos, diskurse, organizacijos viešai kelia abejonę žmogaus teisių reikalingumu, ypač kai tai liečia su moterų teisėmis ir feministiniu judėjimu susijusius klausimus. Akcentuojama LVK 2018 m. išsakyta pozicija, jog prieštaraujama smurtui, bet turi būti išsaugomos tradicinės krikščioniškos vertybės, lyčių dichotomija, tradiciniai vyro bei moters vaidmenys ir pan. O štai Konvencija tai išstumtų iš visų gyvenimo.

Kaip ir Bažnyčia, satelitinės organizacijos taip pat reaguoja žaibiškai į politinėje erdvėje vykstančius pokyčius ir debatus, viešosios erdvės diskusijas. Tai jos daro net greičiau, nei religinio pasaulio atstovai, nes paprastai NVO aktyviau naudoja šiuolaikines technologijas, interneto teikiamas galimybes su kuriomis galima sparčiau pasiekti didelę dalį visuomenės. Rėminant problemą pabrėžiamos reikšmingiausios sąvokos į kurias „taikosi“ Konvencija (pvz., tradicijos, šeima, vaikai) ir į kurias jautriai reaguoja ko ne kiekvienas žmogus. Tokios Bažnyčios ir jos satelitinių organizacijų taikomos strategijos yra gan efektyvios, ką rodo „Media4Change“ publikacijų analizė, didelės dalies gyventojų (kurie yra nebūtinai tikintys ar aktyviai lankantys pamaldas) palaikymas Bažnyčios pozicijai, didžiulis susiskaldymas visuomenėje ir konsensuso nebuvimas tarp politikų. Tad toliau bus išskiriami keli ryškesni satelitinėmis Bažnyčios organizacijomis laikytinų NVO veiklos epizodai diskusijų Stambulo konvencijos ratifikavimo kontekste.

Galima pradėti nuo oficialios erdvės pjūvyje paminėtos konservatyvios dešinės „Pro Patria“ organizacijos. Jos veikla grindžiama „klasikinės-krikščioniškos tradicijos perteikta žmogaus samprata ir dorybių etikos principais“, o nariai siekia „gaivinti ir Lietuvos viešojoje erdvėje skleisti pamatinius Vakarų – antikinės ir krikščioniškos – civilizacijos dvasinius, dorovinius ir politinius principus“¹⁸⁴. Organizacijos deklaruojamos vertybės ir siekiai yra neabejotinai patrauklūs, universalūs (atitinka Konstitucijoje įvardytus principus) bei nediskriminuojantys. Tačiau publikuojamas naujienų bei komentaro žanro informacinis turinys kelia kitokį įspūdį ir patvirtina mintį, kad Bažnyčios kuriamas diskursas nėra palankus žmogaus teisių klausimams, ypač kai tai liečia seksualines mažumas ar moterų teisių klausimus. Tad kol aktyviai kovojama už vienų teises (pvz., pasisakoma už dvasininkų dalyvavimą politiniuose procesuose), kiti susilaukia priešingo NVO veikimo (prieš abortus, lyties keitimą, ET Konvenciją, pažangesnį lytinį švietimą ir pan.). Tekstai taip

---

¹⁸⁴ Pro Patria, „Sambūris“. *Pro Patria*. <<https://bit.ly/3btq5D2>> [Žiūrėta 2021-04-23].

pat sukasi apie asmenybes, kurios aktyviai dalyvauja priešinimosi Konvencijos ratifikavimui kontekste, o dėstomi požiūriai sutampa su dvasininkijos mintimis. Be kita ko, „Pro Patria“ ragina pasirašyti peticijas prieš Stambulo konvenciją, tos pačios lyties partnerystės institutą, aktyviai su kitomis NVO organizuoja įvairias pilietines akcijas (mitingai, maršai, konferencijos ir t.t.), yra persipynusi su taip pat aiškiai su religija ryšį deklaruojančia partija „Nacionalinis susivienijimas“. Galiausiai reikia pridurti, jog „Pro Patria“ Facebook ir Youtube paskyrose, organizacijos internetinėje svetainėje publikuojama informacija, kurioje kritikuojamos Lietuvos partijos, Vyriausybė, įvairūs valdžios sprendimai, ES struktūros, liberalios idėjos, žmogaus teisės, lytinis švietimas, kontracepcija, mažumos ir panašios, dažnai jautrios temos, galima išvelgti šališkumą (ir, vėlgi, dažnai Bažnyčios vedamą naratyvą). Pasirinktos pozicijos yra paveikios didelei gyventojų daliai ir skaldo visuomenę, kas taip pat yra naudinga priešiškomis Lietuvai jėgoms ir gali būti naudojama hibridiniame kare, ką pastebi ir informacinį karą tyrinėjantis daktaras Nerijus Maliukevičius bei NVO „Vilniaus moterų namai“ vadovė Lilija Vasiliauskė¹⁸⁵.

Vienos įtakingiausių organizacijų Lietuvoje – Laisvos visuomenės instituto (toliau – LVI) publikuojamas turinys iš esmės persidengia su „Pro Patria“. Instituto atstovai dirbo 2016-2020 m. Seimo narių padėjėjais, organizacija turi savo atstovą neseniai suformuotoje Nacionalinėje šeimos taryboje¹⁸⁶, atsakingoje už valstybinės šeimos politikos formavimą. LVI yra palaikoma prezidentūros. Antai 2020 m. spalio 30 d. prezidentūroje įvyko, LVI organizuota, žmogaus teisių ekspertų kritikos dėl vienpusiškumo susilaukusi konferencija apie krizinį nėštumą, kurioje dalyvavo ir pirmoji šalies ponija Diana Nausėdienė¹⁸⁷. Deklaruojamos vertybės labai panašios į „Pro Patria“, tačiau jau prie tikslų galima išvelgti minčių, kurios parodo LVI pasaulėžiūrinės nuostatos – kad nebūtų varžomos piliečių laisvės, organizacija siekia „šalinti ideologiškai motyvuotus teisinius apribojimus, kuriuos valstybė, pasiduodama įtakingų ideologinių struktūrų spaudimui bei prisidengdama „teisių apsauga“, primeta visuomenei“¹⁸⁸. LVI atstovai dalyvauja su moralės politika susijusių įstatymų projektų svarstymuose Seimo komitetuose, rengia teisinius kreipimusis į įvairias institucijas (kreipimasis į Seimą dėl B. Sabatauskaitės skyrimo į Lygių galimybių kontrolierės pareigas ir visų pilietiškų gyventojų kvietimas rašyti laiškus Seimo nariams dėl kandidatės). Institutas yra griežtos abortų reguliavimo politikos šalininkas, bendradarbiauja su radikalių pažiūrų, konservatyvia katalikų

---

¹⁸⁵ Siena tiriamosios žurnalistikos centras, „#podKęstas: šeimų gynėjai, hibridinis karas ir... spiralės!“. *Youtube*, 2021 m. balandžio 10 d. <<https://bit.ly/2QpxsnW>> [Žiūrėta 2021-04-23].

¹⁸⁶ 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojo Šeimos stiprinimo įstatymo pakeitimai. Jais sudarytas teisinis pagrindas steigti Seimui atskaitinga šeimos politikos formavimo ir įgyvendinimo vertinimo patariamąją instituciją – Nacionalinę šeimos tarybą. Laisvos visuomenės instituto teikimu, Taryboje dirbs Vytis Turonis. Žr., Rimas Rudaitis, „Patvirtinta Nacionalinės šeimos tarybos sudėtis. 2020 m. birželio 4 d. pranešimas žiniasklaidai“. *Lietuvos Respublikos Seimas*. <<https://bit.ly/3yqhr2i>> [Žiūrėta 2021-04-23].

¹⁸⁷ Šarūnas Černiauskas, Miglė Krancevičiūtė, Liucija Lenkauskaitė, „Nausėdienės palaikoma organizacija prisidėjo prie Lenkiją įaudrinusio sprendimo dėl abortų“. *Lrt*, 2020 m. lapkričio 17 d. <<https://bit.ly/3eRmHnD>> [Žiūrėta 2021-04-23].

¹⁸⁸ Laisvos visuomenės institutas, „Apie mus“. *Laisvos visuomenės institutas*. <<https://bit.ly/3w8V1cZ>> [Žiūrėta 2021-04-23].

teisininkų organizacija „Ordo Iuris“, kuri siekia Lenkijoje uždrausti abortus. LVI palaikė šios organizacijos Lenkijos Konstituciniam tribunolui pateiktą dokumentą, kurio skatinama priimti draudimą. LVI ir Lietuvoje teisinėmis priemonėmis siekia daryti įtaką abortų politikai, pasisako prieš vienos lyties partnersčių įteisinimą bei sąmokslo teorijomis apaugusios Stambulo konvencijos ratifikavimą. Dėl to aktyviai remiamos pilietinės iniciatyvos platinant peticijas prieš Konvenciją ir lyčiai neutralios partnerystės įteisinimą, organizuojamos konferencijos, daromos internetinės transliacijos, kuriose remiantis Bažnyčios mokymu kalbama apie lyčių papildomumą, biologinės lyties sampratą, žalingą *genderistinę* ideologiją ir pan.

Po LVI reikėtų paminėti ir iš pažiūros prie satelitinių Bažnyčios organizacijų nederančią viešąją, tikinčiųjų pinigais finansuojamą, įstaigą – „Marijos radijas“, kuris transliuoja katalikišką radijo programą. Nuo pat įkūrimo radijas buvo vadovaujamas kunigų: Petro Oskaro Volskio, K. Kėvalo, Gintaro Blužo, Povilo Narijausko bei Sauliaus Bužausko¹⁸⁹, tad akivaizdu, jog radijo stotis – LKB dalis, tačiau didžioji dalis jame dirbančių – savanoriai, kuriuos galime pastebėti ir kitame kontekste, kuomet iš religinės pusės yra prieštaraujama Stambulo konvencijai. Radijuje kuriamos socialinės ir tikėjimo tematikos laidos, tiesiogiai transliuojamos mišios ir maldos, Šv. Rašto skaitymai ir komentavimai, religinė muzika bei informacija iš Vatikano ir Lietuvos katalikų bendruomenių. Svarbu tai, jog Stambulo konvencijos tema aptarta radijo laidoje dar 2015 m. sausį. Laidą vedant LVI direktorei Tomai Bružaitėi, teisininkas Vygantas Malinauskas ir psichoterapeutas, Jono Pauliaus II Instituto, Šeimos ir santuokos studijų absolventas Gintautas Vaitoška (tie patys žmonės iki šiol yra garsiai girdimi diskutuojantys apie Konvenciją tikinčiųjų bendruomenėse) bandė dekonstruoti dokumentą ir įvardyti pasekmes tradicinei šeimai. Iš esmės, kaip ir galima numatyti, atkartojama Bažnyčios atstovų išsakyta pozicija¹⁹⁰. Tokio pobūdžio laidų vėliau būta ir daugiau, o jose dalyvavo kiti LVI (pvz., radijuje dažnai girdimas Audrius Globys) bei šeimų NVO atstovai, teisės ekspertai kurie dažnai savo argumentaciją remia krikščionišku mokymu.

Lietuvoje yra labai daug įvairių šeimą atstovaujančių organizacijų. Didelė dalis jų pagal savo veiklos pobūdį, deklaruojamas vertybes ir skleidžiamą informaciją taip pat priskirtinos prie satelitinių Bažnyčios organizacijų. Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos pateikiamame šeimų NVO kataloge yra 22 organizacijos, o didelės dalies jų pavadinimai visiškai nekelia abejonių dėl NVO sąsajų su Bažnyčia: Katalikų tėvų asociacija, Motinos Teresės šeimų namai, Kaišiadorių vyskupijos šeimos centras ir t.t.¹⁹¹ Šių organizacijų veikimas skiriasi nuo anksčiau aptartų NVO, labiau akcentuojami vertybiniai klausimai (išimtimi laikytis „Didysis šeimos gynimo maršas“, kuris dėl kontraversiškų ir

¹⁸⁹ Marijos radijas. *Vikipedija*, 2021. <<https://bit.ly/3yhvwPG>> [Žiūrėta 2021-04-25].

¹⁹⁰ Marijos radijas, Laidų archyvas: Stambulo konvencija. *Marijos radijas*. <<https://bit.ly/2S2GxUg>> [Žiūrėta 2021-04-25].

¹⁹¹ Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija, „Šeimų NVO katalogas“. *Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija*. <<https://bit.ly/2RoITxB>> [Žiūrėta 2021-04-23].

radikalių veiklų bei atstovų pasisakymų nėra palaikomas daugelio šeimų NVO), atstovavimas šeimos interesams, vaikams. Pvz., rašomuoju laiku tebevykstanti maldos akcija „Už šeimą – visuomenės ir valstybės pagrindą“, kurią inicijavo įvairios katalikų organizacijos ir šeimos. Akcija surengta vyskupams perspėjus apie naujos valdžios siekiamas įgyvendinti permainas: lyčiai neutrali partnerystė, Stambulo konvencijos ratifikavimas, lyties keitimo ir reprodukcinę teisių įstatymai, narkotinių medžiagų dekriminalizavimas ir pan.¹⁹² Akcijos metu Youtube platformoje transliuojamos diskusijos su kviestiniais ekspertais (pvz., LVI teisininkas, katalikas Ramūnas Aušrotas, kuris taip pat dalyvauja įvairiose Seimo darbo grupėse, yra Šeimos instituto konsultantas teisės klausimais; A. Globys – aktyvus katalikas, LVI pirmininkas, Dievo Motinos Komandos judėjimo narys, Vilniaus arkivyskupijos patarėjas ekonomikos klausimais), dvasininkais (pvz., S. Tamkevičius, diakonas Benas Ulevičius, K. Kėvalas ir t.t.), kurie natūralu, jog kartoja LVK pareikštą poziciją dėl Stambulo konvencijos ir kitų klausimų, kurie akcentuojami įvairių žmogaus teisių organizacijų kaip probleminiai¹⁹³. Tiesa, A. Nalivaikė teigia, jog šeimų organizacijų poveikis politiniams procesams yra ne toks reikšmingas, kaip, pvz., LVI ar LKB atstovų, tačiau NVO sukuria masiškumo išpūdį – jų požiūris atstovauja didelės visuomenės dalies nuomonę, kas gali daryti spaudimą jei ne politiniams sprendimams, tai atskiriems politikos vykdytojams, su Bažnyčia mažiau susisaisčiusiems gyventojams¹⁹⁴. Be to, nereikia pamiršti, kad kai kurie organizacijų nariai, kaip minėtas R. Aušrotas dirbo Vilijos Aleknaitės-Abramikienės patarėju Seime ir dalyvavo darbo grupėse (pvz., SADM Darbo grupė Vaiko situacijos vertinimo kriterijų ir pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio ar vaiko apsaugos poreikio nustatymo tvarkos aprašui¹⁹⁵).

Pavyzdžių aptarimas leidžia įvertinti religinių ir su jais susijusių veikėjų dalyvavimą viešojoje erdvėje vykstančiame dispute bei padaryti kelis pastebėjimus. Pirmiausia, tai neoficialioje erdvėje Bažnyčia kitų dalyvių atžvilgiu užima privilegijuotą vietą. Moraliųjų klausimų tematika yra linkstama išklausti LKB hierarchų poziciją, pasitikima jų aiškinimu apie skirtį tarp „teisingo“ ir „neteisingo“, ką demonstruoja įvairiose publikacijose esantis dvasininkijos, kaip ekspertinės nuomonės, dominavimas arba tai, jog hierarchai yra laukiami dalyviai oficialių institucijų viešose veiklose. Antra, kadangi oficialioje erdvėje sekuliosios partijos nėra linkusios labai akcentuoti moralės

---

¹⁹² Svarbi ir daug pasakanti pasirinkta perspėjimo retorika, kuri išties signalizuoja apie rimtą pavojų kiekvienam (citata): „Valdžioje šitvirtino politinės jėgos, siekiančios įgyvendinti pasaulėžiūrinį ir vertybinį perversmą mūsų visuomenėje. Iš kilo reali grėsmė, kad per artimiausius metus Lietuvoje gali būti įteisinta lyčiai neutrali partnerystė, kuri šeimos sampratoje atsisakytų lyčių papildomumo principo, kad šeimos samprata apimtų ir homoseksualias poras; ratifikuota Stambulo konvencija, kuri į Lietuvos teisę įvestų socialinės lyties (*gender*) sąvoką ir įpareigotų keisti mokinių ugdymo programas, atsisakant vyro ir moters prigimtinio skirtingumo bei abipusiškumo; įteisintas lyties keitimas; priimtas Reprodukcinę teisių įstatymas, kuris įtvirtintų teisę į abortą, paauglių teisę į kontraceptines priemones; legalizuotas narkotinių medžiagų vartojimas ir t. t.“ Žr., Maldos akcija „Už šeimą – visuomenės ir valstybės pagrindą“. *Bernardinai.lt*, 2021 m. sausio 18 d. <<https://bit.ly/3tPBt2r>> [Žiūrėta 2021-04-23].

¹⁹³ Katalikų maldos centras. *Youtube*. <<https://bit.ly/3f0gDlz>> [Žiūrėta 2021-04-23].

¹⁹⁴ Lietuvos žmogaus teisių centras, Diskusija „Žmogaus teisės: kultūriniai karai ar vertybėmis grįsta politika?“, *ibid*.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos Seimas, Įsakymas dėl darbo grupės sudarymo, 2019 m. birželio 6 d., Nr. A1-328.

politikos problemų, partiniai nesutarimai iš esmės yra makropolitiniai – tarp „kairės“ ir „dešinės“, o konfliktas dėl Stambulo konvencijos yra greičiau limituotas bei epizodinis, Bažnyčia, norėdama paveikti dokumento ratifikacijos procesą sau priimtina linkme, turi didinti dėmesį problemai neoficialioje sferoje, o užkilusi temperatūra persiduotų ir oficialiajai. Trečia, neoficialioje sferoje matomi tie patys politinio konflikto rėminimo/įvaizdžio kūrimo elementai. Stambulo konvencija tampa nebe apie smurto prieš moteris artimoje aplinkoje problemą, o apie ideologinę okupaciją, kuri neigiamai paveiks tradicinę šeimą, vaikų švietimą, prigimtines lytis bei apskritai – krikščioniškas vertybes (šių elementų suma neabejotinai kelia grėsmę Bažnyčios statusui ir galiai). Galiausiai, neformalių taisyklių ir praktikų paplitimas formuoja institucinių galimybių struktūras, leidžiančias Bažnyčiai daugiau ar mažiau veikti politinį procesą. Religija, kultūra ir tradicijos yra bene labiausiai paplitusios neformalių institucijų praktikos, kuriomis, per neoficialios erdvės veiklas, aktyvų dvasininkų įsitraukimą, galima daryti poveikį oficialiai erdvei ir jos dalyviams, kurie neišvengiamai veikia ir neoficialiame lygmenyje.

4. Virtualios erdvės pjūvis

2020 m. kovą prasidėjęs karantinas smarkiai pakeitė tuometinį kiekvieno iš mūsų gyvenimą. Daugybė veiklų buvo priverstos persikelti į virtualią erdvę. Tai sukėlė daug keblumų, tačiau ir sukūrė begalę naujų galimybių. Antai Bažnyčia gali atsidurti kiekvieno mūsų namuose vieno mygtuko paspaudimu. Tiek tereikia pastangų įsijungti pamaldų transliacijai, kurią pamatai benaršydamas savo Facebook naujienų sraute. Taip pat lengva tapo ir sielų ganytojams pasiekti ne tik savo parapijiečius, bet ir visus kitus – tikinčius ir netikinčius, kurie dėl įvairių priežasčių naudojami socialiniais tinklais, vaizdo įrašų transliavimo platformomis. Tai darbo atžvilgiu yra svarbu dėl to, jog gyvenimui persikėlus į kompiuterių ekranus, LKB gavo progą paliesti tų širdis ir protus, kurių iki tol nesugebėjo pasiekti per kontaktus fiziniame pasaulyje arba negebėjo įtikinti per tradicinius žiniasklaidos kanalus. O į šį tarpą dažniausiai įeina jaunesnioji visuomenės dalis ir tie gyventojai, kurie nelaiko savęs tikinčiais arba yra neapsisprendę dėl nuomonės į Stambulo konvenciją ir jos ratifikacijos reikalingumo. Tad tam tikra prasme jie tampa „tikslinė auditorija“, kuri, kaip darbe bus parodyta, yra veikiamą sumanios strategijos.

Šiandien vienas populiariausių kanalų pasiekti plačią auditoriją yra socialinis tinklas Facebook, kuris Lietuvoje ir visame pasaulyje lyderiauja pagal populiarumą ir žinomumą (2019 m. duomenimis,

per savaitę Facebook naudojami 71 proc. Lietuvos gyventojų¹⁹⁶). Komunikacija šiame socialiniame tinkle su jo vartotojais tapo labai svarbi, naudinga ir efektyvi priemonė bet kuriam žmogui, organizacijai, verslui bei kitiems populiarumo siekiantiems produktams, o šiandieninė epidemiologinė situacija socialinių tinklų reikšmę dar labiau padidino.

LKB vis aktyviau naudojami ir vaizdo įrašų platforma Youtube, kuri taip pat leidžia atlikti sielovadinę veiklą tiesioginėmis transliacijomis ar net vesti diskusijas su visuomene. Religinės tematikos įrašai sulaukia vis daugiau dėmesio ir suteikia galimybę skleisti žinią ne tik neverbalinėmis priemonėmis, bet ir verbalinėmis, leidžiančiomis labiau įtraukti, paveikti klausytoją balso tonu, moduliacija, kalbėjimo greičiu, vaizdu, perteikiamomis emocijomis ir kt.

Todėl sekančiose dalyse Stambulo konvencijos naratyvas virtualioje erdvėje bus apžvelgiamas kreipiant dėmesį ten, kur Bažnyčios dalyvavimas gali būti geriausias pastebimas ir paveikiausias, t.y., Facebook ir Youtube socialinėse platformose. Jose galima išvelgti dvasininkų įsitraukimą, kitų veikėjų skleidžiamą oficialią LKB, ar identišką jos pareikštai poziciją, kritiką dokumentui per krikščionišką mokymą. Tai leistų pastebėti religijos poveikį mobilizuojant visuomenę nepritari Konvencijai ir taip veikiant politinius procesus. Tačiau, prieš pradėdant konkrečių atvejų analizę, pirmiausia bus skiriamas dėmesys glaustai ir bendrais bruožais apžvelgti bendrą Romos Katalikų bažnyčios ir socialinių medijų santykį, kuris paaikškina vis didesnę šios struktūros aktyvumą ne tik dvasiniame ir fiziniame pasaulyje, bet ir virtualiame. Toks įvairialypis, kelias dimensijas apimantis veikimas ne tik atnaujina benutrūkstančius santykius su bendruomene, bet ir plečia neformalias praktikas, krikščionišką kultūrą į naujas erdves, taip kartu didinant Bažnyčios, kaip neformalios institucijos, autoritetą ir galią ne tik veikti institucinių galimybių struktūrų pagalba moralės politikos formavimą, bet ir apskritai – jos įtaką plačiajai visuomenei.

4.1. Romos Katalikų Bažnyčia šiuolaikiniame medijų pasaulyje

Viena konservatyviausių struktūrų II Vatikano Susirinkimo metu „atsinaujino“ daugeliu prasmėmis. Mintis atsiverti visuomenei buvo dar labiau įtvirtinta 1971 m. Vatikanui paskelbus pastoracinę instrukciją dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Communio et progressio*, kurioje pabrėžiama, jog Bažnyčia laiko šias priemones „Dievo dovanomis“, kadangi jos susaisto žmones broliškais ryšiais ir prisideda prie „Dievo išganomojo darbo“¹⁹⁷. Šiame susirinkime buvo taip pat iškelta mintis, jog „nors žemiškąją pažangą turime rūpestingai skirti nuo Kristaus karalystės augimo, kiek toji pažanga gali prisidėti prie geresnio žmonių visuomenės sutvarkymo, tiek ji didžiai svarbi

¹⁹⁶ Rūta Balčiūnienė, „Z karta gyvena ir miega su socialiniais tinklais“. *Verslo žinios*, 2019 m. rugpjūčio 15 d. <<https://www.vz.lt/rinkodara/2019/08/15/z-karta-gyvena-ir-miega-su-socialiniais-tinklais>> [Žiūrėta 2021-04-26].

¹⁹⁷ The Holy See, Pastoral instruction, „Communio et progressio“, On the means of social communication, 2. The Holy See, 1971.

Dievo karalystei“. Tokio požiūrio Bažnyčia laikosi ir į vieną svarbiausių šiuolaikinių komunikavimo priemonių – internetą, kuris yra naudingas „dvasios poilsiui bei lavinimui, Dievo karalystės plėtimui bei stiprinimui“¹⁹⁸.

II Vatikano Susirinkimas pirmą kartą Bažnyčios istorijoje oficialiai nubrėžė komunikavimo su visuomene gairės. Vėlesniuose dokumentuose gausiai aprašoma būtinybė komunikuoti su visuomene ir net nurodomi konkretūs veiksmai, priemonės, kaip vaisingai to imtis, tačiau paradoksalu, jog juose stinga tikslaus visuomenės komunikavimo (techninis Katalikų Bažnyčios teologinės kalbos terminas) sąvokos apibrėžimo¹⁹⁹. Tai kelia nesupratimą ir dialogo su žmonėmis priemonių Evangelijos skelbimui susiaurinimą iki visuomenės komunikavimo priemonių, nevienodos visuomenės komunikavimo sampratos. Dėl to, viena vertus, gali kilti sunkumų nuosekliai vadovautis Bažnyčios apibrėžtu visuomenės komunikavimu, kitą vertus, platus apibrėžimas yra pritaikomas ir komunikacijai internete, o šiuolaikiniai socialiniai tinklai suteikia galimybę patogiai, formaliais ir ne formaliais būdais, pasiekti plačią auditoriją, palaikyti asmeninius ir tiesioginius santykius.

Internetas tapo svarbiu Bažnyčios komunikavimo kanalu, dėl to buvo nuspręsta įtvirtinti interneto implikacijas Katalikų Bažnyčiai „Interneto etikos“ dokumentu. Jame nurodoma, kad komunikavimo priemonėmis bus skatinamas teisingas šių priemonių naudojimas bei plėtojimas teisingumo ir taikos labui, sąžiningas komunikavimas. Išreiškiamas susirūpinimas komunikavimo politika ir pažymima, jog Bažnyčia siūlys „kaip šalinti kliūtis, stovinčias skersai kelio žmogaus pažangai bei Evangelijos skelbimui“²⁰⁰.

Visuomenės komunikavimo pasaulis, Jono Paulio II žodžiais, „kartais gali atrodyti svetimas krikščioniškajai žinia, tačiau, kita vertus, jis teikia nepakartojamų galimybių visai žmonių giminei skelbti išganingąją Kristaus tiesą. Prisiminkime <...> teigiamą interneto galią skleisti religinę informaciją bei mokymą nepaisant kliūčių bei sienų. Tokios plačios publikos nė drąsiausiose svajonėse negalėjo įsivaizduoti tie, kurie skelbė Evangeliją iki mūsų“²⁰¹.

Geriausiai plačią publiką išnaudoja ir su ja komunikuoja pats Vatikanas. Dar ir dabar svarbiausi sprendimai visuomenei paskelbiami spalvotais dūmais, tačiau popiežiumi tapus Pranciškui, kaip pastebi S. Kirkilienė, Šv. Sosto komunikacija radikaliai pasikeitė, prisitaikyta prie šiuolaikinių komunikacijos reikalavimų. 2010 m. sukurtą naujienų portalą „*Vatican News Service*“ (informacija pateikiama ir lietuvių kalba) papildė Youtube kanalai, tik popiežiui ir susijusioms struktūroms skirtos Facebook, Twitter, Instagram paskyros²⁰². Juose transliuojami teigiami, orientuoti į viltį pranešimai,

¹⁹⁸ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba, „Bažnyčia ir internetas“, *Bažnyčios žinios*, Nr. 8 (152), 2002, p. 2–7. Vatikanas, 2002.

¹⁹⁹ Andrius Narbekovas, Justė Milušauskienė, „Visuomenės komunikavimo sampratos pateikimo skirtumai ir pagrindiniai elementai Katalikų Bažnyčios dokumentuose *Inter mirifica, Communio et progressio* ir *Aetatis novae*“, *Soter*, 2013, p. 4.

²⁰⁰ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba, Bažnyčia ir internetas, *ibid*.

²⁰¹ Jonas Paulius II, *Laiškas 35-osios Pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos proga*, 2001 m. gegužės 27 d., p. 3.

²⁰² Vien popiežiaus Pranciškaus paskyros Twitter turi 18,9 mln., o Instagram – 8 mln. sekėjų.

kurie tiesiogiai susieti su Bažnyčios mokymu. Tad nors Bažnyčios ir siekia išlaikyti stabilumą ir savo veiklos tęstinumą vengiant naujovių, tačiau žaibiškai besikeičiant socialinei realybei – pasiekti visų sielas ir skleisti Dievo žinią galima tik prisitaikius prie norma tapusio komunikavimo.

Todėl toks Šv. Sosto dalyvavimas internete laikytinas sumania religinės struktūros strategija siekiant išlaikyti Bažnyčios aktualumą nūdienos pasaulyje ir tarp jaunų žmonių (taikantis į mažiausius tikinčiuosius yra sukurtas ir Šv. Sosto patvirtintas linksmas jaustukas „*Popemoji*“), sukuriant prasmingo įsitraukimo kanalus, kurie turėtų padėti religinei struktūrai siekti tų pačių tikslų, kurių buvo siekiama šimtmečiais. Tačiau tokios formos socialinis dalyvavimas neapsiriboja tik pačiu Vatikanu. Katalikų bažnyčios atstovai yra kviečiami naudotis socialine žiniasklaida, kaip kanalu vykdyti Bažnyčios misijai²⁰³. Lyginant Šv. Sostą su LKB, pastaroji nėra tokia įsitraukusi į virtualų pasaulį, tačiau kitos dalys parodys, jog atskiri Dievo bandos ganytojai taip pat geba efektyviai išnaudoti interneto teikiamas galimybes palaikyti ryšiams su tikinčiaisiais. Be to, toks virtualus jų veikimas suteikia papildomą plotmę institucinių galimybių struktūrų panaudojimui formuojant moralės politiką oficialioje erdvėje, kadangi Bažnyčiai, kaip neformaliai institucijai, virtuali erdvė ne tik suteikia papildomų kanalų pasiekti sprendimų priėmėjus, bet ir vystyti jai palankų tradicijų ir vertybių puoselėtojos, demokratijos gynėjos vaidmenį.

4.2. Tarpininkavimas tarp Dievo ir tikinčiųjų Facebook platformoje

Gyvenimui persikėlus į virtualią erdvę, čia taip pat persikėlė sielovadinė veikla ir kol vieni dvasininkai su tuo susidoroja sunkiai, kiti dar gerokai iki tol gebėjo socialinių tinklų pagalba pasiekti plačią auditoriją. Tačiau, kaip nurodo ir S. Kirkilienė, apskritai LKB vis labiau įsitraukia į socialines medijas ir neapsiriboja tik pamokslų transliacija. Katalikų Bažnyčios bendruomenės ir dvasininkai, nuomonės lyderiai kuria įtraukiančią aplinką ir turinį, publikuoja pranešimus apie gerus darbus, meilę, šeimą ir pan., o sėkmingą jų veiklos strategiją rodo didelis įsitraukusiųjų vartotojų skaičius („patinka“ paspaudimai, įrašų dalijimasis, komentarai, profilių sekėjų skaičius). Dėl to arčiausiai savo bendruomenės esantys Dievo tarnai, ko ne kasdien palaikantys ryšį su sekėjais, yra patogūs Bažnyčios naratyvo skeidėjai bei neformalios politinės kultūros dalyviai, galintys beveik nevaržomai išsakyti savo atstovaujamos neformalios institucijos poziciją, kuri neišvengiamai pasieks ir politikos formuotojus, kadangi, kaip pastebi M. Ališauskienė, politikai užaugę neatsiejamoje nuo religijos kultūroje ir galima tik kelti klausimą, kokią vietą tikėjimas turi jų gyvenime, kas lems ir atsaką į Bažnyčios poziciją bei jos naratyvą.

---

²⁰³ Jonathan Crowl, „How the Vatican’s Social Media Strategy Became a Surprise Success Story“. *Skyword*, 2018 m. June 12. <<https://www.skyword.com/contentstandard/how-the-vaticans-social-media-strategy-became-a-surprise-success-story/>> [Žiūrėta 2021-04-25].

S. Kirkilienė tirdama populiariausių Bažnyčios „tarpininkų“ atvejus Facebook platformoje, jų sėkmę aiškina gebėjimu įsitraukti į šiuolaikinę populiariąją kultūrą, simboliniais gestais, akademiškumo atsisakymu, kryptingu siekimu bendrauti su žiniasklaida ir tapti „naujiena“, atsižvelgimu į auditorijos poreikius ir nuotaikas, kalbant aktualiomis temomis per krikščionišką mokymą – apie artumą, meilę, pagarbą paprastiesiems ir į paribius nustumtiems žmonėms²⁰⁴. Tačiau reikia pažymėti, jog šis dvasininkijos įsitraukimas į virtualios erdvės „gyvenimą“ yra gan naujas dalykas ir koreliuoja su Lietuvoje 2020 m. prasidėjusio karantinu, kuomet didžioji dalis veiklų persikėlė į virtualią erdvę, kuri tapo svarbiausiu komunikacijos įrankiu. Iki tol tik S. Kirkilienės išskirti dvasininkai–nuomonės formuotojai aktyviai dalyvavo socialiniuose tinkluose. Tad iki šio laikotarpio nerandama LKB atstovų išreiškiamos pozicijos Facebook socialiniame tinkle.

Populiarių dvasininkų disponuojama galia daryti poveikį juos stebintiems žmonėms yra neabejotinai naudingas įrankis pritraukti nuo Bažnyčios tolstančią visuomenę, skleisti LKB požiūrį į jai aktualius klausimus bei netiesiogiai (arba neformaliais kanalais) formuoti moralės politiką oficialioje erdvėje. Tam jei pasitarnauja neformalios institucijos elementai – paveldėtas iš praeities autoritetas ir galia, paplitusios neformalios normos, praktikos ir tinklai, išsiskirianti kultūra, tradicijos bei ta pati, visuomenėje dominuojanti religija.

Tačiau, didelę įtaką viešajai nuomonei galinčių daryti dvasininkų įsitraukimas į politinių procesų ar žmogaus teisių klausimų diskusijas – vertinamas ne vienareikšmiškai. Dera išskirti jau įvardintą kunigą ir vyriausiąjį policijos kapelioną, populiarių knygų autorių A. Toliatą (42 632 vartotojai seka kunigo Facebook paskyrą²⁰⁵), kuriam tinka S. Kirkilienės siūlomas nuomonės formuotojo (angl. *influencer*) etiketė. Kunigas dažnai kviečiamas į televizijos ir radijo laidas, dalyvauja viešuose renginiuose, knygų mugėse. Facebook A. Toliatas dalijasi ne tik tiesioginėmis pamaldų transliacijomis, bet ir komentarais apie įvairus įvykius, įrašais apie artimo meilę, bendruomeniškumą. Kunigo pranešimai koreliuoja su jo prižiūrimos Švč. Mergelės Ramintojos bažnyčios bendruomenės įrašais – panašus turinys, meilės aspektas, cituojamos kunigo žinutės ir dedamos nuorodos į jo išsakytas mintis. Tai rodo, jog A. Toliatas geba efektyviai išnaudoti interneto teikiamas galimybes parodyti visuomenei tikėjimo teikiamą naudą, o didelis įsitraukusiųjų vartotojų skaičius (sekėjų, komentarų, „patinka“ ir „dalintis“ paspaudimų po įrašais skaičius) rodo, kad kunigo mintys pasiekia itin plačią auditoriją, yra mėgstamos ir paveikios. Ne kartą šis dėmesys buvo išnaudotas ir pasisakant apie debatus dėl ET Konvencijos. Vienas tokių kartų, kuomet A. Toliatas 2021 m. pradžioje savo Facebook paskyroje pakvietė visus pasirašyti peticijas prieš Stambulo konvenciją ir lyčiai neutralios partnerystės įteisinimą. Įrašas greitai buvo pašalintas. Kol vieni piktinosi, kiti, tame tarpe ir prezidentas G. Nausėda, išreiškė palaikymą kunigui. Nors A. Toliatas

---

²⁰⁴ Kirkilienė, p. 47.

²⁰⁵ Algirdas Toliatas. *Facebook*. <<https://bit.ly/3w8Bnog>> [Žiūrėta 2021-04-26].

sulaukė daug kritikos, tačiau, kitą vertus, ši istorija ir įrašo autoriaus skleidžiama žinia iš ties pasiekė didelę auditoriją tiek Facebook tinkle, tiek už jo ribų (pats A. Toliatas teigia, jog jo pavardė per 20 dienų buvo paminėta net 300 straipsnių²⁰⁶). Gali būti, jog dalis žmonių prieštarauja Konvencijai ne dėl savo asmeninių pažiūrų, o dėl palaikymo mylimam dvasininkui, sulaukusiam pykčio antplūdžio (pats dvasininkas interviu žiniasklaidai, radijo laidoms ir pamaldų metu įvykį apibrėžia, kaip smurto naudojimą, bandymą užtildyti ir grėsmę sielovadiniam darbui²⁰⁷) ir dėl naujo atspalvio LKB skleidžiamame naratyve – Bažnyčia greit liks vienintele demokratijos garantija²⁰⁸. Tad iš pirmo žvilgsnio nesėkmingas problemos rėminimas galiausiai tapo nauju LKB naratyvo elementu.

Facebook socialiniame tinkle tokiu būdu savo nuomonę, dažnai identišką oficialiai LKB pozicijai, yra išreiškę ir paskatinę visus neabejingus prieštarauti dokumentui ne vienas dvasininkas ar religinė bendruomenė (pvz., Kapuciniai taip pat visus kviečia pasirašyti peticiją²⁰⁹). Tiesa, jie ne tokie ryškūs ir reikšmingi, kaip A. Toliato pavyzdys. Tačiau Bažnyčios atstovai visuomenės debatuose ne visada dalyvauja savo vardu arba nutaiko savo retoriką į nevisai tam tinkamą auditoriją ir, kitų vertinimu, veikia amoraliai, prasilenkdami su savo atstovaujama krikščionišku mokymu. 2020 m. vasario 2 d. Kretingos Pranciškonų gimnazijos Facebook paskyroje buvo paskelbtas kvietimas bendruomenės nariams ir jų draugams pasirašyti po peticijomis prieš Stambulo konvenciją ir partnerystės įstatymą. Pasirinkta retorika gan paveiki – „iškilis grėsmė mūsų, kaip katalikiškos gimnazijos, egzistavimui, tikėjimo ir sąžinės laisvei“. Galia pasiekti plačią ir „suinteresuotą“ mokyklos ir vertybių išsaugojimu auditoriją per mokyklos paskyrą pasinaudojo taip pat populiarus dvasininkas, radijo laidų vedėjas ir dažnas jų dalyvis, gimnazijos kapelionas Paulius Vaineikis OFM. Neilgai trukus, virtualioje erdvėje pasklido tiesiogiai transliuotų Pakutuvėnų parapijos mišių įrašas, į kurias buvo pakviesti ir gimnazijos moksleiviai. Jų metu P. Vaineikis, Žmogaus teisių centro atstovu nuomone, žeminančiai ir nepagarbiai atsiliepė apie seksualines mažumas ir sukritikavo kai kurias Konvencijos nuostatas²¹⁰. Net ir sulaukęs nemažo visuomenės nepasitenkinimo, P. Vaineikis liko prie savo nuomonės, jog Konvencija prieštarauja prigimtinėi, Dievo nustatytai tvarkai ir yra negaliojanti, o visi turi pareigą kovoti ir ginti jaunąją kartą nuo iškrypimų²¹¹. Vieniems piktinantis, kiti įvertino teigiamai nuoseklią katalikišką dvasininko poziciją ginant katalikiškas vertybes, kurioms Stambulo

²⁰⁶ Žinių radijas, „A. Toliatas prakalbo apie triukšmą sukėlusį įrašą dėl Stambulo konvencijos ir nesureikšmina nusiisukusių“. *Lrytas.lt*, 2021 m. balandžio 15 d. <<https://bit.ly/3eOUBcD>> [Žiūrėta 2021-04-26].

²⁰⁷ Būta daug straipsnių šia tema. Pvz., „Persona grata“: Už ką Dievas pasauliui atsiuntė pandemiją?, 2021 m. balandžio 13 d. vaizdo įrašas. *Žinių radijas*. <<https://bit.ly/3oxiXLz>> [Žiūrėta 2021-04-27].

²⁰⁸ Dalia Plikūnė, „Kardinolas Sigitas Tamkevičius: bijau, kad Bažnyčia liks vienintele institucija, kuri gins demokratiją“. *Lrytas.lt*, 2021 m. balandžio 3 d. <<https://bit.ly/3w9AMTh>> [Žiūrėta 2021-04-26].

²⁰⁹ Kapuciniai. *Facebook*, 2021 m. vasario 28 d. <<https://bit.ly/3wbe7Gd>> [Žiūrėta 2021-04-28].

²¹⁰ „Apie „iškrypėlius“ ir „lgbtšnikus“ plūdesis brolis Paulius Vaineikis atleidžiamas iš pareigų“. *Lrt*, 2021 m. vasario 26 d. <<https://bit.ly/3foghvr>> [Žiūrėta 2021-04-27].

²¹¹ Margarita Vorobjovaitė, „Pasirašyti peticiją prieš Stambulo konvenciją raginęs garsus kunigas A.Toliatas ginasi nepolitikavęs: norėjau kviešti pasigilinti“. *15min*, 2021 m. vasario 23 d. <https://bit.ly/3tLO4nu> [Žiūrėta 2021-04-27].

konvencija kelia grėsmę, o pasirašyti pasiūlyta peticija tebusi patogus pavyzdys apie kylančias grėsmes²¹².

Įvardyti atvejai visuomenėje sulaukė įvairių reakcijų, tačiau neginčytina, jog dvasininkų skleidžiamos žinutės pasiekė visus. Tačiau svarbu tai, jog buvo patvirtinta svarbiausių dvasinių autoritetų mintis, jog Bažnyčia saugo demokratiją ir jos teikiamas laisves išreikšti savo nuomonę (ką sustiprina ir prezidento G. Nausėdos laikysena). Bažnyčia ideologinėje kovoje didelės dalies visuomenės akyse atsiduria teisiųjų pusėje, vadinasi ir jos pozicija bei naratyvas yra moraliai teisingi. Tad neoficialioje erdvėje galima išvelgti ryškesnę dviejų moralės pasaulių susidūrimą, kuris sekuliaros valstybės politikoje yra nežymus ir atsirandantis tik deklaruojamose prieš rinkimus partinėse linijose, kuomet siekiama didinti socialinį kapitalą, tačiau priimant politinius sprendimus, dviejų moralės politikos pasaulių sankirta dingsta. Dėl to kyla mintis, jog dėmesio problemai didinimas, akcentų perkėlimas (prie demokratinės valstybės vertybių, suteikiamų teisių) pasitarnauja LKB įtakos bei autoriteto didinimui, o tai taip pat gali suteikti jeigu ne daugiau neformalios institucijos prieigos kanalų prie oficialiosios ir jos atstovų, tai bent jau sustiprina jau iki tol buvusius, kuriais ne kartą jau buvo pasinaudota (kaip, pvz., jau minėti šeimos politikos ir lytinio švietimo programos formavimo atvejai).

4.3. Katalikų bendruomenės nariai ir kiti pasauliečiai Facebook platformoje

Įvardyti pavyzdžiai, nors ir nevienareikšmiškai vertinami, parodo, jog didelę publiką turinčio asmens ar į tikslinę grupę nutaikytas įstaigos pranešimas, su tinkamai parinkta emociinga retorika, pasiekia plačią auditoriją įvairiais kanalais (situacijos aptarinėtos socialiniuose tinkluose, žiniasklaidos priemonėse), ryškina problemą, kelia diskusijas ir sukuria naujus naratyvus (dvasininkai yra puolami, kuomet pasinaudoja jiems Konstitucijoje užtikrinamomis teisėmis ir laisvėmis; Bažnyčia saugo ir gina demokratiją). Tačiau prie šio Bažnyčios atstovų prieštaravimo Konvencijai, akcentuojant grėsmę tradicinėms vertybėms bei krikščioniškam mokymui, prisideda ir pasauliečiai, kurių tarpe jau minėti LVI ir kitų šeimų NVO atstovai, Nacionalinio susivienijimo partijos lyderiai bei kiti didelę auditoriją turintys politikai, kurie argumentuodami prieš dokumento ratifikavimą remiasi religiniais argumentais. Galima išskirti Darbo partijos (politinės „kairės“) narių, nuo 2016 m. Seime esantį Mindaugą Puidoką²¹³, kuris reguliariai dar nuo 2018 m. skelbia iškalbingus įrašus apie Stambulo konvenciją, deklaruoja esantis už tradicinę šeimą ir vertybes, ragina pasirašyti minėtąsias peticijas (dauguma įrašų pažymėti įvairiomis grotažymėmis, pvz., #priešstambulokonvencija), veliasi

²¹² Ligita Sinušienė, „Ar Stambulo konvencijai bebus ką pražudyti Kretingos pranciškonų gimnazijoje?“. *Švyturio laikraštis*, 2021 m. vasario 27 d. <<https://bit.ly/2RqO5jr>> [Žiūrėta 2021-04-27].

²¹³ Asmeninė M. Puidoko paskyra sekama 6 100 Facebook vartotojų, turi 4 992 draugus; jo, kaip politiko, puslapis yra „mėgstamas“ 18 940 vartotojų. Tikrinta 2021-04-27.

su kitaminčiais į diskusijas. Įsitraukusiųjų vartotojų skaičius, komentarai rodo didelį palaikymą M. Puidoko veiklai ir nuomonei dėl dabartinių valdančiųjų „brukamo“ žalingo dokumento.

Tokia tautos išrinkto atstovo reiškiamą paramą Bažnyčios hierarchų deklaruotai pozicijai kuria ir politinio LKB palaikymo, jos požiūrio į dokumentą tvirtumą, o mažiau į politinius debatus įsigilinusių gyventojų akyse – simbolinę teisiųjų (bandančių apsaugoti tradicines šeimas ir vaikus nuo kenksmingos ideologijos) ir neteisiųjų (brukančių galybę lyčių) kovą. Be to, nors oficialios erdvės pjūvis rodo, jog nėra rimto skilimo Seimo narių tarpe, virtualioje erdvėje atsirandantis ryškus pavienių parlamentarų prieštaravimas kuria palankias galimybių struktūras, atveriančias kelią LKB pasinaudoti egzistuojančiu nesutarimu dėl į Bažnyčios interesų lauką pakliūvančių moralės politikos klausimų. Galima kelti prielaidą, jog politinių tikslų vedami tautos atstovai pasinaudotų galimybe užmegzti ryšius su LKB atstovais ir priimtų jų palaikymą mainais už dvasininkams rūpimų klausimų aktualizavimą ar „moraliai tinkamo“ sprendimo priėmimą. Tačiau čia atsiranda spraga, kurios negalima užpildyti viešai prieinama informacija, o susiję asmenys greičiausiai nebus linkę atvirauti²¹⁴.

Dera paminėti, jog socialinis tinklas Facebook taip pat leidžia bendraminčius burtis į privačias bei viešas grupes. Nemažai daliai jų tinka sovietmečiu susiformavusio „gandų visuomenės“ pavadinimas tik šiandien tai reiškia, jog prisidengiant žodžio bei raiškos laisve, diskriminuojanti, įžeidžianti ar net neapykantą kurstanti kalba viešojoje erdvėje ar socialinėse medijose yra pristatoma kaip demokratinė duotybė. Tad nemažoje dalyje tokių bendraminčių grupių publikuojama informacija Stambulo konvencijos tematika yra abejotinos vertės, kadangi skelbiamos nuomonės persipynusios su nacionalistine retorika, prieštaraujama pasitelkiant argumentus apie dokumente neminimas nuostatas, paplitusius mitus ir sąmokslų teorijas, įžeidimus tam tikroms visuomenės grupėms. Tačiau vartotojai gana aktyviai dalijasi ir LKB iškomunikuota pozicija, nuomonės formuotojų dvasininkų pranešimais ir žiniasklaidos straipsniais apie „tildomus“ kunigus bei juos ginančius Bažnyčios hierarchus²¹⁵. Tad net jeigu įrašų autoriai ir nėra įsitraukę į religines praktikas, jie dalijasi LKB palankiu naratyvu, mobilizuojančiu žmones prieštarauti Stambulo konvencijai, kurdami masiško vaizdinį, į kurį tikėtina, jog gali būti atsižvelgta.

Tas pats pasakytina ir apie Facebook platformoje kuriamų paprastų vartotojų – „neabejingų piliečių“, viešų asmenų, tam tikrų žiniasklaidos priemonių (dažniausiai internetinių portalų) ar

---

²¹⁴ Reikia išskirti vieną išimtį. M. Puidokas visiems Facebook vartotojams parodo savo ryšius su LKB hierarchais bendromis nuotraukomis. Pvz., 2021 m. kovo 10 d. bendra nuotrauka su K. Kėvalu. Politikas dėkoja LKB už „principingą poziciją dėl Stambulo konvencijos bei tradicinės šeimos gynybos“. Žr., Mindaugas Puidokas. *Facebook*, 2021 m. kovo 10 d. <<https://bit.ly/3ydufJ3>> [Žiūrėta 2021-04-28].

²¹⁵ Facebook grupės dėl jose esančių vartotojų talpinamo turinio neretai yra ištrinamos paties socialinio tinklo. Dėl šios priežasties, keletas 2021-04-28 aptinkamų pavyzdžių bus įvardijami tik išnašose: Geltonųjų liemenių judėjimas LT, Juokas per ašaras..., Mindaugo Puidoko palaikymo grupė, Kaunas už tradicinę šeimą, BENDRA – Didysis šeimos gynimo maršas 2021, Tautinių žinių tarnyba ir t.t.

organizacijų puslapius, kuriuose publikuojami prieš Stambulo konvenciją nukreipti įrašai. Kol vieni jų naudoja dokumento, keliančio pavojų Lietuvos egzistencijai, naratyvą keldami patriotines, dažnai radikalias idėjas arba akcentuoja jį nacionalistiniame, skaldančiame gyventojus kontekste (pvz., Tautinis srautas, Respublika.lt puslapiai), kiti skelbiamais įrašais yra sąlyginai santūresni, tačiau ragina visus prieštarauti dokumentui, kuris privers atsisakyti puoselėjamų katalikiškų vertybių, sunaikins tradicines šeimas ir prigimtinius lyčių vaidmenis, diegs žalingą ideologiją vaikams (jau minėti M. Puidoko, LVI, „Pro Patria“ puslapiai, taip pat alkas.lt, Šeimų Sąjūdis, STOP LGBT Propaganda Lietuva ir pan.). K. Bankov taikliai tokius argumentus, nukreiptus į asmenines vertybes ir jausmus, įvardija suinteresuotų pusių „prekyba emocijomis“²¹⁶. Tačiau kol šie populistinių elementų turintys Facebook puslapiai gali kritiškam vartotojui kelti abejonių, yra tokių, kurie turi „vertę“ didelėje auditorijoje dėl publikuojamo intelektualaus turinio, pagarbą tam tikrose, pvz., akademikų, bendruomenėse turinčių straipsnių autorių bei gebėjimo priimti ir kitokią nuomonę. Tad tie, kurie nesirenka skaityti anksčiau paminėtų puslapių įrašų, tikėtina, jog palankiau vertins tokių naujienų portalų, kaip Laikmetis.lt ar bernardinai.lt pranešimus ir jų skleidžiamą prieš Stambulo konvenciją nukreiptą retoriką.

4.4. Krikščioniškų vertybių sklaida Youtube platformoje

Popiežius Pranciškus yra pasakęs, jog šiuolaikinės medijos padeda bendrauti, suteikia žmonėms galimybę pasidalinti savo istorijomis, palaikyti ryšį su tolimais draugais, padėkoti kitiems ar ieškoti jų atleidimo, atverti duris naujiems susitikimams²¹⁷. Medijų reikšmė tikinčiųjų bendruomenėse ypač išaugo pastaruoju metu, kuomet vienintelis būdas esant įvairiems suvaržymams palaikyti ryšį dvasininkams su bendruomene, o šiai su savo vedliu – virtualioje erdvėje. Ankstesnė darbo dalis parodė, jog LKB ir tikinčiųjų komunikacija yra itin aktyvi socialiniame tinkle Facebook. Tačiau vaizdo įrašų platforma yra taip pat naudinga palaikyti bendravimą, skleisti Evangeliją arba diskutuoti su bendruomene dėl moralės klausimų.

Nors katalikiško turinio kanalų lietuvių kalba yra gana daug, Stambulo konvencijos kontekste, LKB ar satelitinių NVO prieštaravimas vaizdo įrašų platformoje Youtube yra žymiai tylesnis nei Facebook. Įrašų peržiūrų skaičiai yra mažesni, jie dažnai pritraukia vyresnio amžiaus auditoriją, kuri paprastai rečiau naudojami Youtube platforma ir religinius poreikius patenkina transliacijomis kituose kanaluose (pvz., pamaldų transliacijos televizijoje, Facebook, kai kurių parapijų bendruomenių internetinėse svetainėse). Tačiau tokia komunikacija suteikia galimybių, kurių nepasiūlo dažniausiai

---

²¹⁶ Bankov, p. 345.

²¹⁷ The Holy See, Message of his Holiness Pope Francis for the 49th World communications day. Communicating the Family: A Privileged Place of Encounter with the Gift of Love, 23 January 2015, Vigil of the Memorial of Saint Francis de Sales. Vatican, 2015.

tekstinis bendravimas Facebook platformoje, keliančioje nemažai technologinių iššūkių vyresnio amžiaus vartotojams. Youtube leidžia daryti poveikį auditorijai sukuriant labiau asmeninį ryšį su stebėtoju, kam padeda ir kiti vaizdo įrašo elementai – simbolikos naudojimas, muzika, balso tonas ir moduliacija, greitis, garso slopinimas bei didinimas ir t.t.

Religinių bendruomenių vaizdo įrašų kanaluose tik Stambulo konvencijai skirtų įrašu rašomuoju laikotarpiu rasti nepavyko. Dokumentas minimas tik epizodiškai, pvz., pamaldose perskaitomas LVK kreipimasis, pamoksluose išsakoma tik dvasininko (ką sunku įvertinti, nes pozicija dažniausiai nesiskiria nuo LKB, tik pasirenkama kitokia retorika ir atsiradus kritikai, Bažnyčios hierarchai teigia, jog dvasininkas pasinaudojo savo pilietine teise ir išsakė asmenį požiūrį, net jei tai įvyksta pamaldų metu) ir/arba oficiali pozicija, komentuojama iš Biblijos perspektyvos. Tokių epizodinių intarpų galima rasti ne viename LKB bendruomenės kanale. Tačiau galima išskirti kelis pavyzdžius, kur Stambulo konvencijos klausimas yra komentuojamas plačiau.

Vienas jų – kanalas „Žuvelė“ – sąlyginai vartotojų mėgstamas (atsižvelgiant į specifinį, nepopuliarų turinį). Vaizdo įrašų autorius yra įvairių gyventojų grupių gerbiamas Lietuvos karo kapelionas, egzorcistas, Ruklos Šventosios Dvasios parapijos klebonas Arnoldas Valkauskas. Didelei daliai gyventojų palankumą dvasininkui didina jo dažnai teminėse laidose dėvima kariuomenės uniforma, pokalbiai su partizanais apie kovas vardan valstybės nepriklausomybės ir kitos patriotinio turinio laidos ar temos pamoksluose, kas vyresnei kartai primena apie lietuvišką tapatybę, kuri neatsiejama nuo religijos, o jaunesniems – keliant pasididžiavimą krašto istorija, tikėjimas siejamas su lietuviškumu. Be to, Žuvelė – bene vienintelis kanalas, kurio įrašus galima pasiekti ir Facebook (puslapiuose Ruklos Šventosios Dvasios parapija, Žuvelė, rečiau 15min ir LRT), iTunes, Instagram, Spotify bei socialiniame tinkle Twitter. Konvencijos kontekste svarbu, kad Ruklos Šv. Dvasios bendruomenė yra aiškiai pareiškusi savo (teisingiau, LKB) poziciją visais dėmesio centre atsiduriančiais klausimais: dėl tos pačios lyties santuokų Stambulo konvencijos, Didžiojo šeimų maršo, vaikų švietimo programų, šeimų bei santuokų stiprinimo ir pan. Klebonas pamoksluose dažnai kalba apie nuodėmingumą, dvasinį puolimą, būtinybę kovoti ir reikšti savo nepritariamą. Be to, A. Valkausko laidos transliuojamos ir Marijos radijuje, kuris taip pat turi savo kanalą Youtube platformoje. Visą tai rodo, jog tiek paties kapeliono, tiek apskritai visos Bažnyčios siunčiamos žinios gali pasiekti plačią auditoriją ir turi potencialo prigyti didesnėje terpėje, nei ne tokios įspūdingos ir patrauklios asmenybės veikimo erdvėje.

Visgi, dauguma LKB bendruomenės vaizdo įrašų kanalų iš esmės yra naudojami tiesiogiai transliuoti pamaldoms, pamokslams, Šventojo Rašto skaitymams. Tokio pobūdžio kanalų yra stebėtinai daug, tačiau dėl savo turinio turi kuklesnius įrašų peržiūrų skaičius. Tad įvairesnio lietuviško katalikiško turinio „trūkumą“ papildė aktyvių katalikų iniciatyvos, skirtos skleisti krikščionišką pasaulėžiūrą, diskutuoti aktualiomis temomis, bendrai melstis, žiūrėti filmus ir pan. Čia

ir vėl reikėtų paminėti satelitinių NVO ir veiklių šeimų suorganizuota maldos akcija „Už šeimą – visuomenės ir valstybės pagrindą“ (vėliau akciją pakeitė kita, tokio pat turinio iniciatyva „Maldos skydas“) kanale Katalikų medijų centras (KMC). Kanalas publikuoja daug įvairaus, švietėjiško turinio, kviečia pokalbiams žymius dvasininkus, akademikus. Taip pat kviečia diskusijoms apie jautrias temas²¹⁸. Tiesa, diskusijos labiau vienakryptės, tai yra, kviestiniai kalbėtojai yra šališki ir atstovauja tik religijos pusę, o ir auditorija, iš esmės, yra sudaryta iš uolių tikinčiųjų. Maldos akcijos transliacijose itin daug dėmesio skiriama Stambulo konvencijai ir lyčiai neutralios partnerystės, seksualinių mažumų temoms, bet vadinamose diskusijose su bendruomene galima išgirsti daug dezinformacijos elementų, argumentų, kurie prieštarauja žmogaus teisėms. Vienoje transliacijų A. Globys diskutavo S. Tamkevičiumi apie verčiamą priimti *genderizmo* ideologiją, kuri pastatyta ant marksistinių pamatų. Pokalbyje atsikartoja Bažnyčios, kaip demokratinių vertybių saugotojos naratyvas, primenama, jog ji kovojo su sovietine okupacija (ir stoja kovon su nauja – *genderistine* dvasios okupacija)²¹⁹. Kitose transliacijose įvairių sričių ekspertai dekonstruoja Stambulo konvencijos nuostatas, teiginius apie socialinę lytį (*gender*). Antai LVI valdybos narė Kristina Zamarytė-Sakavičienė su LVI teisininku ir buvusiu patarėju Seime (tai svarbu, nes teisininkas dirbo ne vienoje darbo grupėje socialiniais klausimais, o visa jo ankstesnė ir dabartinė veikla rodo šališkumą ir savęs siejimą su religija) R. Aušrotu skaito pranešimus apie neegzistuojantį lytinį tapatumą ir kaip primetamos naujos sąvokos formuojama klaidinga lytiškumo sąvoka, neigiamas to poveikis visuomenei argumentuojant Šventojo Rašto citatomis, religinių struktūrų pastabomis ir kanonais²²⁰. Kitas pranešėjas, arkivyskupas K. Kėvalas papildo šį diskursą teigdamas, jog papildomos lyties priėmimas sunaikins šeimą, o tai sugriaus ir valstybę. Vien tik LVK kreipimasis padėties neišgelbės, reikalinga didelė ir plati akcija, kad Seimo nariai matytų²²¹, jog lietuviams yra svarbūs priimami įstatymai, tad tiek S. Tamkevičius, tiek K. Kėvalas skatina visuomenę netylėti ir veikti²²².

Facebook ir Youtube pavyzdžių aptarimas leidžia daryti kelis pastebėjimus. Pirmiausia, iš ties pastebimas vertybių (arba dviejų moralės pasaulių) susidūrimas ir per autoritetą visuomenėje turinčius LKB hierarchus pozicionuojamas Bažnyčios, kaip demokratinių, krikščioniškų vertybių ir

---

²¹⁸ Pvz., 2021 m. balandžio 22 d. vyko mokslinė konferencija „Moters teisė žinoti“. Transliacija vyko ir KMC platformoje. Organizatoriai – Vytauto Didžiojo universiteto Santuokos ir šeimos studijų centras, Pasaulio gydytojų federacijos „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacija, o partneriai – LVI ir Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija. Buvo aptariamas medikamentinis abortas teisiniu, medicininu ir etiniu aspektais. Konferencija įvardijama, kaip mokslinė, tad turėtų būti neutrali religijų atžvilgiu. Tačiau ji taip pat yra vienpusiška ir vedama iš religinės perspektyvos, ką pirmiausia gali parodyti jau tai, jog apie konferenciją skelbiama katalikiško turinio kanaluose Vatikano naujienų portale, Kauno arkivyskupijos, LVI, Laikmetis.lt, Katalikai.lt puslapiuose, katalikiškų bendruomenių Facebook puslapiuose ir grupėse.

²¹⁹ Katalikų medijų centras, „Maldos akcija už šeimą - visuomenės ir valstybės pagrindą. Šeštasis susitikimas“. *Youtube*, 2021 m. vasario 12 d. <<https://bit.ly/2QnEHwx>> [Žiūrėta 2021-04-29].

²²⁰ Katalikų medijų centras, „Vyro ir moters papildomumas. Kodėl mums netinka gender?“. *Youtube*, 2021 m. vasario 5 d. <<https://bit.ly/3tLNKVO>> [Žiūrėta 2021-04-29].

²²¹ Minėtina, jog yra Seimo narių, kurie tokį šią iniciatyvą stebi ir ją palaiko. Nuo 2016 m. Seime esantis Dainius Kepenis, po įrašo su K. Kėvalo pranešimu, dėkoja arkivyskupui „nenuilstamą triūsą išsaugoti Valstybės pagrindą – darnią šeimą“.

²²² Katalikų medijų centras, „Apie visuomenę, valstybę, šeimą ir bendrąjį gėrį“. *Youtube*, 2021 m. vasario 5 d. <<https://bit.ly/2RZIAJy>> [Žiūrėta 2021-04-29].

net lietuviško identiteto bei tradicijų saugotojos vaidmuo. Stambulo konvencijos kontekste, Bažnyčia sutapatinama su kolektyviai teigiamą reikšmę turinčiais objektais ir reiškiniais. Dėl to tarp prieštaraujančių dokumento ratifikacijai, dažnai pastebimas šios religinės institucijos supriešinimas su iš vakarų sklindančia žalinga ideologija, kuri „sunaikins šeimas bei valstybę“. Antra, virtualioje erdvėje aktyviai į diskusijas įsitraukusių LKB atstovų ar susijusių žmonių asmenybės yra dažnai patrauklios ir keliančios pasitikėjimą. Tad tikėtina, jog jų skleidžiama žinutė pasieks platesnę auditoriją ir prigis (pvz., tarp abejojančių, aktyvių ir praktikuojančių katalikų, šeimos vertybes puoselėjančių ir priežasčių pagrįsti savo prieštaravimus ieškančių gyventojų). Tam padeda ir, trečia, jog didelė visuomenės dalis nėra išsigilinsi į dokumentą ir jo tikslus, o problemos rėminimas efektyviai perkeltas nuo smurto artimoje aplinkoje ir smurto lyties pagrindu prie žalingos socialinės lyties sąvokos (*gender*), teisės į vaikų auklėjimą, tradicinės šeimos išsaugojimo ir t.t. Politinės lyderystės ir valios stoka, delsimas ties rimtais, žmogaus teises liečiančiais klausimais, leidimas sklisti dezinformacijai ir aštrėti dažnai klaidingais argumentais paremtiems debatams visuomenėje, mažina vieningumą ne tik tarp gyventojų²²³, bet ir politinėje arenoje. O tai, vėlgi, stiprina palankias galimybių struktūras LKB veikti politinius sprendimus sau tinkama linkme.

---

²²³ Teiginius stiprina ir 2021 m. balandžio gale paskelbtos, prezidentūros inicijuotos visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ visuomenės apklausa keliais klausimais, kurių tarpe ir Stambulo konvencijos ratifikavimas. Sociologijos ekspertai kritiškai vertina apklausos rezultatus dėl klaidingai ir nekorektiškai formuluotų klausimų, kurie parodo tik tai, jog gyventojai yra girdėję apie šį dokumentą, tačiau nežino, kas slypi po jo pavadinimu. Anot ekspertų, rezultatai tik parodo, jog būtinos diskusijos ir nešališkas informavimas. Į klausimą „Ar pritariate, kad Lietuva turi ratifikuoti Stambulo konvenciją?“ 22,1 proc. apklaustųjų atsakė, jog pritaria arba greičiau pritaria, 48,8 proc. nepritaria arba greičiau nepritaria, o 29,2 proc. šiuo klausimu neturi nuomonės. Žr., Vaida Zakarkienė, LRT RADIJO laida „Lietuvos diena“, „Mokslininkė apie prezidentūros apklausą dėl Stambulo konvencijos: tai yra nekorektiškai naudojama sociologija ir siekis toliau dirginti“. *Lrt*, 2021 m. balandžio 29 d. <<https://bit.ly/3tQKCYN>> [Žiūrėta 2021-04-30].

Išvados

2011 m. Europos Taryba priėmė konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo. Ji grindžiama supratimu, jog smurtas prieš moteris yra smurto dėl lyties forma, nukreipta prieš moteris, nes jos yra moterys. Dar 2013 m. dokumentą pasirašė Lietuvos Užsienio reikalų ministras L. Linkevičius, tačiau iki šiol Lietuvoje Konvencija neratifikuota. Lietuvos smurto statistika rodo, jog būtinos skubios priemonės, kurios galėtų padėti spręsti problemą sistemiskai, tačiau tam tikros Konvencijos nuostatos dėl kurių nerandama sutarimo oficialioje erdvėje, kelia diskusijas bei susipriešinimą taip pat ir viešojoje erdvėje.

Dokumento turinys paliečia moralės klausimus, susijusius su Bažnyčios doktrina, krikščionišku mokymu bei vertybėmis, kurių pokyčiai gali kelti grėsmę religinės struktūros galiai ir reikšmei visuomenėje. Tai gali paaiškinti Bažnyčios išitraukimą į viešąją visuomeninio gyvenimo sferą ir bandymą tiesiogiai (atstovų dalyvavimas Seimo grupėse, ryšiai su politikais) arba netiesiogiai (per visuomenės nuomonės mobilizavimą, naratyvo skleidimą) veikti politinius procesus.

Aktyvų dalyvavimą LKB leidžia jos išsaugotas autoritetas. Bažnyčia prisidėjo prie tautinio identiteto formavimosi ir tapo neatsiejama jo dalimi. Jos statusas ypač išaugo, kuomet agresyvi antireliginė veikla ir prievartinis ateizavimas sovietmečiu užuot panaikinęs religinių organizacijų įtaką ir susilpninęs gyventojų ryšį su tradicine religija, jį tik sustiprino bei suteikė svarbų socialinį ir moralinį autoritetą. Bažnyčia rėmė gyventojų priešiniamsi svetimam režimui bei pati prisidėjo prie tikinčiųjų teisių gynimo dėl ko buvo drastiškai baudžiama. Dirbusi koja kojon su pasauliečiais vardan lietuviško identiteto išsaugojimo ir nepriklausomybės atgavimo, LKB buvo suvokiama, kaip priešprieša sovietinei valdžiai ir kaip visuomenę vienijanti jėga. Bažnyčios vadovybė laimino Sąjūdį, o jos atstovai, kurių didelė dalis buvo tie, kurie dar aštuntame dešimtmetyje buvo ištraukę į antikomunistinę veiklą ir jau turėję autoritetą visuomenės akyse, įėjo į Sąjūdžio tarybą bei jos grupes rajonuose. Tad LKB taip pat gavo reikšmingą balsą ir kuriant naujus valstybingumo pamatus nepriklausomybės laikotarpio pradžioje. Toks Bažnyčios autoriteto stiprėjimas atitinka religijos deprivatizacijos teiginius.

Istoriškai susiformavusi ypatinga LKB vieta visuomenėje, o Konstitucijoje įtvirtinta valstybės ir Bažnyčios santykių konfigūracija („švelnus“ atskirumas, bet ne „griežtas“ atskyrimas), tarptautinės sutartys su Vatikanu ir neformalus ryšiai su politikais suteikia galimybę nelikti nuošalyje, kai sprendžiami religinės institucijos interesus liečiantys klausimai. Ne išimtis ir Stambulo konvencija. Moralės politikos reformos oficialioje erdvėje dažnai susiduria sus sąstingiu ar vėlavimu. Tai atveria kelią suinteresuotiems veikėjams pasinaudoti kultūrinėmis ir institucinėmis galimybėmis struktūromis. Nors LKB neturi savo atstovų parlamentaru tarpe ir negali tiesiogiai dalyvauti valstybės politikos formavime, tačiau ji nėra griežtai suvaržyta ir, būdama neformalia institucija, oficialioje erdvėje gali

prisidėti prie moralės politikos klausimo sprendimo per institucines galimybių struktūras: minėti tarptautiniai susitarimai, ryšiai su parlamentarais bei Seimo darbo grupių nariais, nesutarimai Seime, autoritetingų bažnytinių institucijų pareiškimai, naratyvo skleidimas bei visuomenės nuomonės mobilizacija neoficialioje ir virtualioje erdvėse. Šių veiksnių suma gali būti svarbiais dedamaisiais paaiškinant Bažnyčios vaidmenį Lietuvos valstybės politikos formuotojų sprendime neratifikuoti ET Konvencijos (arba ratifikavimą atidėti).

Dalis darbe naudojamų šaltinių yra viešo pobūdžio, o proceso dalyviai pateikia visuomenei subjektyvią informaciją ar nuomonę. Nemaža dalis politinių susitarimų ir neformalių pokalbių tarp suinteresuotų pusių vyksta „už uždarytų durų“, tad natūralu, jog įvertinti tikrąjį LKB vaidmenį Stambulo konvencijos ratifikavimo procese yra sudėtinga ir tam reikalingi platesnės apimties, gilesni tyrimai, o šis magistro darbas apžvelgia tik matomą ledkalnio viršūnę. Aptarta tema turi potencialo išsivystyti į platesnio masto darbą, galintį nustatyti religinių struktūrų vaidmenį ne tik ET Konvencijos atžvilgiu, bet ir poveikį bendrai žmogaus teisių padėčiai Lietuvoje ir (ar) kitose valstybėse. Šis darbas identifikuoja Bažnyčios ir politikos ryšio simptomus, kurie pasireiškia atidėliojamu sprendimu dėl tarptautinio dokumento ratifikavimo. Dėl šios priežasties jis gali būti laikomas neišbaigtu, bet vis dėl to pirmu žingsniu į geresnį neformalios religinės institucijos vaidmens žmogaus teisių kontekste supratimą.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

Literatūra:

1. Albæk, Erik, Christoffer Green-Pedersen, Lars Beer Nielsen, „Making tobacco consumption a political issue in the United States and Denmark: The dynamics of issue expansion in comparative perspective“, *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 9:1, 2007, 1-20.
2. Ališauskienė, Milda, „The New Age Milieu in Lithuania: Popular Catholicism or Religious Alternative?“. *Religious Diversity in Post-Soviet Society*, 2012, p. 151-167.
3. Ališauskienė, Milda, Jolanta Kuznecovienė, „Katalikų bažnyčios vaidmuo viešajame Lietuvos gyvenime: dalyvavimo formų kaita (1990–2010)“. *Filosofija. Sociologija*, 2012. T. 23. Nr. 2, p. 102–110.
4. Bankov, Kristian, „Cyberbullying and hate speech in the debate around the ratification of the Istanbul convention in Bulgaria: a semiotic analysis of the communication dynamics“. *Social Semiotics*, 30:3, 2020, p. 344-364.
5. Baumgartner, Frank, Christoffer Green-Pedersen, Bryan D. Jones, „Comparative studies of policy agendas“, *Journal of European Public Policy*, Vol. 13, 2006, Issue 7, p. 959-974.
6. Blinstrubis, Tomas, „Valstybės ir bažnyčios konstitucinių santykių probleminiai aspektai“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio Universitetas, 2012, p. 20.
7. Bloznelis, Mindaugas, „Lietuvos Katalikų bažnyčios kronika šiandien“, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Jubiliejinės konferencijos medžiaga*. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 1998, p. 7.
8. Bruce, Steve „The Supply-Side Model of Religion: The Nordic and Baltic States“, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 39, No. 1, 2000, p. 41
9. Casanova, Jose, *Public Religions in the Modern World*, 1994, p. 6.
10. Casanova, Jose, *Public Religions in the Modern World*. Chicago: University of Chicago Press, 1994, p. 6.
11. De Castro, Julio O., Susanna Khavul, Garry D. Bruton, „Shades of Grey: How do Informal Firms Navigate Between Macro and Meso Institutional Environments?“, *Strategic Entrepreneurship Journal*, Vol. 8, Issue 1, 2014, p. 75.
12. Eidukaitytė, Aušra, „Katalikų dalyvavimo politikoje nuostatos“, *Soter*, Nr. 13 (41), 2004, p. 57-78.
13. Fink, Simon, “Politics as Usual or Bringing Religion Back in? The Influence of Parties, Institutions, Economic Interests, and Religion on Embryo Research Laws”, *Comparative Political Studies*, 41:12, 2009, p. 163–56.

14. Fink, Simon, „Churches as Societal Veto Players: Religious Influence in Actor-Centred Theories of Policy-Making“, *West European Politics*, 32(1), 2009, p. 77-96.
15. Gierycz, Michal, „Life issues matter: Catholic Church and the dispute on the primary morality policy in Poland“, *Politics and Religion Journal*, Vol. 14, No. 2, 2020, p. 297.
16. Girnius, Kęstutis, „Katalikų Bažnyčia Lietuvoje pokomunistinių permainų procesuose pasauliečio žvilgsniu“, *LKMA Metraštis*, T. XVIII, 2001, p. 291–305.
17. Grzymała-Busse, Anna, „Thy Will Be Done? Religious Nationalism and Its Effects in East Central Europe“, *East European Politics & Societies*, 29:2, 2015, p. 338-351.
18. Heichel, Stephan, Christoph Knill, Sophie Schmitt, “Public Policy Meets Morality: Conceptual and Theoretical Challenges in the Analysis of Morality Policy Change”, *Journal of European Public Policy*, 20:3, 2013, p. 325.
19. Helmke, Gretchen, Steven Levitsky, „Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda“, *Perspectives on Politics*, Vol. 2, No. 4, 2004, p. 725-740.
20. Hodžić, Amir, Joan Budesá, Aleksandar Štulhofer, Janice Irvine, „The politics of youth sexuality: Civil society and school-based sex education in Croatia“, *Sexualities*, Vol. 15, 3/4, 2012, p. 494-514.
21. James G. March, Johan P. Olsen, „Elaborating the “New Institutionalism”, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, 2005, p. 1-28.
22. Jančaitytė, Raminta, „Šeimos politikos formavimas Lietuvoje“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio Universitetas, 2011.
23. Jaseliūnas, Egidijus, “Periodinės savilaidos formavimasis: sovietinio disidentizmo reiškiny ir Lietuvos katalikiškasis judėjimas“, *Genocidas ir rezistencija*, 2002, Nr. 1(11), p. 7–43.
24. Jaseliūnas, Egidijus, „Vatikano II Susirinkimo nutarimų įtaka katalikiškojo pasipriešinimo formavimuisi Lietuvoje“, rankraštis, iš A. Streikaus asmeninio archyvo, I. 9.
25. Kirkilienė, Simona „Katalikų Bažnyčios socialinių medijų naudojimo ypatumai“. Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2019.
26. Knill, Christoph, Caroline Preidel, “Institutional opportunity structures and the Catholic Church: explaining variation in the regulation of same-sex partnerships in Ireland and Italy”, *Journal of European Public Policy*, 22:3, 2015, p. 374-390.
27. Knill, Christoph, Caroline Preidel, Kerstin Nebel, „Brake rather than Barrier: The Impact of the Catholic Church on Morality Policies in Western Europe“, *Western European Politics*, 37(5), 2014, p. 845.
28. Kuhar, Roman, „Playing with science: Sexual citizenship and the Roman Catholic Church counter-narratives in Slovenia and Croatia“, *Women's Studies International Forum*, Vol. 49, 2015, p. 84-92.

29. Larsen, Lars Thorup, Isabelle Engeli, Christoffer Green-Pedersen, *Morality Politics in Western Europe. Parties, Agendas and Policy Choices*. Comparative Studies of Political Agendas Series. London: Palgrave Macmillan, 2012.
30. Lijphart, Arend, „Comparative Politics and the Comparative Method“, *American Political Science Review*, Vol. 65, No. 3, 1971, p. 691.
31. *LKMA Metraštis*, T. XVIII, 2001, p. 291–305.
32. Meyer, David, „How to Write a Comparative Politics Paper“, Cedarville University, 2006.
33. Mesonis, Gediminas, „Kai kurie konstituciniai valstybės ir bažnyčios santykių aspektai“, *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis „Konstitucinė jurisprudencija“*, 2008, Nr. 2 (10), p. 115.
34. Minkenberg, Michael, “The Policy Impact of Church-State Relations: Family Policy and Abortion in Britain, France and Germany”, *West European Politics*, 26:1, 2003, p. 195–217; Michael Minkenberg, “Religious Legacies, Churches, and the Shaping of Immigration Policies in the Age of Religious Diversity”, *Politics and Religion*, 1:03, 2008, p. 349–383.
35. Mooney, Christopher Z., „The Politics of Morality Policy: symposium’s editor’s introduction“, *Policy Studies Journal*, 27, 1999, p. 675.
36. Murauskas, Donatas, „Valstybės ir bažnyčios santykiai konstitucinėje jurisprudencijoje: tarp atskyrimo ir atskirumo“. *Teisė*, Vol. 106, 2018, p. 46.
37. Nalivaikė, Augustė, „Religious Influence in Policy-Making: a Case of Sexual Education in Lithuania“. *Viešoji politika ir administravimas*, Vol. 19, Nr. 1, 2020, p. 126-138.
38. Narbekovas, Andrius, Justė Milušauskienė, „Visuomenės komunikavimo sampratos pateikimo skirtumai ir pagrindiniai elementai Katalikų Bažnyčios dokumentuose Inter mirifica, Communio et progressio ir Aetatis novae“, *Soter*, 2013, p. 4.
39. North, Douglass C., *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, 1990, p. 3-10.
40. Pruskus, Valdas, „Katalikų bažnyčios kaita Lietuvoje transformacijų laikotarpiu“, *Problemos*, Vol. 63, 2003, p. 51-52.
41. Schattschneider, Elmer Eric, *The Semi-Sovereign People: A Realist's View of Democracy in America*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960.
42. Streikus, Arūnas, „Bažnyčios ir sovietų valdžios santykiai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje 1940-1990 m. Panašumai ir skirtumai“. *Genocidas ir rezistencija*. 2002, Nr. 2(12), p. 45-60; Arūnas Streikus, „Katalikų Bažnyčia Lietuvoje 1940–1990 metais: tarp pasipriešinimo ir prisitaikymo“, *Lietuvos istorijos studijos*, T. 23, 2009, p. 111-126.
43. Streikus, Arūnas, „Bažnyčios ir sovietų valdžios santykiai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje 1940-1990 m. Panašumai ir skirtumai“, *Genocidas ir rezistencija*, 2002, Nr. 2, p. 45-60.

44. Szocik, Konrad, Aneta Szyja, „Poland: A Dark Side of Church Cultural Policy“. *Studia Humana*, 4(4), 2015, p. 13-22.
45. Tučas, Rolandas, *Rinkimų geografija*. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2016.
46. Winiecki, Jan, „Determinants of catching up or falling behind: Interaction of formal and informal institutions“, *Post Communist Economies*, 16(2), 2004, p. 138.
47. Woleński, Jan, Discussion, *Leszczyński, Wiara, wiedza, uzasadnienie*, T. 2, 2008.

Šaltiniai:

1. „Persona grata“: Už ką Dievas pasauliui atsiuntė pandemiją?, 2021 m. balandžio 13 d. vaizdo įrašas. *Žinių radijas*. <<https://bit.ly/3oxiXLz>> [Žiūrėta 2021-04-27].
2. „76 Seimo nariai pasirašė deklaraciją raginančią nepritari Stambulo konvencijos ratifikavimui“. *Alkas.lt*, 2018 m. kovo 21 d. <<https://bit.ly/3tSkdcX>> [Žiūrėta 2021-04-11].
3. „Apie „iškrypėlius“ ir „lgbtšnikus“ plūdęsis brolis Paulius Vaineikis atleidžiamas iš pareigų“. *Lrt*, 2021 m. vasario 26 d. <<https://bit.ly/3fohgvr>> [Žiūrėta 2021-04-27].
4. „Dėl kontraversiško pareiškimo brolis Paulius Vaineikis atleidžiamas iš Kretingos Pranciškonų gimnazijos kapeliono pareigų“. *15min*, 2021 m. vasario 26 d. <<https://bit.ly/341sL77>> [Žiūrėta 2021-04-20].
5. „Gabrieliaus Landsbergio susitikime su ambasadoriais – ypatingas dėmesys Stambulo konvencijai“. *Vakarų ekspresas*, 2021 m. kovo 8 d. <<https://bit.ly/3uU5I9N>> [Žiūrėta 2021-04-14].
6. „K. Kėvalas apie LGBT pyktį sukėlusį žinomą kunigą: visi turi lygias teises ir žodžio laisvę“. *Klaipėda*, 2021 m. sausio 28 d. <<https://bit.ly/3huD0J1>> [Žiūrėta 2021-03-30].
7. „Kauno arkivyskupas Kėvalas: bažnyčia homoseksualų santuokai nepritaria, bet ragina juos gerbti“. *Tv3.lt*, 2021 m. kovo 5 d. <<https://bit.ly/3fljBrg>> [Žiūrėta 2021-04-21].
8. „Kreipimasis dėl Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo (CETS Nr. 210) ratifikavimo“, 2017 m. birželio 29 d., Vilnius.
9. „Kreipimasis dėl Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo (CETS Nr. 210) ratifikavimo“, 2017 m. birželio 29 d., Vilnius.
10. „Lietuvos tradicinių krikščioniškųjų bendrijų kreipimasis“. *Lietuvos vyskupų konferencija*, 2021 m. kovo 9 d. <<https://bit.ly/3tRjfOf>> [Žiūrėta 2021-04-14].
11. „Linas Linkevičius: nekorektiška stabdyti Stambulo konvenciją dangstantis religiniais samprotavimais“. *Lrytas.lt*, 2017 m. birželio 16 d. <<https://bit.ly/3wdu9PI>> [Žiūrėta 2021-04-15].
12. „LVI: „stumiamą“ Stambulo konvencija“. *Bernardinai.lt*, 2017 m. balandžio 3 d. <<https://bit.ly/3tSkIUn>> [Žiūrėta 2021-04-12].

13. „Navicką nustebino kolegų požiūris į homoseksualus: panašiai sakėme žydams, uždarydami juos į getus“. *Delfi*, 2021 m. kovo 2 d. <<https://bit.ly/3eR85oj>> [Žiūrėta 2021-04-06].
14. „R. Karbauskis: Valstiečių ir žaliųjų sąjunga neišduoda savo vertybių“. *Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga*. <<https://bit.ly/3yesvPU>> [Žiūrėta 2021-04-12].
15. „Socialinės apsaugos ministerija siūlo atidėti Stambulo konvencijos ratifikavimą“. *Lrytas.lt*, 2018 m. kovo 2 d. <<https://bit.ly/33ND2Dz>> [Žiūrėta 2021-04-14].
16. 15 min, Sekmadienio mišios iš Ruklos Šventosios Dvasios bažnyčios. *Facebook*, 2021 m. kovo 14 d. <<https://bit.ly/33MUVSX>> [Žiūrėta 2021-04-21].
17. 2016 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai. *Vikipedija*, 2020. <<https://bit.ly/3tMQkL3>> [Žiūrėta 2021-04-12].
18. Alčauskas, Tadas Valentinas, Edita Janulevičiūtė, Aušra Maldeikienė, „Atviras laiškas dėl Stambulo konvencijos svarstymo Lietuvoje. Lietuvos vyskupų konferencijai, Apaštaliniam Nuncijui Lietuvoje“. Aušra Maldeikienė, 2020 m. vasario 24 d. <<https://bit.ly/3eTkb0q>> [Žiūrėta 2021-01-12].
19. Algirdas Toliatas. *Facebook*. <<https://bit.ly/3w8Bnog>> [Žiūrėta 2021-04-26].
20. Ališauskienė, Milda, „Milda Ališauskienė: Ar Dievas dalyvauja Lietuvos politikoje?“. *15min*, 2016 gegužės 5d. <<https://bit.ly/3hvCieC>> [Žiūrėta 2021-04-21].
21. Andrukaitytė, Milena, „Prezidento patarėjas: svarstyti Stambulo konvencijai galėtų būti sudaryta piliečių asamblėja“. *15min*, 2021 m. kovo 9 d. <<https://bit.ly/2RZmHct>> [Žiūrėta 2021-04-14].
22. Andrukaitytė, Milena, „SADM siūlo dėl Stambulo konvencijos spręsti pavasario sesijoje“. *15min*, 2021 m. sausio 24 d. <<https://bit.ly/3tPxAdR>> [Žiūrėta 2021-04-14].
23. Andrukaitytė, Milena, „Stambulo konvencijos ratifikavimas Seime: kova bus aštri“. *15min*, 2018 m. birželio 7 d. <<https://bit.ly/3wblIoo>> [Žiūrėta 2021-04-12].
24. Angel Krasimirov, Treaty opposing violence against women will lead to 'moral decay', Bulgarian church says. Sofia: Reuters, 2018. <<https://reut.rs/3eSu1zG>> [Žiūrėta 2021-01-09].
25. Balčiūnienė, Rūta, „Z karta gyvena ir miega su socialiniais tinklais“. *Verslo žinios*, 2019 m. rugpjūčio 15 d. <<https://www.vz.lt/rinkodara/2019/08/15/z-karta-gyvena-ir-miega-su-socialiniais-tinklais>> [Žiūrėta 2021-04-26].
26. Bankauskaitė, Beatričė, „V. Čmilytė-Nielsen sieks Stambulo konvencijos ratifikavimo: šis klausimas nebus nustumtas į šalį“. *15min*, 2021 m. vasario 12. <<https://bit.ly/3wfifoN>> [Žiūrėta 2021-04-14].
27. Bertrand Ramcharan, „Human rights and human security“. *Strengthening Disarmament And Security*, Geneva: United Nations, 2004, p. 40.

28. Bružaitė, Toma, „Metai, atskleidę mūsų trapumą bei naujas galimybes. Pokalbis su arkivyskupu Kęstučiu Kėvalu“. *Bernardinai.lt*, 2021 m. sausio 5 d. <<https://bit.ly/3bNF2jR>> [Žiūrėta 2021-04-06].
29. Chart of signatures and ratifications of Treaty 210, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, (CETS No.210). France: Council of Europe. <<https://bit.ly/2QnHhTn>> [Žiūrėta 2020-10-14].
30. *Codex Iuris Canonici*, Liber II, De Populo Dei, Can. 287. 2.
31. Crawl, Jonathan, „How the Vatican’s Social Media Strategy Became a Surprise Success Story“. *Skyword*, 2018 m. June 12. <<https://www.skyword.com/contentstandard/how-the-vaticans-social-media-strategy-became-a-surprise-success-story/>> [Žiūrėta 2021-04-25].
32. Černiauskaitė, Agnė, „Dėl sėkmės rinkimuose šaukiasi Dievo: petį atsukę kunigai keičia pamokslus ir šviečia lankstinukuose“. *Lrytas.lt*, 2020 m. rugsėjo 30 d. <<https://bit.ly/3onIUNy>> [Žiūrėta 2021-05-01].
33. Černiauskas, Ramūnas, Miglė Krancevičiūtė, Liucija Lenkauskaitė, „Nausėdienės palaikoma organizacija prisidėjo prie Lenkiją įaudrinusio sprendimo dėl abortų“. *Lrt*, 2020 m. lapkričio 17 d. <<https://bit.ly/3eRmHnD>> [Žiūrėta 2021-04-23].
34. DAPHNE, „Estimated mortality related to domestic violence in Europe“, (2007-865-W). Paris: DAPHNE, 2007.
35. Dvasininkijos Kongregacija, „Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas“. Katalikų pasaulis, 1995. <<https://bit.ly/3bsJww4>> [Žiūrėta 2021-04-05].
36. *Enchiridion Vaticanum 10. Instrumentum laboris*, No. 1720. Vatican: The Holy See, 2005.
37. European Institute of Gender Equality, „Women victims of violence receive insufficient support in the EU“, Vilnius, 2012. <<https://bit.ly/3htLeks>> [Žiūrėta 2020-10-13].
38. Europos Komisija, Tarybos sprendimas, „Dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo sudarymo Europos Sąjungos vardu“, (COM(2016) 109 final 2016/0062(NLE)). Briuselis: Europos Komisija, 2016. <<https://bit.ly/3ygVGSb>> [Žiūrėta 2020-10-13].
39. Europos Žmogaus Teisių Teismo Vyriausybei perduota byla *Neringa Mockutė against Lithuania*, No. 66490/09, 2015. <<https://bit.ly/3bvkWec>> [Žiūrėta 2021-03-25].
40. Evangelija pagal Joną. Pasirodymas prie Tiberiados ežero, Jn 21, 15–17.
41. Evangelija pagal Luką. Pirmieji mokiniai, Lk 5, 8–10.
42. Gafurova, Justina, „Už LGBT kritiką atleistas kapelionas P.Vaineikis mišiose: už Kristų, už šeimą, už Lietuvą!“. *Vakarų ekspresas*, 2021 m. kovo 2 d. <<https://bit.ly/3hvr3Ta>> [Žiūrėta 2021-04-21].

43. Garškaitė, Rosita, „Kokio dvasininkų „politikavimo“ stinga Lietuvoje?“. *Bernardinai.lt*, 2019 m. vasario 8 d. <<https://bit.ly/33N8bah>> [Žiūrėta 2021-04-06].
44. Globys, Audrius, „Politika ir sąžinės nujautrinimas Kardinolo Sigito Tamkevičiaus komentaras“. *Delfi*, 2020 m. gruodžio 14 d. <<https://bit.ly/2QsJGw8>> [Žiūrėta 2021-04-21].
45. Grigas, Robertas, „Dabartinis tildymas primena sovietmetį“. *Pro Patria*, 2021 m. kovo 7d. <<https://bit.ly/3uRLhdN>> [Žiūrėta 2021-04-21].
46. Higienos institutas, „Smurto paplitimas ir jo prevencija Lietuvoje“. Vilnius: Higienos institutas, 2011, p. 35.
47. Ikanavičius, Linas, „Kodėl Laisvės partija sulaukė pasisiekimo ir ką tai reiškia tikintiesiems?“. *Bernardinai.lt*, 2020 m. spalio 21 d. <<https://bit.ly/3hrs5ja>> [Žiūrėta 2021-04-19].
48. Izaijo knyga. Išganyto pažadas, Iz 40, 10–11.
49. Jackevičius, Mindaugas, „Nuotrauka, dėl kurios šiandien Pranciečiui gėda“. *Delfi*, 2018 m. kovo 13 d. <<https://bit.ly/3eSz0jE>> [Žiūrėta 2021-04-19].
50. Jačauskas, Ignas, „Moterų organizacijos ragina Seimą ratifikuoti Stambulo konvenciją“. *15min*, 2019 m. kovo 25 d. <<https://bit.ly/3hwERNk>> [Žiūrėta 2021-04-14].
51. Jakavonis, Gediminas, „Stambulo konvencija – Trojos arklys prie valstybės vartų“. *Respublika*, 2021 m. vasario 16 d. <<https://bit.ly/3yhKMM4>> [Žiūrėta 2021-04-14].
52. Jaruševičiūtė, Gailė, „Pakarklytė paaiškino, kodėl neskubama su Stambulo konvencija: yra daug sąmokslų teorijų ir svarbesnių įstatymų“. *Lrt*, 2021 m. kovo 4 d. <<https://bit.ly/3htO7BO>> [Žiūrėta 2021-04-12].
53. Jonas Paulius II, *Laiškas 35-osios Pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos proga*, 2001 m. gegužės 27 d., p. 3.
54. Kantar, „TV auditorijos tyrimo rezultatai 2021 m. sausis“. Kantar, Vilnius. <<https://bit.ly/3onL933>> [Žiūrėta 2021-04-22].
55. Kapuciniai. *Facebook*, 2021 m. vasario 27 d. <<https://bit.ly/2RqLnKN>> [Žiūrėta 2021-04-21].
56. Kapuciniai. *Facebook*, 2021 m. vasario 28 d. <<https://bit.ly/3wbe7Gd>> [Žiūrėta 2021-04-28].
57. *Katalikų bažnyčios katekizmas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2015, 1913-1917.
58. Katalikų maldos centras. *Youtube*. <<https://bit.ly/3fogDlz>> [Žiūrėta 2021-04-23].
59. Katalikų medijų centras, „Apie visuomenę, valstybę, šeimą ir bendrąjį gėrį“. *Youtube*, 2021 m. vasario 5 d. <<https://bit.ly/2RZlAJy>> [Žiūrėta 2021-04-29].
60. Katalikų medijų centras, „Maldos akcija už šeimą – visuomenės ir valstybės pagrindą. Šeštasis susitikimas“. *Youtube*, 2021 m. vasario 12 d. <<https://bit.ly/2QnEHwx>> [Žiūrėta 2021-04-29].
61. Katalikų medijų centras, „Vyro ir moters papildomumas. Kodėl mums netinka gender?“. *Youtube*, 2021 m. vasario 5 d. <<https://bit.ly/3tLNKVO>> [Žiūrėta 2021-04-29].

62. Kauno arkivyskupijos kurija, „A†A Monsinjoras Alfonsas Svarinskas (1925–1954–2014)“. *Lietuvos kariuomenės ordinariatas*. <<https://bit.ly/3tWdyhP>> [Žiūrėta 2021-03-28].
63. Kiršaitė, Indrė, „Stambulo konvencija: labiau nei smurto išsigastame sąvokų“. *NARA*, 2021 m. sausio 31 d. <<https://bit.ly/3yfF1P6>> [Žiūrėta 2021-04-16].
64. Kubilius, Edvardas, „Laužo ietis dėl Stambulo konvencijos: vyskupai užstojo Toliatą, kritikai sako – bažnyčia neturėtų kištis“. *Lrt*, 2021 m. vasario 26 d. <<https://bit.ly/2QnCmlf>> [Žiūrėta 2021-04-20].
65. Laisvės TV, „Stambulo konvencija – grėsmė visuomenei? Mitai ir realybė. Spręskite patys“. *Youtube*, 2021 m. vasario 21 d. <<https://bit.ly/3eQetfC>> [Žiūrėta 2021-04-15].
66. Laisvos visuomenės institutas, „Apie mus“. Vilnius. <<https://bit.ly/3w8VlcZ>> [Žiūrėta 2021-04-23].
67. Laiškas hebrajams (žydams), Hbr 13, 20.
68. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*.
69. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių Švietimo įstatymo nuostatų“, Nr. 23/98.
70. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, „Nutarimas. Byla Nr. 23/98“. Vilnius: 2000 m. birželio 13 d. <<https://bit.ly/3bvcw65>> [Žiūrėta 2020-01-15].
71. Lietuvos Respublikos Seimas, AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl Įstatymo „Dėl Europos tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“ projekto, Dok. Nr. XIIP-2315, 2018-06-12.
72. Lietuvos Respublikos Seimas, Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo, Nr. 2020-05466, 2020-03-14.
73. Lietuvos Respublikos Seimas, Įsakymas dėl darbo grupės sudarymo, Nr. A1-328, 2019-06-06.
74. Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymo „Dėl Europos tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“ projektas, Reg. Nr.: XIIP-2315, 2018-06-12.
75. Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymo „Dėl Europos tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“ projektas, Reg. Nr. XIIP-2315, 2018-06-12.
76. Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų ratifikavimo įstatymas, (VIII-1883), 2000-07-20.
77. Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Seimo posėdžių stenogramos: Nr. 34, 35, 68, 78, 141, 144, 169, 170, 174, 213, 246, 279, 321, 359, 363, 379, 409, 413, 445.

78. Lietuvos Respublikos Seimo Kontrolierių nacionalinės žmogaus teisių institucijos 2020 metų veiklos ataskaita, 2021-03-15 Nr. LS-44. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga, 2021, p. 34, 53.
79. Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija, Dvišalės sutartys, Šventasis Sostas. <<https://bit.ly/2RlZAc1>> [Žiūrėta 2021-04-06].
80. Lietuvos Vyskupų konferencija, „Bažnyčia – už moterų prigimtines teises“, Lietuvos vyskupų konferencijos kreipimasis dėl Stambulo konvencijos, 2018 m. birželio 13 d. <<https://bit.ly/2SUKr6J>> [Žiūrėta 2021-01-12].
81. Lietuvos žmogaus teisių centras, Diskusija „Žmogaus teisės: kultūriniai karai ar vertybėmis grįsta politika?“. Facebook, 2021 m. balandžio 22 d. <<https://bit.ly/2ReNmlB>> [Žiūrėta 2021-04-22].
82. Liubertaitė, Agnė, „Mažeikių bažnyčioje – raginimai pasirašyti prieš Stambulo konvenciją. Klebonas teigia, kad peticiją atnešė žmonės“. *Lrytas.lt*, 2021 m. kovo 15 d. <<https://bit.ly/3uRXQpj>> [Žiūrėta 2021-04-21].
83. Lnk.lt, „KK2: Stambulo konvencija“, 2021 kovo 3 d. vaizdo įrašas. *Lnk.lt*. <<https://bit.ly/3yh1TgX>> [Žiūrėta 2021-04-22].
84. Maldos akcija „Už šeimą – visuomenės ir valstybės pagrindą“. *Bernardinai.lt*, 2021 m. sausio 18 d. <<https://bit.ly/3tPBt2r>> [Žiūrėta 2021-04-23].
85. Marcinkevičius, Leonardas, „Laisvės frakcijos narys dėl Stambulo konvencijos vertimo kreipėsi į Seimo pirmininkę: siūlo patobulinti žodžio „gender“ vertimą“. *Lrt*, 2021 m. kovo 8 d. <<https://bit.ly/3ojV8qp>> [Žiūrėta 2021-04-11].
86. Marijos radijas, Laidų archyvas: Stambulo konvencija. *Marijos radijas*. <<https://bit.ly/2S2GxUg>> [Žiūrėta 2021-04-25].
87. Marijos radijas. *Vikipedija*, 2021. <<https://bit.ly/3yhwvPG>> [Žiūrėta 2021-04-25].
88. Media4Change, „Stambulo konvencija žiniasklaidoje – nuomonės gožia smurtą patiriančių moterų realybę“. *Mato teisės*, 2021 m. kovo 8 d. <<https://bit.ly/3uUAY8C>> [Žiūrėta 2021-04-21].
89. Migracijos informacijos centras „Renkuosi Lietuvą“, Religija. Informacija atnaujinta 2018 m. spalio 5 d. <<https://bit.ly/2ReP72d>> [Žiūrėta 2021-04-20].
90. Mindaugas Puidokas. Facebook, 2021 m. kovo 10 d. <<https://bit.ly/3ydufJ3>> [Žiūrėta 2021-04-28].
91. Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija, „Šeimų NVO katalogas“. *Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija*. <<https://bit.ly/2RoITxB>> [Žiūrėta 2021-04-23].
92. Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija. Facebook. <<https://bit.ly/3uUP4XH>> [Žiūrėta 2021-05-11].

93. Nacionalinis susivienijimas (Lietuva). *Vikipedija*, 2020. <<https://bit.ly/3eNCcx0>> [Žiūrėta 2021-04-14].
94. Nacionalinis susivienijimas, „Pareiškimai“. *Nacionalinis susivienijimas*. <<https://bit.ly/3uRhSAk>> [Žiūrėta 2021-04-14].
95. Pankūnas, Gytis, „Kaip susigaudyti Lietuvos politikoje: tarp politinių principų ir „asfaltinės lyderystės“. *Lrt*, 2019 m. balandžio 4 d. <<https://bit.ly/3uWIMbo>> [Žiūrėta 2021-04-13].
96. Pankūnas, Gytis, „Karbauskis apie LVŽS pasirodymą rinkimuose: po pirmojo turo būsime antri“. *Lrt*, 2020 m. spalio 11 d. <<https://bit.ly/3bwafb0>> [Žiūrėta 2021-04-13].
97. Platūkytė, Domantė, „Ministrė Navickienė – apie galimus pokyčius vaikus auginantiems tėvams ir šeimadienių idėją“. *Lrt*, 2021 m. sausio 28 d. <<https://bit.ly/3yhRIcj>> [Žiūrėta 2021-04-14].
98. Plikūnė, Dalia, „Dagys steigia krikščioniškų pažiūrų partiją: ryškėja jos sudėtis“. *Delfi*, 2020 m. vasario 8 d. <<https://bit.ly/3w1UzUK>> [Žiūrėta 2021-04-21].
99. Plikūnė, Dalia, „Kardinolas Sigitas Tamkevičius: bijau, kad Bažnyčia liks vienintele institucija, kuri gins demokratiją“. *Lrytas.lt*, 2021 m. balandžio 3 d. <<https://bit.ly/3w9AMTh>> [Žiūrėta 2021-04-26].
100. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba, „Bažnyčia ir internetas“, *Bažnyčios žinios*, Nr. 8 (152), 2002, p. 2–7. Vatikanas, 2002.
101. Pro Patria, „Sambūris“. *Pro Patria*. <<https://bit.ly/3btq5D2>> [Žiūrėta 2021-04-23].
102. Rimaitė, Viktorija, „Po Toliato atvejo kunigai sunerimo: kreipėsi pagalbos į vadovybę“. *Delfi*, 2021 m. kovo 1 d. <<https://bit.ly/2SPllkJ>> [Žiūrėta 2021-04-21].
103. Rudaitis, Rimas, „Patvirtinta Nacionalinės šeimos tarybos sudėtis. 2020 m. birželio 4 d. pranešimas žiniasklaidai“. *Lietuvos Respublikos Seimas*. <<https://bit.ly/3yqhr2i>> [Žiūrėta 2021-05-11].
104. Rudaitis, Rimas, „Seime – konferencija apie šeimos privačios nuosavybės svarbą“. *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2014 m. vasario 20 d. <<https://bit.ly/3uMYLrb>> [Žiūrėta 2021-04-21].
105. Secularism in France. *Wikipedia*, 2021. <<https://bit.ly/3ffCyeE>> [Žiūrėta 2021-04-19].
106. Seimo nario M. Puidoko pranešimas: „L. Linkevičius ir liberalai apie Stambulo konvenciją nutyli tai, kas palies visas šeimas ir vaikus“. *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2018 m. balandžio 10 d. <<https://bit.ly/2RTuMiK>> [Žiūrėta 2021-04-16].
107. Siena tiriamosios žurnalistikos centras, „#podKęstas: šeimų gynėjai, hibridinis karas ir... spiralės!“. *Youtube*, 2021 m. balandžio 10 d. <<https://bit.ly/2QpxsnW>> [Žiūrėta 2021-04-23].
108. Sinušienė, Ligita, „Ar Stambulo konvencijai bebus ką pražudyti Kretingos pranciškonų gimnazijoje?“. *Švyturio laikraštis*, 2021 m. vasario 27 d. <<https://bit.ly/2RqO5jr>> [Žiūrėta 2021-04-27].

109. Skėrytė, Jūratė, „Prezidentas apie ginčus dėl Stambulo konvencijos: susiformavo viešoji inkvizicija“. *BNS*, 2021 m. kovo 1 d. <<https://bit.ly/33KVDQG>> [Žiūrėta 2021-05-11].
110. Specializuotos kompleksinės pagalbos centras, Lietuvos moterų lobistinė organizacija, „Kreipimasis dėl Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo ratifikavimo“, 2021-03-08, Nr. 21/03/02. Vilnius.
111. Spinter research, „Lietuviai skelbiasi esą tikintys, bet nenori Bažnyčios dalyvavimo politikoje“. Spinter research, Vilnius, 2021. <<https://bit.ly/3hASco1>> [Žiūrėta 2021-04-20].
112. Širvys, Darius, „Viešpats yra mano Ganytojas“. *Evangelija*, 2015 m. lapkričio 2 d. <<https://bit.ly/2RpOW43>> [Žiūrėta 2021-04-05].
113. The Holy See, „Tikėjimo mokslo kongregacija. Doktrininė nota dėl katalikų veiklos ir elgesio politiniame gyvenime kai kurių klausimų“. Vatican: The Holy See, 2002. <<https://bit.ly/3ojUt8e>> [Žiūrėta 2021-04-05].
114. The Holy See, Pastoral instruction, „Communio et progressio“, On the means of social communication, 2. Vatican: The Holy See, 1971.
115. The Holy See, Message of his Holiness Pope Francis for the 49th World communications day. Communicating the Family: A Privileged Place of Encounter with the Gift of Love, 23 January 2015, Vigil of the Memorial of Saint Francis de Sales. Vatican: The Holy See, 2015.
116. Vorobjovaitė, Margarita, „Pasirašyti peticiją prieš Stambulo konvenciją raginęs garsus kunigas A.Toliatas ginasi nepolitikavęs: norėjau kviesti pasigilinti“. *15min*, 2021 m. vasario 23 d. <<https://bit.ly/3tLO4nu>> [Žiūrėta 2021-04-27].
117. Voveriūnaitė, Simona, „Skelbiamas visos naujos koalicijos sutarties projektas“. *Delfi*, 2020 m. lapkričio 5 d. <<https://bit.ly/33R1fsN>> [Žiūrėta 2021-04-19].
118. VŠĮ Stebėk teises, „Lietuvos žmogaus teisių organizacijų kreipimasis į Lietuvos Respublikos Seimą dėl Stambulo Konvencijos ratifikavimo“. *BNS Spaudos centras*, 2021 m. kovo 12 d. <<https://bit.ly/3wdu8eC>> [Žiūrėta 2021-04-14].
119. WHO, „Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence“, (WHO/RHR/HRP/13.06). Geneva: WHO, 2013.
120. Women’s Perspectives, „Ukraine’s Compliance with the International Covenant on Civil and Political Rights. Suggested List of Issues Relating to Domestic Violence“. The Advocates for Human Rights, Lviv, 2019, p. 4.
121. Zakarkienė, Vaida, LRT RADIJO laida „Lietuvos diena“, „Mokslininkė apie prezidentūros apklausą dėl Stambulo konvencijos: tai yra nekorektiškai naudojama sociologija ir siekis toliau dirginti“. *Lrt*, 2021 m. balandžio 29 d. <<https://bit.ly/3tQKCYN>> [Žiūrėta 2021-04-30].

122. Zita Gurmai, „The Istanbul Convention on violence against women: achievements and challenges“, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, (Doc. 14908). Hungary: SOC, 2019. <<https://bit.ly/2QsDILK>> [Žiūrėta 2021-01-09].
123. Žinių radijas, „A. Toliatas prakalbo apie triukšmą sukėlusį įrašą dėl Stambulo konvencijos ir nesureikšmina nusisukusių“. *Lrytas.lt*, 2021 m. balandžio 15 d. <<https://bit.ly/3eOUBcD>> [Žiūrėta 2021-04-26].

Summary

The Role of the Church in the Country's Decision not to Ratify The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and domestic Violence

This study attempts to analyse impact of the Church on a particular Lithuania state's decision not to ratify an international document – The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and domestic Violence, which is also known as the Istanbul Convention. The problem of this master's thesis is that Lithuanian Catholic Church has an influence on certain political decisions especially when it comes to moral policy issues related to values. The main object of this study is the Istanbul Convention, signed by the Minister of Foreign Affairs Linas Linkevičius in 2013, but still not ratified.

The study does not aim to deconstruct the causal relationship and its (cause and effect) type. Also, it is important to identify the fundamental principles in The Constitution of Lithuania that define the relationship between the State and the Church. The Lithuanian Constitutional Court established the principle of state's neutrality, secularity, and the principle of separateness of the State and the Church. For these reasons, the influence of the Lithuanian Catholic Church can be only one of the components of the decision not to ratify, and not an essential factor.

Several objectives have been set to achieve the goal of the thesis. Firstly, it is important to find out how the current status of the Lithuanian Catholic Church in society was formed. Then, using theoretical and methodological tools, various official and unofficial sources have been used to reveal the measures by which the church can lead to non-ratification of the Convention in Lithuania. The search for factors which show how the Church can influence the political process will also seek to evaluate how these factors, conditions and contexts have contributed to the current status of the legal instrument. Finally, this will make it possible to assess whether the assumption about the Church's impact on the object is correct and relevant.

The study shows that the Lithuanian Catholic Church plays an important role in society when discussing issues affecting the interests of the religious structure. It is evident that the principles of the Constitution which defines the configuration of the state-Church relations (“gentle” but not “strict” separation), international treaties with the Vatican, and informal relations with politicians allows for such involvement of the Church. Thus, The Istanbul Convention is no exception. Moral policy reforms in the formal space often face stagnation or delays, which enables stakeholders to take advantage of cultural and institutional opportunity structures. Although the Lithuanian Catholic Church does not have its representatives among parliamentarians and cannot directly participate in the formation of country policy, it is not strictly constrained. Therefore an informal institution can

contribute to forming moral policy in the official space through institutional opportunity structures: international agreements, relations with parliamentary groups, disagreements in the Seimas, statements of authoritative ecclesiastical institutions, spreading of narrative and mobilization of public opinion in informal and virtual spaces. The sum of these factors may be important components in explaining the role of the Church in the decision of Lithuanian state policy makers not to ratify or postpone the ratification the Convention. However, the study confirms that due to the listed factors, the Lithuanian Catholic Church can be considered as a part of the reasons for non-ratification of the document.